

72

1 N.º 167

ta Cruz
3

UVA.BHSC

111

218

183

812

~~266~~

159

~~100~~
100
100

UVA.BHSC

UVA.BHSC

R148

83 f. 100

Disquisitiones morales in Manuibus De Restitutions

In hac prima Disquisitione agitur de Ambiguitate
Legum et de modo interpretandi eas in
casibus in quibus ambiguitas occurrere potest
et de obligatione restituendi in his casibus
quod in casibus ambiguitatis legum restitui
debetur in quantum ad effectum legum

Disputatio I

De natura restitutionis in casibus
ambiguitatis legum et de modo
interpretandi eas in casibus in quibus
ambiguitas occurrere potest et de
obligatione restituendi in his casibus
quod in casibus ambiguitatis legum restitui
debetur in quantum ad effectum legum

§. I

De Ambiguitate Legum

Legum ambiguitas dicitur quando
verba legum sunt in se ambigua
et non potest determinari ex
sensu communis quod sit sensus
legum in casibus in quibus
ambiguitas occurrere potest
et de obligatione restituendi in his
casibus quod in casibus
ambiguitatis legum restitui
debetur in quantum ad effectum
legum

§. II

In casibus ambiguitatis legum
restituendum est in quantum ad
effectum legum et de obligatione
restituendi in his casibus
quod in casibus ambiguitatis
legum restitui debetur in quantum
ad effectum legum

UVA.BHSC

Disputationes morales

De Restitutione.

D. Marco Paulo
de Santoro

Fertis in sax Eufraſis fluvii, ut docuit D. Ambroſius lib de
Paradyſo cap 3, Remp alluit ad ubertatem iuxta uſtitia, ex
qua in ignis utilitate riuus deduci uocuit ut reſtitutio quam
ſepe exantem inſu umbroſam, implexamq; opinionum ſub
luci, et campo literario curam placido reſtituemus.

Disputatio 1^a

De natura reſtitutionis in umum.

Agunt de reſtitutione AA & Mag. 2us in 4° diſt 15, et
Otha 2^a q. 82, itq; in uis peiori in Reg^a peccatum de Reg.
iuris in 6. Denique ſumma circa 7° Decalogi p^rceptis
aut Verbo reſtitutio.

Sectio 1

Quid ſit reſtitutio.

Reſtituere nihil aliud eſt quam rem in priſtinum ſtatu
ſtatueri, ut ſumit ex Conſulto in lege Plus eſt 22, leges
ſituere 25 ff de Verborum ſignificatioe et ſdy, hanc p^riam ſig
nificationem Duplex eſt reſtitutio, Vt alia que ſperio rade rei ipſi
us, Vg, & ſux reſtituit rem quam ſubſtrixit, alia quæ dant
intui^o perſonæ, et dicitur reſtitutio in integrum, qua rade mino
res lani in aliquo tractu reſtituunt, ut ſtat extit ff de mi
noxibus: item ecc^o cy l^o extra de reſtitutione in integrum. 1^a reſti
tutio in nitiouæ ſtricta iuſtitiæ, in 2^a u^o n^o nullus fauor eſt ad
ſtoris auxiliij incedit, 1^a ibi Auxiliij ei præter hoc edicto
p^rſcriptus eſt. ff de Minor, quo ſic ut reſtitutio minori ceſſa ſuo
fidei iuro n^o p^ro l^o cod de fidei iuro. minorum. ſate 2^a vir
gins fideius & alii.

Non agimus h^o de in integrum reſtitutione,
ſed de alia quam poſumus ſtrictam appellare, in quo ſenſu
acceptam definit Card^o toletus. lib 8 ſumma 17, Reſtitutio eſt

Imprimatur

Restitutio est actus iustitiae quo cuiuscumque redditur, quod ab eo ablatum
est acceptum est. Eodem fere modo dicitur in libro de iustitia et iu-
re cap. 7. Dub. 4. Restitutio est rei acceptae reductio, et damni illati
reparatio. Veruntamen ut utraque definitio restitutionem de qua
loquimur ob oculos proponat, nihilominus in ista definitio quae
dicitur est, in qua declaratur una species restitutionis, de qua in se-
quens, atque hoc vitium abesse debet a recta definitione, ut Cyrillus
notat.

Restitutions aliter definiunt Sorsus de iustitia q. 6. Nauarra
in sum. cap. 17. Nauarra l. 1. de Rest. cap. 2. Restitutio est actus
iustitiae quo damnum proximo allatum reparatur. His A. A. fere acc-
edit Card. de Lugo tom. 1. de iustitia Disp. 8. l. 2. Restitutio est
restitutio illius, quod per lesionem iniustam ab eodem male est ablatum
est, ideoque eam potentiam male est adiecit quoniam res alie-
na retinetur a bonae fidei possessore non datur iniuste. Si licet
acceptio, et duntaxat malis: actus hi A. A. peccant eo quod consent-
unt restitutionis proprie talem provenire ab iniusta acceptione,
quod quidem falsum est, quia res aliena quae precario rogasti restituere
debet ei qui receit l. 2. §. 2. ff. de Precario. et non qui rogat precario
alienam, nihil iniuste facit. Similiter pignus dicitur restituere aere
duntaxat et debitum est solutum ut videtur ex cap. 33. Ecclesi. denique depo-
siti restituere ut docet D. Th. l. 2. q. 62. art. 1. in corpore, in quo
procedat iniustitia etiam malis fit restitutio, magis sentit Card.
nr.

Opponitur l. 1. in hoc quia D. Th. l. 2. q. 62. art. 2. in corpore
inquit et ideo restituere importat redditionem illius rei quae iniuste
ablatam est: quod et D. Th. restitutio presupponit iniustitiam autem ma-
le est. Et non confessorius qui dicitur penitens obstrictus esse obli-
gatione restituendi, aut iniuste ut fuerent restitutiones consentit
revelare confessionem, ut docet Nauarra, ac certe non alia de causa
nisi quia restitutio supponit iniustam delationem. Ad illam
obiectionem autem dicitur locum illum dicitur in iumentis et corruptum
ac defectuosum, melius in dixerimus D. Th. loqui de restitutione in
specie, de qua in actu quae dicitur. Ad istam eiusmodi locutionem et vitan-
dam, quam plerumque restitutiones accipiunt quam supponat iniustitiam
re in ipso confiteo nullum esse revelationis confessionis pro fundamenta alla-
ta.

Quam obrem melius restitutio definitur actus iustitiae quo cuiuscumque

tribuit ius, q̄ antea habuit. Hec definitio completur speciem q̄
 restitutionis stricta, nō si res abire Domino, & sit p̄oner alij p̄re
 sozem, ipsa met restitu debet, nisi in ipsa reddi n̄ ualeat, quia ut
 interit uirtus iustitia p̄n actum restitutionis reddit. Q̄no p̄ctū
 t̄p̄q̄q̄ q̄ subrogatū loco rei, unde moralit̄ loquendo reddir ius q̄
 antea habuit, & p̄ctū succedit loco rei. *si ex, et p̄ctū ff de de
 tit̄ hereditat̄ ubi Cuiasius lib 2° Pau ad Cōictū.*

Hinc restitutio
 differt a solutione, q̄ n̄ oī solutio ē restitutio, nō nota Deo nō
 cupata soluiū, n̄ uō restituimur, q̄ n̄ oī restitutio ē solutio item
 depositarius restituit rem ap̄te depositam. Vg enī, n̄ aurū soluit,
 deniq̄ solutio p̄tendit ad rem diuersā secus restitutio, unde emptor
 soluit p̄ctū uenditori n̄ aurū restituit, quare si fur uendiderit
 aurū, et p̄ctū p̄ca accepit, si ferat censurā ex m̄ritatione
 detinentis rem aliēq̄ furto ablatam, ille Vt fur n̄ legatus mo
 nitorio, ut docet in simili C. Fabianus de sacra iuditione disquisi
 tione 2^a q. 5. ueraxio 11. rāo ē q̄ solutio p̄tendat ad rem diuer
 sam inde pecunia soluta furti ob̄p̄ furtūq̄ uenditū, n̄ ē furtiua
 tamen. Exe furtiua derigat. *Qui uas 39 § fin de furtis, et
 p̄inde monitoriū impetratū a Dño aduersus detinentes q̄ sugfuit
 to ablatū, n̄ ligat q̄ qui detinet p̄ctū illius rei furtiue et sequen
 tr in hoc casu n̄ succedit loco rei.*

Præterea restitutio differt a satis
 factione eo q̄ oī restitutio ē quiddam satisfactio, n̄ autē euerio, nōq̄
 Deo satisfacimus p̄ peccū m̄ris, quim Deo restituamus, deinde satis
 factio solt̄ ip̄ccare p̄sonę dignitatē, restitutio uero duntaxat respi
 cit rem ip̄q̄ tribuendā ex quo fit ut satisfactio exerceat̄ ex digni
 tate p̄sonę satisfaciendę, minime autē restitutio, q̄m interest q̄
 Princeps, a hō plucius restituat tibi decem num̄os ablatos. Deniq̄
 satisfactio solt̄ esse quiddam speciem restitutionis. Vt q̄do honor q̄
 sui relaxat̄, et restitutio coartat̄ ad reparandū fortunam, qua
 rāo loquit̄ Comitolus Respons̄ moral lib 4°.

Judic̄ h̄ Nauarra
 an bona hereditaria restituenda essent defuncto resurgenti, d̄ffer
 matine ut, quis nec iux resuscitatus iungi sup̄titi restitui, neq̄
 religiosus religioni debeant, eo q̄ uinculū uirūq̄ finit̄ moxē.

Sectio 2^a

An restitutio sit actus iustitię alterius uirtutis?

Hinc pendet Velut ex fonte pluvij cuius decursio in haecmodi, et in
 primis duplex est species iustitiae, scilicet commutativa et distributiva, ex
 Aristotele 2° de Motu c. 2°. quod autem sit differ^a specifica utriusq^{ue} At
 n^o proxime inveniunt. Ex D. R. Mar de Iustitia de Iustificatione 3. Reue
 lus, Hugo, et alii docent illas discriminari per se diversitatem
 iuris, quippe iustitia incommuni unicuiq^{ue} ius suum unicuiq^{ue} tribuit
 pro iustitiam, de Iustitia et iure, at commutativa ius unicuiq^{ue}
 proprium et rigorosum tribuit rade dominii q^{uo}d solvitur pretij uen
 ditore, et uniuersim hoc ius adquiret, ex quocunq^{ue} tractu. Atq^{ue}
 iustitia distributiva tribuit unicuiq^{ue} ius minus extrinsecum ad bona
 immunia, q^{uo}d beneficia, et magistratus, et officia publica, ubi
 n^o si uenalia, ut obseruat Carnaur de Iure, et Iuris. lib 3, 12.
 ideo q^{uo}d iustitia commutativa respicit aequalitatem inter datum et acceptum
 qui habeat ratio personarum. Distributiva u^o respicit personarum
 aduisionem atq^{ue} dignitates.

Alii autem ut P. Vazq^{ue} l. p. 2. 38, et Valencia
 2° d. 5 docent commutativam et distributivam differre per se
 diuersam aequalitatem, nam commutativa respicit proportionem arithmeti
 cam, sicut q^{uo}d iⁿ aequalitatem rei ad rem. q^{uo}d si figura debent rase in
 iusta damnificationis totiq^{ue} solui debent. Atq^{ue} iustitia distributiva
 respicit proportionem geometricam. q^{uo}d Princeps donat Fran^{co} Praemium
 n^o est necesse ut praemium datum aequet dignitatem Fran^{co} ipse est in 2° ius
 titia^e diuisionem ut quo maior est dignitas Fran^{co} quoq^{ue} aliorum eo
 Fran^{co} plus accipiat ex bonis reipublicae quoq^{ue} alii; Unde Iustinus
 titia^e distributiva est inuenire aequalitatem inter duas proportionem. At
 ut ead^{em} sit proportio inter bona data Fran^{co} atq^{ue} alii, quae est inter
 merita Fran^{co} et aliorum. Mihi placet h^{ic} modus dicendi et P. sup.

Quibus
 praedictis 1^a est ass^{er}ptio n^{ost}ra. Restitutio semper est actus iustitiae commutativae:
 ita Adrian^{us} in 4, q^{uo}d 1^a de rest^{itu} Almainus dist 15 Ignem, flammam
 3° methodi, Carbo de restitutione. Sumus V^obo restitutio, et dicitur
 Theologi et P. th^o 2^a q^{uo}d 62 art 1. Q^{uo}d est aliis omisio quia si quis
 reddat ius alterius oris ex iustitia distributiva t^um tenetur ad resti
 tutionem t^um tenetur si u^o nequit restitutio esse actus iustitiae distributi
 uae ut est manifestum, si u^o tenetur restitutio est actus spectans ad
 ad iustitiam commutativam, q^{uo}d nunquam restitutio est actus iustitiae distribu
 tiva. pr^oxim^o quoad posterioris p^{ar}te, q^{uo}d iustitia distributiva uer
 saris circa diuisionem bonorum immunit, at ille qui fraudauit dig

niorum honore publico que traditur minus digno duntaxat potest spontaneam damnum danti digniori si praestet tantum ex bonis propriis, quandoquidem non potest auferri a minus digno quod plus est danti ex immuniis bonis, quod accis ille restitutionis non est prout bona immuniis ut obsequium, particulae, ac prout non ad distribuique, sed ad immutatum prout, ut docet Card. de Lugo de iust. iustitia l. 3.

Nullus fere est qui recedat ab hac assertionem nisi Iohannes Nauarra lib. 1. cap. 7. inclinatur in oppositum eoque tenet Meracium tom. 2. d. 20. Arguit Nauarra dicitur vitium reparari potest per actum iustitiae cui vitium illud opponitur, si quidem infidelitas tolli potest per actum fidei et desperatio per spem, et vitium iniuriae ultra iustitiam distributivam reparari potest per caritatem. Desperatio autem generaliter est falsum, quod ius diuini quod tunc est peccato intemperantiae non potest reparari et tolli per iustitiam temperantiae, sed in his tunc perit, quod est ex violatione iustitiae distributivae oritur obligatio restituendi, in reparatio huius lesionis potest esse actus iustitiae immutatus ut uere dicit Rayn ubi supra.

Arguit Meracium, quod si quis pluribus damnum infirmitatibus huiusmodi, alteri maius, nec potest praedominia damnum danti ad aequalitatem seruare tenetur restituere singulis ex iustitia distributiva sed quam potest, et ut solet dici parata, quod aliquando restitutio danti iustitiae distributivae. Ars sua quod in eo casu damnum debet seruare in restituendo aequalitatem geometricam, ita ut quis non possit restituere singulis quantum deuit, sed plus soluet illi qui magis est damnificatus, ubi seruatur geometrica proportio reperitur iustitia distributiva generalis. Similiter deuiton multis creditoribus, obuiaes si non sit solvenda singulis ad aequalitatem debet singulis partes deuiti solvere maioris aut minoris pro quantitate deuiti, non ut pro numero creditorum. Arguit textus in l. Maior d. ff. de pactis.

Hinc ut dicit P. Forer in casibus assignatis non procedenti danti obligatio restituendi est ex iustitia distributiva, et immutata; danti restitutionis fere ex immutata. Non placet hoc de

responsio, ne si debitor in ea hypotheca teneretur solvere cre-
ditores ubi uideretur immutata, ac distributiva, et solvere nollet
mitteret duplex specie peccati, scilicet duplici uirtute, et non suffice-
ret dicere in sermone, Creditores meos culpauit non sacrifici
populi eum addere, et non possum singulis solvere nisi subdij
et proxima, hoc autem est uita gratia fideliter ut docet Hugo
q. 1 de iusticia s. 3, sequela patet, non ille qui frangit rem-
nium preceptum, et uocatur duplex specie peccati, et uita
temperantia et uita religio.

Itaque resp. in casu acquisitionis
iurimodo dandi obligationis soluenti, et iustitia distributiva quod
uirtute circa bona particularia, et qui unicuique fiat resti-
tutio secundum geometricam proportionem, in id utitur per accidens non
est, quippe cuiusmodi proportio non est finis, sed medij ut creditores
receperint quod suum est et quantitas iuris suo quoad se si possit
qualis, quando q. Artes, et q. thes. docent proportionem geometricam
attendit in iustitia distributiva ideo est q. iustitia distributiva se-
quentius uirtute ea proportio.

Art. 2. iust. Iustitia distributiva non
obligat ad restituendum. Ita q. suar disp. de iustitia Dei sect. 3. Ro-
nino de de actibus supernis, n. 89. Bonacina in presenti,
quia ciues non habent ius extrinsecum ratione dominij aut quatenus domi-
ni ad bona immunia, sed quantum Princeps sedat ut illud ius
et ferat dignitatem minus digno, non tenent digniori ad restitue-
ndum, oppositum uiam tenent Molina, Torres, Rainaldus sup. sed
de hoc puncto reddibit postea sermo. Sane si iustitia distribu-
tiua uolatio non producit obligationem restituendi inde perspicue
patet q. erit dicendum de uolatione aliam uirtutem nempe cha-
ritatis aut iustitiam legalem, et melius patebit sect. sequenti.

Sectio 3.
Inferuntur inde aliquorum casuum restitutiones.
Primo si Princeps plus grauet uasally tributionibus quam
oportet tenere et restituere, similiter q. si aliquis ciuis locuple-
tior minus soluat et propea aliter uita diues maius sumq. tribuat huic
manet ille obligatus. ratio est q. si ciues non habeant ius strictum ad bona iure non illud
habent ne sui bonis a Principe subleuant sine iusta causa quod q. d. n. darr. 7

Princeps plus grauat q oportet, & in distributionibus n seuaris in dicitur Pomerica
 pportio, ita ut locupletior plus quoq Regi soluat. i. q. gradare ciues & facultates eorum
 adus & iustitias pmutatibus n duratius & repugnat Ray.

2° si Princeps deigneet administrum seu dispensatorum bonorum summy, si male dis-
 tribuat, tunc damnificator ad restitutionem: raso differentie dicitur Princeps et ad
 ministrum, q ciues n hnt ius eximium ma Principis in bonis rib, aliter hnt ius ex
 mutare aliq intercipiat fraudulentur beneficij q ipis Princeps intendit ferre;
 quare si aius Principis sit ferre digniori, honore, & ammitta eius peccat
 iura iustitias pmutatibus si altera exequatur.

3° si testator de iure testam Heredes instituat, illumque grauet;
 ut scholasticis alicuius opidis distribuat centum aureos, secundum pro-
 portione Pomerice, sine q idem e n aqnis partibus, sed iuxta dig-
 nitatis, et merita uniuscuiusque; Heres tenetur ex iustitia
 imutata ad distributionem faciendam legatarij; raso e q
 it impresenti intercedat proportio Pomerica tamen
 bona sunt particularia Videlicet testatoris.

Senatores Regii tenentur ad restitutionem si cathedra
 das petitoribus academicis male distribuunt, q quia
 sunt dispensatores Principis uolentis ut doctoribus
 conferantur, q quia ipsa oppositio atq Conuersus per-
 quada est contractus quidam inuoluntarius facio ut des
 qui celebratur inter petitores, & senatum regium
 nemp petitores, siue candidati cathedrarum promittunt
 exercitia literaria, & Senatores Regii digniorem eli-
 gendy; atqui omnis obligatio, que ex tractu ori-
 tur, irratensibus ius eximium siue pmutatum
 impedit. Nihil deest.

Quinto si reus neget veritatem in iudicio, at-
 q legitime rogatus n respondeat, ac promittit curat p png decem aure-
 ory Vg n tenetur ad restitutionem, q reus peccat in eo cura iustitias
 sit q legalis, que ut existit in Principe ad edendas leges, & in sub-
 ditis ut illas obseruent. Innocentia uelatio huius iustitias n obli-
 gat ad restitutionem, q finis illius n e aequalitas in reb, honoras

actionum qd subditi legibus possent. Quocirca etiam xas qui ea
possent inicitur vna adit Principis minime subiacet resti-
tutioni damnorum que inde sequuntur. Au peccet tractat Bon.
supra.

Secundo si lex aliqua prohibet actum sub pena decem au-
reorum qd transgressor non tenetur in iudicia ad restitutionem pe-
næ ante iudicium, qd etiam verum est quia lex apponatur
nam pecuniarum ipso iure incurrenda nisi doceat Layman
tom. 2 lib. 1, tract. 4 Cap. 5 ubi sic interpretatur textus in op.
Secundo leges in Hereticis in 6 quo loci apponitur pro
Hereticis pena satisfactionis bonorum ipso iure incurrenda, qd
eiusmodi casus operetur appositè, delectat, et illustrare possit
amplius ex leg. post tract. 15 § de donationibus.

Secundo si peris

Facile possit impedire ne tibi mille aueris subtrahantur, et ex
negligentia aut ex odio quo te prosequitur nollit impedire peccatum
grauè omittit vna charitatem non tam obligat ad restitutionem, ita dicitur
niter theologo et Q. 114 q. 62 artic. 1 ubi ad 34 dicitur qd non sem-
per ille qui non manifestat latronem tenetur ad restitutionem, aut qui
non obstat. Idem quando incumbit alicui ex officio. Nam qd
peccatum illud vna charitatem non opponit alicui iuri qd pro-
ximus habeat aduersus Deum ut sic impediatur iuxta, Dun-
taxat in iudicio de iure iuratum, non qd debet reparare ius
lesum. Recedunt ab hac illatione vna Angelus in 2o q. 26
et qd magis Caiet in summa verbo restitutio qd 1 dicitur non
manifestans, et Fauena § 24. Profecto a iure precepto vna
manifeste recidit ut uideris.

Si Magistratus et facile possit non
impediatur iuxta atq; damna civium tunc tenetur ad restitutionem,
qd non tam peccat vna charitatem qd vna iustitiam siquidem magistratus
promittit se curaturum ne subditi iniuriis patiantur, qd obligatio
impediendi iniuria oritur ex tractu tam ciues gaudent iure
ex iure dicitur. Magistratus ut curat ne iniuriæ fiant qd si id
dat cuiusmodi ius relaxari debet qd Magistratus. Tandem foris sub-
eunt tutores, curatores, Custodesq; montium aut vinearum.

Sectio A

An præceptum restituendi sit negativum

De fide & dari præcepti reale, et divinum restituendi, ut stat
 Ex cp. 10 Exodi, & Mathei 23, reddere quæ sunt Cesaris ce
 sari, & quæ sunt Dei Deo, ideo August ep. 84 ad Macedonij dicit
 pecuniam non dimittere nisi restituatur ablatio, Præterea Grecorum heresi
 fuit non esse opus restituere quæ iniuste retinebantur atq; adeo eos sa
 cerdotes ungebant oleo iuxta, et iuxta portionem extorquebant
 sibi, ut refert Casro de Heresibus, Verbo restitutio in Anthonio lib
 7° Verbo Greci non 14. Cursus præcepti affirmativum & aliud
 actionem honeste intendit & prohibet omissionem. Præcepti
 negativum quod negat aliam actionem, siue in
 ferat omissionem, quæ divinis surritur, quæ divinis sumit
 Ex illo Psalm. 36 declina a malo & fac bonum.

An omnia & præcepti
 restituendi esse negativum non affirmativum. Ita sentiunt Scotus & Gallu
 datus in 4° dist 15, Navarra lib 2 de Restitutioe cap 1°, Medina cod
 de Restitutioe quæst 2^a. Grandos l. 2^a tit. 6 de peccatis disp 3, Sim
 presenti Hugo, Touss. Ducastillo Tanerius et alii, qd Gauet d. 1° q. 62
 art 8 ad 14 dicens, si præcepti restituendi sunt affirmati
 vium tunc includit negativum, & ita ad ratum obligat, sicut omnia negativapæ
 cepta.

Quæ ratio aiso ratio observata digna non est præcepti restituendi
 fore affirmativum diversum quidem esset ad præcepti non jurandi quod habere
 Exod cap. 20 & aperte est negativum, non est divinum, quod non est affirmati
 vum. proinde minus, si præcepti restituendi esset affirmativum ad præcepto
 non jurandi ille qui juraverit deus aures, & h quadrans ore re
 stitueret, siue non restitueret & posset duplici peccato specie diverso
 implicare ac proinde non esset fœsus integra si diceret, subripui deus
 aures, nisi etiam adderet voluntariæ retentionis, quadrans horum;
 atqui hoc est absurdum quod qui odio hinc proximo, et trinuat odij hinc
 quadrans non dimitit duplex peccatum & unicum, quod similiter qui nonizat
 et aliens & h quadrans trinuat usurpationis; non bis peccat.

San sequella minoris principalis suaderi, nō qui uolūt p̄d
cepto affirmatiuū & negatiuū, eorū uita eorū uitaq̄ duo pecca
faciē specie diuersa q̄ si urgente p̄cepto affirmatiuū hōc omi
tat amoy & q̄y oīo hat, nec enī satis dicere in ferioe dicere
Dei odio habui. Similiter nō credere urgente p̄cepto, & diuētie
misteris nōd fidei n̄ diuersa specie peccata e rāo d̄ apuoi q̄
p̄cepto comisionis, & omissionis differunt specie, & diuersimode opponunt
nāc xali, ut uere docent Cuziet l. 2. q. 72. Dub. 2. diuerso l. 2.
traa & tron 5, q̄ si p̄ usurpatione rei aliene & eiusdē minuatōe
uolant duo p̄cepta p̄c. quorū aliud d̄ negatiuū, & aliud affirmatiuū,
usurpatio rei aliene & retentio p̄ quadrante, siue n̄ restitutio exunt
duo pecca specie diuersa.

p̄ l. 2. aūo q̄ illud d̄ p̄cepto negatiuū quōdā
tr peccō omissionis & illud d̄ affirmatiuū, q̄ frangit peccō omissionis
ut docet Tanerius tom. 2. d. 5. q. 1. & omnino theologi, & p̄cepto
restituendi uolant peccō omissionis q̄ d̄ p̄cepto negatiuū. minor in qua
& difficultas suaderi q̄ n̄ restituere p̄ximōe & frat̄re atq̄ retinere
q̄ aliene, quā retentio siue usurpatio stimata. & ab̄dubio peccō omi
sionis quare Pontifex in op. lege 18. de restitutioe expoliatorū dixit
Et multum interest quod fortissime detinere inuente, & imbadere
aliene. Similiter qui detinet q̄ sibi commodatq̄ inuicco Domino furty
omittere dicitur. l. 4. ff. de furty.

Deniq̄ arguor q̄ p̄cepto negatiuū n̄ furandi prohibet usurpatioe
grauis inuente, & hōc usurpatio n̄ d̄ grauis inuenta, nisi usurpatio si
mūl hat q̄y restituendi, siue n̄ restituendi q̄ alienam, q̄ p̄cepto ne
gatiuū n̄ furandi prohibet retentione, & p̄cipit restitutione, maiore
certa minor suaderi, nō si aliquis q̄ aliene usurpat, & simul hat
q̄y restituendi statim n̄ d̄ culpa letalis, nisi forte uir domino in
teratū & sit periculū detinendi diutius, q̄ usurpatio n̄ d̄ inuenta ni
si quatenus diuina retentioni, siue n̄ restitutioni rāo cuius nota
mensy d̄ graue.

Præter ita hanc proximo rāo si fulminata excommu
nicatio ita furantes eorū inuēit qui q̄ aliene usurpat lucifaciē
di ead, quicūq̄ mutato aūo statim restituat, q̄ sola usurpatio rei aliene

sine respectu ad retentionem & actio externa que grauius prohibe
 tur, p[er] seq[ue]nt[em] ad incurrendu[m] censuram n[on] sufficit affus[us] iurandi
 cum n[on] dicitur factioe externa si h[ab]ere n[on] sit grauius nociba, quare
 si quis putaret se iurari gemm[is] p[re]d[ic]tis, & t[ame]n re ipsa esset iu
 ry nullius p[re]d[ic]ti l[ic]et peccaret, & censuram aduersus iures l[ic]et
 n[on] incurret, nec peccat[us] esset reservat[us], si iuxta recedebantur q[ui]
 sola usurpatio externa absq[ue] ulla retentione rei usurpat[ur], & t[ame]n
 incurrendi censuram sola usurpatio grauius prohibere.

Respo[nsio] t[ame]n

Et negando conseq[ue]nt[em] ad probatio[n]em huius actus externi debere esse in
 sua specie effectum ut incurrat excommunicatio, & ideo si quis sa
 gittas emittat aduersus clericos, si h[ab]ere n[on] attingit n[on] incurrit ex
 communicatio[n]em Can. si quis suadente 17 q. 4. Clerici usurpatio rei
 alienae simul & periculo p[re]senti retentionis diuturnae graue & no
 cumentis & sufficiens ad incurrendu[m] censuram, & sequentem restitutio
 statim facta nec excusat a iurato, nec a censura, ut docet uene hu
 go in p[re]senti, & confirmare potest ex leg. qui b[on]i ff. de iuris.

Secunda

opinio e[st] p[re]cepti restituendi esse affirmatiu[um], atq[ue] adeo iudicari p[er]
 p[re]cepto omissionis Ita toto de iustitia lib 4 quest 6 Nauarrus
 incuma op 17 Pauli regia lib 10, & in p[re]senti Bonacina. lay
 man, lenius qui ait p[re]cepti hoc ne desineas rem alienam esse affi
matiui, & h[inc] esse appetitue. I opinio esse mixta ex negatiuo &
 oppositiuo ita sentiunt Caiet[anus] Verbo restitutio, Valencia tom 3 d. 5, Be
 ginaldus. Filiucius, & Amicus de iure d. 34. Arguta dicitur h[ab]ere.

Primo

arguit, q[uod] illud e[st] p[re]cepti affirmatiu[um] q[uod] p[re]cipit actio[n]em honestam &
 atq[ue] iustitiam, & p[re]ceptum restituendi p[re]cipit actus iustitiae ornatus, ut
 stat ex r[ati]o[n]e definitio[n]is restitutionis, q[ui] e[st] affirmatiu[um], minus q[uam]
 amplius q[uam] n[on] e[st] r[ati]o nisi p[ro]hibito, quare restituere p[er]inde sit acq[ui]re
 re, ut nos iudicamus, et n[on] potius n[on] retinere p[er]inde sit acq[ui]re
 re uti A. L. opinionis arbitraria, & questio eius de uoce, q[uod] n[on] dicunt nisi ig
 norantes uoces & res significatas, ut docet. P. Hispania de iust. q. 39.

Respo[nsio].

Illud d. præceptum affirmativum q. præcipit actum iustis p. se recurrendi
censet si actus præcipitur n. proprie. Put impedirebus actionis tunc p.
ing in hoc casu actus ille p. moraliter d. omisio, quare actio ponenda
divertendi eum ne scilicet pueri præcipitur a præcepto negativo n. occi
dendi. Proinde restitutio quævis p. se inveniendi actio quædam, moraliter d. m.
d. omisio Iusti, cuius responsionis veritas colligitur ex m. argu
ty præcepta q. deventor rei alienæ potest adimplere præceptum restituendi
quoniam elicitur nullo actione. Et si d. Iustus ablati in die Iure recurre
tux ad Dominum, argui præceptum vere affirmativum semper adimpletur
h. actione ponitur. Quare præceptum restituendi nunquam violatur nisi per
deventor ponitur rei alienæ, t. m. præceptum affirmativum potest et d. d. e.
violari h. omisio p. xam. Et si quis n. audit sacrum, signum i. d. e. e. d. e.
restitutionis præcipi ne det retentio siue usurpatio rei alienæ.

Secundo ax

quævis quoniam retinere rei alienæ n. d. actio siue peccat omissionis
Potius quædam omisio restitutionis quæ quidem omisio prohibetur, t. omi
sio actus alicuius prohiberi præcepto affirmativo iniungente actum, t. nega
tivo negationis sit affirmatio. h. præceptum restituendi siue n. retinendi
d. affirmativum, t. acti præceptum n. omittendi sacrum die festo d. affirmati
vum maior iniquitas d. difficultas suadet n. qui advenit rei alienæ esse
clausus in arca nihil agit, et t. m. peccat, quia omisit restitutionem
et retinet rei alienæ iniuncto Domino. h. retinere d. omisio, et n. retinere
d. actio positivæ restituendi quæ iniungitur h. præceptum.

Responsio d. p. r.

to q. retinere rei alienæ vere d. agere, et usurpationis minime, un
de qui rei alienæ Iuxta et postea retinet, n. solum d. in peccato habitu
ali. d. em. in peccato actuali ut in Cai. observat Diana p. tract.
16. Miscelaneo resol. 25. tan qui advenit rei alienam esse in arca
nihil agit p. se secus n. moraliter, n. q. intelligitur positivè retinere.
quo circa si quis usurpet rei alienæ, et h. longum tempus q. unius
anni retineat unum d. modo peccat numero inquit quantum eo tem
poris intervallo plures dormiat, et ad alia distrahatur, imo qui
quotidie renouet affirm. actuali restituendi sequentem integre p. se

bin iudicat qd grauis alieng si fuerit ita Diana p^a tract^u 1° x^o d^o
38 q^{ue} doctrinae aliu limitatione addit. q^{uod} si voluntas x^{risti}
di inuenerit eo tempore per voluntatem irrationem restituendi
peccoy noue inuentionis, erit u^o diuersy et in p^{re}sentia declarand^y

3° arguunt

quia & theologiae paxemig p^{re}ceptum negativum obligat sem
per & pro semper semper uiget, atq^{ue} debet pro quocunq^{ue} instanti
adimpleri. q^{uod} p^{re}cepty n^{on} m^{er}itiendi; at u^o p^{re}cepty affirmati
u^o obligat semper, & n^{on} pro semper s^{ed} p^{re}cepty amandi Deum
semper uiget et omni potest amor Dei pro fluxibus instantib^{us},
et t^{em}pus est si in aliquo adimpleatur, & p^{re}cepty restituendi n^{on} obli
gat semper et pro semper, siquid^{em} sepe numero datur legitima ex
cusatio ad restituend^y, ac proinde pro eo tempore n^{on} debet restitutio,
sive n^{on} restitutio mandati executioni, q^{uod} p^{re}cepty restituendi n^{on} est
negatiu^o & potius affirmatiu^o.

Act Card. de Lugo p^{re}cepty restituen
di obligat semper & pro singulis momentis, inq^{uod} restitutio est
iniunctio D^{omi}ni; atq^{ue} sepe n^{on} deficit h^{ae}c circumstantia, & quando
datur legitima excusatio, n^{on} tunc D^{omi}ni n^{on} est iniunctus, aut certe n^{on}
rationabiliter. N^{on} satisfacit h^{ae}c responsio, q^{uod} c^{um} p^{re}cepty affir
matiuy q^{uod} dandi elemosin^{ae} obligat semper et pro omnibus instan
tib^{us} inq^{uod} proximus extreme indiget, i^{tem} q^{uod} obligat p^{re}cepty resti
tuendi modo designato p^{er} Card. de Lugo n^{on} facit quominus sit affir
matiuum.

Altera responsio p^{ro} esse paxemig theologiae n^{on} esse intelli
gend^y affectiue, & affectiue: q^{uod} declaro n^{on} in p^{re}sentia nemo debet q^{uod} p^{re}
cepty n^{on} occidendi est negatiu^o, & quantum in aliq^{uod} circumstantia licita
sit occisio t^{em}pus semper & pro semper malus est affus occidendi pro circums
tantia illicit^{ae} occasionis. Atq^{ue} p^{re}cepty affirmatiuy q^{uod} audiendi
sacroy nec obligat ut pro singulis momentis audiamus sacroy, nec
obligat ut pro singulis momentis habeamus affus audientiaoy
die festo & t^{em}pus est si die festo adueniente uelimus sacro adire, pro
inde affus n^{on} restituendi p^{ro} circumstantia inq^{uod} n^{on} datur excusatio
prohibere semper & pro semper.

Né satis solida hae solutio, nq̄ in primis nemo debet habere semper et
p̄semper affm̄ restituendi, & satis e si adueniente potestate uellicet
timere. q̄ hoc p̄ceptum sortitur additionem affirmatiui. Anus 2° quia
affm̄ n̄ audiendi sacry die Ieno p̄semper e malus, & tm̄ auditio sa
cri e adimpletio p̄cepti affirmatiui. q̄ t̄ semper & pro sem
per prohibeatur affm̄ restituendi pro circumstantiis in quibus
n̄ e licita retentio, non p̄terea sic p̄ceptum restituendi esse negatiu

Quare respondy e p̄ceptum negatiu
obligare semper et pro semper simpliciter ut stringit in p̄cepto n̄
mentiendi, & semper intra aliq̄ longum spatium, ut stringit in p̄cepto
n̄ restituendi, n̄ occidendi, & aliis similibus, atq̄ adeo uidemus hoc
esse in peccato actuali p̄ plures annos, q̄ n̄ restituitur p̄urat occidere
aduersarij. Ceterum q̄libet p̄ceptum affirmatiuū duntaxat obligat p̄ instanti
derato, elapso peccato actuale transit in habituale, ut si quis n̄ amet Deum un
genite p̄cepto, & uox omittat.

Deinde opponit aduersarij q̄ Q. thes 12 q. 72. aut docet peccat
omissionis, & omissionis differre p̄be et malior n̄ uo Italior, & in genere
moru subdit q̄ S. D. abaxu in ad regendam pecuniam, & rapit, & uidet
ea que dare debet, & similiter gubnus ad satisfaciendy gubz, & sup
flua imedit & ieiunia deuota p̄termittit: iḡ S. Abbas n̄ dacea
que deuit peccat p̄ omissionis ac p̄inde ita p̄ceptum affirmatiuū q̄
sue restituendi que deuentur. P̄terea em̄ sic peccat omissionis
& omissionis n̄ differre specie morali ita que nos diximus sup.

Dificilis
e hae doctrina que tradere uidet Q. thes 14 q. 79. aut docet 2^a 79. 79
aut q̄ peccat omissionis differre specie a peccato omissionis, & isto
grauius esse, & q̄ exempla Q. thes n̄ uidentur a modata, si
quidz se ipse id e Italior comedere superflua & ieiunia de
uota p̄termittere 19^m e peccat omissionis & 14 eodem modo
si quidz n̄ aliter ieiunij p̄termitteret que comedendo super
flua. P̄fecto p̄ceptum ieiunij e negatiuū seu obligans ad n̄
comedendum uis in die, alioquin si esset affirmatiuū, uis liceret
a fidelis qui nihil comederet tota die, quare deserendus e lean
dex tract 5 q. 1^a. Ecce difficultatē doctrinae Q. thes p̄terea q̄

8

Cuziel sup. laudans dixit n̄ requiri veritatis in exempli
D. thd.

Melius r̄m̄ dixero D. thd. loqui de omissione que mala
ē propter peccatū omissionis quo in casu ipsa omisio ē moraliter
peccatū omissionis, q̄ omisio dixerendi d̄qum qui pueny scilicet
peccatū ē omissionis iura p̄ceptum n̄ occidendi, & similiter se
ut omisio restituendi. Aliud em̄ exempli D. thd. potest decla-
rari quom̄q̄ ille cuius d̄bita p̄d̄mittit qui plus abstinet
q̄q̄ debeat, et aff̄m̄ t̄m̄ ut postea magis et auidius satietur,
quo aludere videtur D. Thomam in reg. Monachorum tit. de abso.
sic intellecta auctoritas D. thd. nihil obstat, & potius fauet.

Ad hoc argu-
es ex C. Salas 1^a tract. 13 d. 3, sect. 3 n̄ 34 q̄ grauius pe-
ccat qui d̄qum alieny iuratur quam ille qui siui p̄d̄cario
peccat siue immoderaty n̄ restituit, unde prior n̄ uene fitur iudicat,
d̄qum alieny iniuste retinui, q̄ n̄ peccat longe diuersa iurari ē
n̄ restituere. Resp. cedendo aut̄ ē negando esse diuersa in spe-
cie, & t̄m̄ n̄, sicuti iurari centy & iurari mille. Ideo aut̄
illa f̄ctio n̄ ē bona q̄ d̄ significatiōis vniyq̄ penitens n̄ dixerit
peccatū q̄ fecit, & aliud q̄ n̄ fecit, quemadmodū qui iuratur decem
auxeos satisfacit quidy f̄ctio n̄ dicat rem grauy subraipui n̄
ū si dicat abstuli nouy auxeos.

Aliud deniq̄ arguty fieri potest quia
p̄d̄ceptū penitentiy et satisfactoris Deo exhibendū propter iniu-
riy illatq̄ iura iustitiy in m̄u peccatū ē affirmatiuy ē ides n̄ obli-
gat statim post omisū peccatū & tempore d̄bitato, ut docet Suarez
in 3^a p. d. 15 sect. 5, quem pro opposita male citat Espinosa; q̄ si
melius p̄d̄ceptū restituendi ē affirmatiuy. Verū sup̄dicta d̄bita
tux h̄me a P. S. loco proxime laudato.

Secundo 5^a

Inferatur pro sola iniuria n̄ deberi restitutionem

Ex eo q̄ p̄d̄ceptū restituendi sic negatiuy nonim infero, pro sola ini-
uria p̄d̄cisse sumpta nullū deberi restitutionem; attam̄ rem ipsā

ante alios iam docuerunt Molina infra laudandus. Laym ss.
traa. 3 p. 2. cap. 7, Dicastillo disp. 2. dub. 6, Caxamuel in theo-
logia Fundam. 48, et Jauer. Q. 2. 7. quest. 62. art. 3, et 6 ubi
in delictis duo distinguit. Vt damnum datum q. pensari debet, et
etiam ratio iniuriae pro qua nihil debetur ante iudicium nam,
non nec post illud nisi exigatur.

Ad declarandum, non qui iniuriam
decem a paupere maiori ei infert iniuriam, quod si ab hoc dicitur
aufferet, et non reclusis aliis damnis aequalis debetur
restitutio. Deinde qui occulte decem surripit minus iniuriam
Domino, quod alter qui ut decem surripere prius tormentum
expulsi, non sit subiacet ut maiori poene infligenda a iudi-
ce si accipit iustitiam vindicandam, non plus cogitur restituere. De-
inde qui se abstinuit et per duas horas retinuit iniuria est quam
si per quadraginta retinuit et iniuria crescat ex duracione, atque
obligatio restituendi in utroque euenit et aequalis, quod iniuria pro-
cipue recluso omni damno animae, honoris, aut famulae
debet restitui.

Quo modo est quod dicitur restituere debet nocentem
circa praedicta bona, ac proinde pro sola iniuria praedictae restituere
bitur. Verum haec ratio est satis non declarat namque Totus et Valencia
ostendunt pro sola iniuria satisfactionem aliquam deberi quoniam
iniuria ipsa quoddam damnum est ipsius offensa. Alioquin ratio iniuriam
emittit, quia praedictum restituendi est negativum, solummodo pre-
iudicium cessationis ab actu turpi, non vero actum bonum nisi dicitur
et necessarium ut ab actu turpi recedamus, ubi sola iniuria pro-
cipue reperitur non est opus aliqua actione positiva, ut cesset actio iniu-
riosa, quod nulla datur utilitas necque necessitas restitutionis, quod
magis patet ex resolutio sequenti.

1. si quis iniuriam
solummodo elicit circa proximum peccat contra iustitiam, et pro-
ximo nocet, atque satis est deponere iniuriam quum opus sit alia
restitutione. Ita Dicastillo supra in 121. Molina tract. 3. d. 150
ubi ait nulli Doctorum stare aperte opposita. Nichilominus Reuelly
ip.

De obligationibus iuribus lib. 2. q. 10. sec. 2. docet ex iudicio
 temerario p. in iure remanere obligationem satisfaciendi iudi-
 cato & hunc honorando, & honorifice de illo loquendo, ego namque
 qui iudicem Espanza de Turina q. 38, sed Gallius uterq. et refelli
 debet ex rra rae.

Secundo si quis detrahit per se & alio oring. Quulgar. si
 Petrus ipse infamatus innocentiam suam ostenderit ad nullum detractorum restitu-
 tionem tenet, nec enim pro toto tempore quo Petrus subiacuit infamiae nisi
 forte rae infamiae bono alio. Vg. beneficii amicitiae, rae d. q. infamia
 sit absoluta nulla desideratur restitutio, ita Molina tract. 4. d. 10. q. 1. un-
 de impugnatur Adrianus in 4. de restitutioe docens in hoc casu obliga-
 ti detrahit ad restitutions impugnat iniqua q. retractatio detrahit
 his duntaxat requiritur ex iustitia. Incessaria e. ut certe fundat, q. ge-
 nerat mala ex iustimonia q. Petrum cui detractor crimem impo-
 suit.

Tertio si quis p. matim & occulte fure aut colubro percussit, nec in
 aliorum ruitum tumeliam fuerit ad nullam d. ruitum restitutions
 honoris, ita Layman supra quod restitutio e. remota etiam si d. ruitum
 iniuria ruitum suum divulget. rae e. p. d. q. tam e. necesse
 de fere alium reuerentia cum eius honore diminuit respectuatio-
 ny ac p. rinde uilipendii neque cessaverit. Stendens actione alio
 reuerentia eorum alio d. ruitum eximeat, atqui in p. d. ruitum casu actio
 iniusta et ruitum ruitum satis d. ruitum ipsa omittit q. adimplere
 p. d. ruitum negatione n. ruitum ruitum & in ruitum ruitum: atque ille
 qui sic occulte Petrum ruitum ruitum d. ruitum ipse placere p. ruitum
 ruitum, & si melius apparuerit alio d. ruitum uelut si sit superior
 ita Molina tract. 4. d. 10. q. 1. ruitum ruitum obligatio p. ruitum a cha-
 ritate e. ex illo Mathi. 5. d. Si uerbum tuum ad altare, et ibi re-
 cordati fueris q. Frater tuus e. aduersus te relinque ibi munus tuum
 ante altare e. uade prius reconciliari fratri tuo.

Quarto sequitur
 pro adulterio proximo occulto quando nec in fama nec in honore
 d. ruitum ruitum, nec proles e. ruitum, nihil d. ruitum nisi accedere ad adul-
 terio ita Molina tract. 3. d. 100. Busemberg in menta lib. 3. tract. 5. q. 2. dub. 1.

Adde

Necq[ue] scenti maioty ab adulterio probat debere satisfactione & duntaxat
 recedere ab ea iniusta actione: Secus erit & Maritus publice uel secreti proxi-
 miam adulteri; quare Molina refellit quosdam qui putabant debere
 in Ducata quolibet uili maximo adulterio & uore ipsius dimittere. Adde
 siquis inferat vulnus alicui, et per miraculum sanetur nulla debetur res-
 titutio: atq[ue] si preceptum restituendi esset affirmatiu[m] debet poni aliqua
 actio satisfactionis in casibus supra dictis, quod admodum q[ui] preceptum satisfaciendi
 Deo pro iniuria quod peccat de transcendunt e affirmatiu[m], quod si Pecca-
 tor cesset, imo fiat amicus Deo, ac proinde Absoluta h[ab]et gratiam omnino debeat
 Nihilominus aduc tenetur retractare positine voluntate proauq, quod per
 terius, ut e de fide

Quinto siquis n[on] potuit restituere honore, aut famam n[on] tenetur pecu-
 nias aliquas rependere in honorato, et uniuersim nulla datur obli-
 gatio ad damna reparanda pro bona aliorum ordinis, ita Layman
 supra Charubias libro secundo uariarum. ratio est apud
 aliquos, quia quantalacumq[ue] pars famae, aut honoris per
 ponderat orbis diuitiis ac proinde dandum honoris, aut fa-
 me nequit pecuniis compensari. Atq[ue] n[on] placet h[ab]ere
 ratio quia prodat ledonem quantibet honoris aut fame
 esse peccatum letale siquid[em] ad letale est sufficiens q[ui]
 est maior eo quod est sufficiens. itaq[ue] n[on] ratio est quia
 infamia non cessat per possessionem diuitiarum & recte
 dicitur hominem esse infamem e pecuniary.

Huius
 assertioni n[on] refragantur Sotus & Sueret et alii quia
 inquit, quantum aliquis nequeat reparare totum da-
 num famam n[on] excusat a restitutione partis quam
 potest exhibere, ergo qui n[on] potest reparare famam
 n[on] excusat a restitutione alicuius partis h[ab]et pecunias
 p[ro]destim quia pecunia iuxta nostram sententiam
 ~~~~~  
 ~~~~~  
 ~~~~~  
 ~~~~~


Innumerabilem numerum omnium
 rerum in mundo non potest ita crescere ut quae ad societates
 civiles sunt aequale bono alicui honori aut famae. neclo aut, et nego
 supportum sequentis. Ne progrederetur pecuniis esse partem compensationis pro
 iactura honoris. Idem quod si pecunia potest esse bonum aequale in iactura
 honoris non tollitur pro peccatis divitiarum, et cetero.

Secundo denique in his
 casibus non potest huiusmodi occulta compensatione ita. Modica res. tractat.
 D. 785 quod si proinde iniuria nihil debeat nihil potest idcirco
 pensare aut pro lectione famae, aliter dicendum est. Si foras sit in
 re lata. et semper in offensus potest patiri ut si in pecunia dente
 quod admodum iudex potest precipere ut pro iactura honoris aut
 famae. Hac operatio in pecuniis ad lenimentum de bonis, et qui
 quod quantum iniuria auferat offensus tranquillitatis animi non bono
 hoc non debet restitui ex iustitia, quod non tam ex iniuria quae ex
 offensus satisfactione deficiat decemur, unde ut proximo haec
 postulat ut hoc malum debeat.

Sectio

An restitutio sit necessaria ad salutem

Necessarium ad salutem accipitur dupliciter. Ut necessitate media et necessitate
 praecipui. Illud est necessarium necessitate media sine quo positive inducente. et
 huius non potest obiter. Quod gratia sanctificans est fides supernaturalis: ac uultus
 est necessarium necessitate praecipui quod inducit ad salutem negative sicut tangit
 et mouens prohibens. Quod adimpletio praecipui, quae quidem non tribuit et
 gratiam sanctificantem ita Hugo de sacram. op. 2. Hinc sequitur omnibus
 enim inculpatis media necessaria ad salutem nocere nequeioni eiusdem, ut si per
 bultus decedat absque baptismo, aut adultus coereat. Fide naturali aliquo
 quod in doctrina christiana tenentur. Ceterum enim si ignorantia inuincibilis
 et obliuio praecipua aliqua amittantur nihilominus po
 terit obiter aeterna salus;

Nam quod et uera sit restitutio esse
 necessarium ad salutem necessitate media praecipui, alio quoad 1. 2.

104
liquet q̄ actus restitutionis n̄ influit positive in salutem necesse
omittatur per solutionem de peccatis de necessitate n̄ e necesse
satis ad salutem necessitate finis. Quoad 2° p̄tinet ex Apосто lo
ad Rom 13 reddere q̄ oibus deuita, nemini q̄ q̄q̄ deuearis. Alia
superius dedi.

Pro oppositōe alicuius restitutionis esse necessarię necesse
sitate mediū immixto laudantur Gabriel in 29 die 15 et Alex
cado opusc. de restitutione p. 2° nec debet aliquis citari ualeat.
Nihilominus opponet q̄ sacram̄ bap̄tismi necesse a theologia necesse
satis ad solutō necessitate mediū ex illo Joannis 3 Nisi quis renatus fu
erit ex aqua, et spiritu s̄. n̄ potest introire in regnū D̄i. De sacram̄
penit̄e similiter conuenit ex D. Luca op. 13 nisi penit̄e habueritis d̄p̄
similiter penit̄is, igit̄ em̄ restitutio esse necessaria necessitate me
diū, s̄q̄ in op̄ pecc̄y de regulis iuris in 6 dicitur. Pecc̄y n̄ tollit̄
nisi restitatur ablaty, s̄q̄ restitutio ē pars satisfactiois sacramen
talis ac p̄inde gaudet necessitate qua sacram̄.

Contra aut̄ nego
De q̄q̄ em̄ de Eucharistia dicit Iohannis 6, nisi manducaue
ritis carnem filii hom̄ et ueneritis eius sanguinē, n̄ habebitis
uitā in uobis. et in 2° dicit uam Eucharistia n̄ soluitur ne
cessitate mediū. Deinde nego restitutionis esse p̄ satisfactionis sacra
mentalis, q̄ satisfactio ē in potestate confessoris quoad quantitatem
secus u^o restitutio.

Quotus opponet q̄ restitutio ē necessaria n̄ minus
q̄q̄ bap̄tismus, p̄ iste ē necessarius necessitate mediū, ut certox
tius ē, q̄ et restitutio. p̄ maior q̄ bap̄tismus n̄ ē necessarius ne
cessitate mediū in se susceptus, p̄ in se in voto, q̄ claudis intelli
gitur in contritiōe, aut amore D̄i sup̄ omnia unde si quis agus
n̄ haberet ut ablueret si m̄ eliceret trictionē abs dubio d̄ri
nisiue salutē, p̄ restitutio em̄ ē necessaria in se in uoto eo q̄
nullus iustificari potest, nisi se ip̄a restituat si p̄t̄e ē habet propo
sitiū restituendi q̄ claudis in trictionē satisfactiois by sacram̄.

in his om̄ib̄ re p̄o trictionis esse uoty bap̄tismi exponit̄, quibus influunt po
Daxius d̄tuni

positivum in salubri ac proinde necessaria ut media in re et in voto, ad rem
iudicium est motus restitutionis tangitque rei non influentia in la sanctificatione
quaxa iudicio non est mediis nec in re nec in voto.

Et contra potest dici in dunc
mediis, si quis non restituit, minime peccat, si restitutio non est necessaria ne
cessitate precepti, pro eo quod non si peccaret omittens restitutionem dominus rei
non esse iniustus alibi rationabiliter quod unguis debet. Et leges charitativae
prestante proximo sui immunitatem a peccato cuiusdam damnificationi in aliquibus
bonis. Respondeo hanc doctrinam esse veram, si proximo committit periculum, sed
sua ex necessitate aut salubri fragilitate non vero quando ex malitiam
sua possumus esse iniustus rationabiliter pro contemptu rei in temporaria
sua enim si sequatur damnatio fuerit, ut traditur in materia de charitate.

De his

Empugnandus est Angelus qui in 6o in dunc de reprobis docuit
videtur animas defunctorum non lucerent ad ignem purgatorii donec heredes eorum
restituunt quod defuncti debebant, hoc in est falsum, et error vulgi rari
si defunctus decuit in gratia ipse lucere potest omne reatu pendere si pena
debita integre exsoluitur non est cur carere purgatorii detineatur quousque
restitutio fiat per heredes, ita Bellarmus de purg. lib. 2o cap. 2o. Nec
dicitur Alex. 3o in dunc de iudicis ubi dicitur Episcopo, reverentia et ait, heredes
redes moneas ut satisfaciant, ut si a peccato valeat lucerari, non est le
gendy valeat. Si valeant. Et ipsi heredes ita dicitur andreas in di
cto cap. Navarraus in summa cap. 17 no 68.

Alia potest esse responsio et
observatio animas defunctorum velotius lucerari ad ignem purgatorii si heredes
se ipsa restituunt, tunc sepe Deus non audit orationes pro abus pur
gatorii. Cum tunc actualiter restituitur, tunc pena potest differri propter
defectum restitutionis, quando quidem creditor solet esse carere ex qualitate in
deliquente iam satisfacta. Quod ipsi heredes si sint in gratia non
satisfacere gratia defuncti per restitutionem, quod si heredes non sint in gratia
accidit et voluntas restituendi inducet in quibus ad satisfactionem pro anima
defuncti per adimplerationem, et ita creditores exierunt ad orandum
pro defuncto. Denique testator precipiens ut heredes restituant non
satisfacit per pena divina per eummodi honestam voluntatem utique etiam

casus factio postea cruci ipso opere externo restitutionis
quod facient pcedes, et nunc in statu gratia, uti docentur.
Ibi in 4 dicit 45 q. 2 art 1° Navarro de oratione q. 12 et
ita id intelligendi revelationes S. Brigittae lib 2. cap. 66
ubi habetur animam tandem cruciari in purgatorio do-
nec restituatur q. ab eodem fuit ablatum.

Sectio 7

Duplex sit radix Restitutionis

Vera & iusta obligatio restituendi oritur ex duplici causa, scilicet ex
re accepta et ex iniusta acceptione. Declaratur id quia ex re accepta obli-
gatur qui possidet rem alienam. Unde iustitia postulat ut ista inequali-
tas reparetur, quod iura dicitur nemini & alieno detrimere sine compensatione.
leg. de hoc 14 & de doli et inde iuri.

Deinde distinguitur ex iniusta acceptione
ne qui damnum inferat bonis alienis, quod si dicitur sine acceptione panis
obligatio ex homicidio, furto, adulterio, stupro, detractione in honore, etc.
Sane inferens damnum videtur aequalitatem, quod debet eandem restituere, ali-
oqui proximus patitur iacturam suam, cuius proprii iniquitatis gratia
quod a parte & iniuria. Praeterea si quis donat reges alienas tenetur
ex eadem radice ad restitutionem, quod nulli capiant utilitatem, iniuriam
capit delectationem.

Nonnulli opponunt quod si pennis accipiat mutuo
decem aureos tenetur restituere, si quidem ex re accepta & tenet quod
se habeat, si quidem dominii aureorum & penes pennis mutuatarium
nec enim tenetur ex iniusta acceptione, quod quidem nullam pennis actionem
iniuriam dicitur. Propter hoc Occam dicit de dubio 1 docuit triplicem
esse radicem restituendi, scilicet ex re accepta, ex iniusta acceptione et
ex contractu. Alii vero ut Bohannus in reg. pennis 2 p. assignant du-
as radices, nempe acceptionem et re acceptam, ita ut nomine accep-
tionis intelligatur iniusta & iniusta. Perus Hispana de iustitia q. 14
ait obligationem restituendi fundari aequitate in acceptione rei alienae
si scilicet iniusta, si malitiam iniusta.

Perior solutio e mutua n restitui d solui, et idq din
 quorq tractu, ubi intendunt strabentes ut res dicitur a tercio ab
 altero dett, alias sui actus iustitiz esset restitutio q d abradu.
 Preterea modus altere respondendi mihi duplzet q sola accep
 tio nisi fuerit iniusta n e radix obligationis ad restituendy, unde
 qui accepit rem imodatq n tenet ad restitutionem si res carupe
 reat q sola acceptio n fundat obligationem restituendi prout
 usq q ideo acceptio iniusta fundat obligationem restituendi q etia
 si res casu pereat et n exret peres, iuxta, nihilominus per
 seuerat obligatio ad restitutionem, in sola acceptio malit iniusta
 e radix restituendi n cessat obligatio quavis res pereat casu for
 tuito.

Proponis iterum q nomine acceptiois iniusta debet emi pceptio
 de omisso ex qua damny sequitur alicui. Prota n iniustitia q etia
 q minor nq ille qui n necesse extreme indigentia funde d ad q n
 occidat q Pasce 122, ibi n n paucis accidit dicit de lege
 Accuse q ff de iniuris agnoscendi, atqui iste n tenetur ad re
 sarationem damna quod alias debentur ex homicidio. Quam
 sionq tra iustitiz obligare ad restitutionem damnoru quod sequi
 tur, Ceteru peccy omissionis de quo in arguto e tra obau
 tate et ideo n obligat ad restitutionem: sane pceptu subue
 niendi extreme indigenti e affrativus ut docet Molina tom 3
 tra e de p 716 ac p inde e Diversy a pcepto n occidendi.

Exinde
 deservendus e etia P. Valencia qui assignat triplicis radis
 eog. Una qui posidet rem furto ablatam tenetur ratione rei
 accepti et iniusta acceptiois. Very facile dicit mixta riperi
 nio simplicibus ut prouat Barbosa Axiom 151 et obser
 uat Aarrus et alii in d omny institutiony de actionib
 bus.

Maneat q Jamy duo m m esse capita restituti
 potest q nique ut case ipsey tenentur aliqui ad duplces
 restitutionem in eodq negotio. Casus ita poni ualor d recte
 pua iuris Petrus mandauit ut dicit absentis donaret equum

41
Sempronius mori calpurnii, misit in oblatione sine do-
natione equi, et interin Petrus decem, sane in hoc casu sp-
pronius tenetur reddere equum rade rei accepti heredibus
petri cuius more mandaty fuit fring. L. Si vero L. 8
Si mandauero, l. intercessas L. 6. J. mandati, et ideo iam
Sempronius n. in facultate dandi tibi equum: quous sempro-
nius tenetur restituere tibi rade, iniuste acceptiois sine mo-
ra iniuste ualoy. equi que n. pabe p. pro sua culpa, ita d.
Molina dicit L. Op. L. 63. Nihilominus Orana p. 6. tract. 7.
restituere q. p. bapote tenetur Sempronius n. teneri ad restituendy
equum heredibus Petri.

Quis restituitio e' actus iustitiae quous
Cuiq. tribuitur ius q. antea habuit, p. antea n. habuisti
equum nec ualorem q. in casu predicto Sempronius n. te-
netur tibi ad restitutionem. Quod si respondeas te habuisti
ut equi tibi donaretur et ne differretur culpa tua dona-
tio. Ultra q. hoc ius semp. apud te habes quando quidem
ius n. potest tolli p. iniuriam a his n. fecerit iniuria unde
nec ut latrones inferant iniuriam q. pecunias auferunt
n. tm. ius ad illas, et uero u. iudex p. suam legitimam n. in-
ferat iniuriam q. reis pecunias tollit et pariter ius ad illas.
Resp. Sempronius tibi restituere debet quoniam culpa tua
apposuit impedimenty iuri tuo et propterea n. habes ius
illius iuris, Ut equum, itaq. debet reddere ius tuum lineum
ab impedimento, sicuti antea habebas, q. quidy impedimenty
n. tollatur nisi tibi equi ipse l. conu. ualor tradatur.

Disputatio 2^a

De iniuriis electiony sine de acceptioe perso- narum.

Potest aliqua electio esse peccy graue quim obliget ad restitua-
tionem quare prius dicimus de obligatioe uene eligendi, ut me-
lius pateat. agamus de obligatioe ad restituendum, quoniam p. d.

tanta si fuerint assertiones.

Sectio I

An beneficia ecclesiastica dignioribus conferri debeant?

Art. 1° Beneficia quae sunt cuiusmodi veluti Episcopatus et Archiepiscopatus debent dignioribus fieri etiam extra de iure et oppositio
ita S. Thas 2^a 2^a q. 63 art. 1 et 2. Vazq de beneficiis q. 1° et 2° et
longus in incensu auctorum Viruela in Statuta Mexicana numero
C. 1° de Patrono. Et 1° ex iure canonico ubi frequenter dicitur ut
simus eligere ad beneficia, ut in q. Metropolitanano 63 dicitur
cum incensu de electione, q. unico ut ecclesiastica beneficia ibi
quia non affu carnali induerit iudicio debuit ecclesiasticis bene
ficia in persona magis idonea dispensare. Apposita inquit S.
Epit 2^a quis ferat si quis dignior eligat ad sedem honoris Ecclesie
contempto paupere instructiore et saniore! quoniam talis hoc est proce
gat imperio electoribus in dicitur dicitur S. 2^a de reformatione q. 1°
ibi nisi quos digniores et ecclesie magis utiles ipsi iudicauerint. Ita
cit test in l. honore de de iurisdictionibus.

Quae assertio est q.
acceptio personarum est peccatum grave si beneficia habentia cuiusmodi
non fuerint dignioribus datur acceptio personarum q. est. Maior
est certa ex illo Ecclesiastici q. 47 ne accipias personam ut delinquas.
ad Rom 2°, Nō acceptio personarum apud Deum minor pro quoniam
acceptio personarum est acceptio non causa pro causa, sicut q. idem facere
licetius personarum qualitates, quod nihil facit ad officium q. dispensat
si qui praesentem dignioribus ad beneficium et confert non digno ideo huic
confert potius quae digniori q. d. amicus, sanguineus, et sic de aliis, q.
accipit personam et quidem in re magni momenti, nimirum plurimum
interest ad honestatem morum ad fidelium pacem et alia emolumenta
si meliores pastores eligantur, qui propterea paucioribus exco
municatis si bono.

Alia opinio tenet non esse obligationem conferendi
quaeque beneficia magis dignis, nisi adsit lex aut de iure oppositio.

85
Pro hac opinione pauci nec satis certi referunt patroni, Reglo
na in c. 6. §. 1. et in c. 3. de iure patronatus. Deu
suis Quanes andres. Probatur de iure patronatus Pedragia in
summa p. 4. et probabili dicitur in appendice tract
41 c. 4. et potest presumi in eandem inclinare Garcia de beneficiis
p. 7. c. 19. n. 17. et quoad Parochias Alexander p. 2. q. 13. §. qui
de Episcopatus alicuius. Nihilominus hanc opinionem esse im
probabilem docent Becarillo lib. 2. de iustitia tract. 2. disp. 8. sub 3.
Indonius a conceptione in examine ueritatis tract. 2. casu 41. 99
ego subscribo. Sane quod allegata et in his periti loquuntur
in foro externo ut observat Cotaxubias, §. hanc opinionem nulla
auctoritate nec ratione iustificatur.

Opponitur 1° q^o dicitur Fried. in c. 3.
iure ut beneficia conferantur dignis et habitibus, §. n. d. opus ut dig
nitas presentetur. 2° q^o Economus qui iure d. conducere operarios sa
tisfacit mandato Domini si eligat idoneos, §. etiam electores beneficii cura
si satisfaciunt si eligant dignum ministrum Ecclesie.

Ad dicitur
et loci n. excludi digniores. Ad 2^{am} objectionem multiplex est discrimi
natio Domini n. precipit Economo ut salaria melioribus prebeat, quod
si iure debet mandatum adimplexi, sedamini sequatur ex n. ad im
plectione, in Ecclesia iure ut digniores eligantur quia ita evitabitur
plura damna. Rursum operarii nulli ius habent ut eligantur ab
Economo, ceterum digniores ius aliquid sortitionis ad beneficii, namq.
ut uene ait Vazq. beneficia primario d. instituta in gratiam ecclesie, ser
uatio uero si bona sunt et premia meritoria, qua distinctione breuiter in
tellecta ratio conatur desudat Hugo circa c. Vazq. Aiso 2^a si deum con
curtus sine oppositores uocentur §. ad dicitur ad queq. beneficia eligentes
moraliter peccant nisi eligant meliorem ex oppositoribus. Hec re
solutio est omni n. t. n. nulli in hoc casu excusant eligentes are
stitutione si digniores pretermittant nullus im. excusat appoco ut
uene observant P. B. tom 1. in iustis lib. 2. sub 2. n. 23. Hugo tom 1.
de iustitia c. 18. sect. 5. n. 10. 6. Ratio huius assertionis est, q^o oppositio

patet oportetque ius iudicij iure commutative, & saltem
 tribuere, quatenus beneficia, aut alia bona, utitur tanquam
 premia meritoria, & evidenter violatur aliquis ius grave si
 digniora pretermittantur. Ab hac assertionem nec Nauarrus
 recedit, ut iam ostendo in sequenti.

A. sermo 3. quasi aper
 Dix. Cathedre debent dari dignioribus & oppositiore. Ita
 Nauarra lib 2° Cap. 2°. & sequitur ex A. assertionem istam
 qd Cathedre incurruntur ponuntur ut premia meritorum,
 ac prout si obtinere dicuntur iudicij. Siquis Nauarra
 in manuali Cap. 25 n° 57^a impressionem Lugdunni
 anno 1575 docet esse peccatum eligere ad cathedras nota bi
 lit minus digni, et addit, qd iudicio limitandum est
 ut intelligatur solum, quando et ubi electores, aut promi
 sores, iuram, statuto, aut alio mandato ad dignissimum
 eligendum sub pena peccati mortalis tenentur, et in alio
 n. si persona electa e digna & text & glossa in qd monas
 terij 26 q. 7. / qd saltem d. Nauarrum cuius auctoritas mo
 menti e potest eligi dignus ad cathedras, quod & oppositiore
 dantur, tamen si minus dignus, dummodo electores iura
 m. n. teneantur, qd e contra hanc assertionem

Verum in prius hac
 & illatione dicantur nec n. ullum Verbum oppositiore pre
 facto loco Nauarra reperitur. Deinde censeo Nauarrum n.
 meminisse oppositiore, & duntaxat loqui de cathedris que
 possunt dari & presentations Jacy a Carrono. Quare
 Rex Hispanie posset licite eligere ad cathedras dignos et
 n. digniores. Pate text allegatus in qd Monasterium lo
 quitur de Carrono. Currit Verba allegata nullatenus
 stant in dicto manuali Lugdunni anno 1577. Preterea eius
 modi Verba mutata reperiuntur in eodem manuali An
 tuerpię apud Vidug anno 1601, Vbi qd dicitur esse peccatum
 eligere minus digni notauit ad cathedras addit qd
 Query sales quando et ubi electores etc. que Verba nihil nob

Sostat. Deniq̄ ipse Nauarrus in eodem. Q. 75 n. 29 loque
ns de peccatis Scholasticorum ibide h̄c. Secundo peccat qui suffra
gatur alicui indigno, ut fiat prelector, rector, beneficiarius,
vno et si sit Dignus, si in ipso esset dignior, prodes
tim si iuravit suffragari digniori. Vide ex Nauarrum de
Oratioe miscelaneo 38.

Assertio 4. Examinatores synodales iur
nentur ex n̄i sui officii iudicare Episcopo quinam ex oppositis
sit dignior seu magis doctus set sat ē si declarare oppositorum idonei
satis, ut plures apud Dian p. 3 tract. 5 vers. 114. Etas ē quia scilicet
Irid sic 24 q. 1. d. 1. h̄c modo prescribit ad provisionem Parochialium,
ut Examinatores nam iuranc̄ idoneitatis n̄ aut ē excessus opposito
rum, q̄ nulla datur obligatio declarandi dignioris provisionem Episcopo
mittit. Unde sine iuramento h̄c h̄c de Examinatoribus synodali
bus, et alii quos sequitur, docent dari obligationem in Examinatoribus
declarandi n̄ in aptos, set in meliores omn̄i si Episcopus nollit
audire iudicium de dignioribus, q̄ ēo ipso Episcopus ostendit se uelle
gruo iuramento ferre beneficium, ideoq̄ predicti. Ad admonitionem ex
aminatores ut ante iuramentum aptos declararent, uerū hoc in iuramento
n̄ dicitur ab eisdem, q̄ Examinatores s̄ Irid sup̄ h̄c modo habet
uocum decernit idoneitatem oppositorum, et solum Episcopus digni
or.

Unde lo m̄a res uerissima sit, nihilominus Episcopus deuet q̄ exami
natores t̄ aliunde reddi certus de digniori, q̄ scilicet t̄ teneant
eligere quem ceteris magis idoneum iudicauerit. Verba n̄ s̄. Synodi.
Nunc ē ut habere debeat notitiam dignioris. Currit Examinatores
potente facient si Episcopus renunciet digniori literaturę, imo
ad id ipso tenebuntur si forte timor sit Episcopum putaturus opposi
tos esse equales quoad scientiam eo q̄ s̄ Examinatores dicant
omnes esse idoneos. In sum Episcopus teneat sequi nam Examinato
rum quod attinet ad idoneitatem, n̄ uo teneat esequi quoad ex
cessum alicuius ex oppositis, q̄ potest solo suo iudicio dignioris
metari. H̄c ē genuina intelligentia huius casus s̄ literarum
et mentis scilicet quę n̄ daturus h̄c h̄c de Examinatoribus q̄. 2. vers. 114.

22.
 Assertio 5 Electio digni Omissio digniori em in beneficiis
 Parochialibus e valida quamvis illicita, ita Barbosa de po
 testate Episcopi allegatio 60 ubi sgerit plus quq Tringita
 A.A. raso huius assertionis, quia alioquin sequerentur plu
 ra inmoda e scrupulorum origo, Unde q nullus text e qui
 reddat iuriam electionis digni p dextrimis dignioribus. Nihil
 homines alii existimant electionis digni p dextrimis digni
 ore esse iuriam e nullq in beneficiis parochialibus ita
 D. S. tom 1 dicitur lib 2 cap 1 sub 6. Gonzalez in regulis
 99 Cancillerie. Casanpallao tract 13 e alii pluculi inni
 sunturq scilicet trid, se 24 de reformatione q 18, ubi dicitur
 beneficia parochialia devere dari iudicium facta examine
 dignioribus e addit ibi provisiones ita p dicitur formam
 factas censeri subseditas. Tertium loquitur scilicet de forma
 externa n uo de iudicio interno eligentij.

1 Videatur Lugo
 §. 2. de iudicia
 Aug. 35. sect. 5.
 n. 69.

Ex dicitur ne
 que inferunt 1o Canonici Magistralis e Doctorales in
 Hispania debere dari dignioribus, q dantur p oppositione
 scilicet. Inferunt 2o puenendas collegiorum conferendas esse
 dignioribus, quia dantur p scilicet e adica publice
 affixa, sy em q soge n si stipendia pro laore, ex
 quo titulo pure inspecto possent beneficia fieri in digni
 nis, s sunt pura p dicitur meritorij ac proinde maioribus
 meritis prestanda ut docet Garcia de beneficiis p. 7 q. 19
 n. 48, Lugo q 35 sect 5 n 63. Inferunt 3o beneficia cura
 ta n esse stipendia laozantij s em bona proportia ad
 promovendq iustitiam q itat sy ex sensu communi fidelij
 soluentij decimas ut meliores ministri sui assignent,
 sy ex scilicet trid se 24 cap 1o dicente peccare mortaliter
 electores qui n curant diligenter p fici digniores.

Inferunt

4. Incurant Curati e beneficia curata n esse impabiles,
 Tamen piaz utile ad proxim, nunquy ille in Roma d. 60

21
Electio Praelati docet beneficia curata devere dari digni
sibus, addit q^d dicitur in Synopati q^d r^o p^o fralem
ponens, et r^o p^o beneficii atq^{ue} honori, atq^{ue} adeo r^o p^o hono
ponens atteneretur posse licite digni duntaxat q^uerai
pretermittis dignioribus, ex q^uo patet, inquit ille, n^o esse
ex suo genere peccy mortale postposito digniore eligere
vere digni in ecclesiasticis pastorem, q^uia ex his que si per se
iudicanda sufficiat eligere sufficienter ad honus. Tandem
distinguitur tradit. r^o p^o 12 q. 4. Non in inde parte
inferat quoad praesim posse d^e Caecanum digniores pre
termitti, sy q^u eisdem locis aperte hoc negat sy P^o bene
ficii. In ultimo, ibi beneficia ecclesiastica debent dignioribus
preferri, it^{em} 17 q. 6^a r^o p^o 1° et q. 185 r° p^o 3° ibi men
tionit q^uo distributa tenentur ad sp^{er}atiam hoc d^e ad eligend^o
melior^o ad regim^o Ecclesie, sy deniq^{ue} q^u aliud d^e actione aliquo
esse peccy ex genere, aliud u^o ex circumstantiis, et sic aliq^u esse
licit^o ex genere n^o u^o ex circumstantiis.

Sectio L

Referuntur casus in q^uo dignior ad benefici^o
possit pretermitti.

Primum ita est si est obligatio gravis eligendi dignior^o ad be
nefici^o simplex q^uo illud sit ita sedema. Villalobos Candi
dus et alii ap^{ud} Q^uan p^o 1° r^o p^o 1° macelano. r^o p^o luno^o 38.
Alii existimant simplicia beneficia posse semel aut bis con
ferri dignis omisso digniori. ita lerus et Reginaldus. Cur
sus n^o nulli putant excipienda beneficia simplicia maiori mo
menti, qualia si decanatus, atq^{ue} Diaconatus, et similia. ita
C. B. castillo, et Card. delugo.

Probat^{ur} decimo primi r^o p^o casus
quam v^{er}o censem^{us}, tum ex d^e d^e r^o p^o 11 q. 14 de reform^o
q^uo 17 in r^o p^o h^o r^o p^o in r^o p^o r^o p^o 1° Ad cetera aut^{em} digni
tate^o est. Sum^{us} em^o q^uo beneficia simplicia exantur in

Hilicay delectid in n uiderit esse premia meritorij, q' rips
 cia meritorij, q' beneficij datur p' officij. q' si de res
 criptis in 6. quare & dignus ualeat p'dicare suas operas po
 ten eligi ad illud beneficij. Nihilominus alii subinueniunt
 digniorz esse omno eligendy, em in beneficiis simplicibus,
 Ita Nauarrus. De Vazq. Karpopalao, et alii n' nulli.

Secund

Dus casus e' quareignat q'q' beneficij em curaty, sine duplex
 n' deue quareignat digniorz, & idoney, et digny, p'de xim i' re
 signantis industrij adquez. Sic Maldenus II tracti d' evalii
 apud Qiang Ep. tract 1° micellano resol 41. Quo e' q' reigna
 no beneficij n' distribuit illud quasi publicus dispensator
 ad quz p'tineat p'dicare delectid aut meritis studenty, quare ad
 di iure suo ut aliter idoneus instituatuz, quod doctrina melius
 poterit se baxi in p'rutatioe unius beneficii curati talio, q'
 re signans sit dignior quam re signatarius, tamen quanty
 decreuit emolumentu unu delectid, tantyq' alia accrescat.

Tertius

quis. Porronus laicus sine habens ius patronatus laici, et
 cuius i' fundatoris successores possunt p'dicare duntaxat
 dignum ad beneficia em curata. Sic docent plures et gra
 ues. At ap' Qiang supra resol 37. Si q' Patronus sit de le
 nariis deue digniorz p'dicare ad beneficia duplicia sine
 habentia cury atq'z, ita docet tanq'z certy Hugo Ep. 35 sect
 4. Barbosa de officio Parochi p. 1. q' 2. no 1. q' 2. q' 3. q' 4. q' 5. q' 6. q' 7. q' 8. q' 9. q' 10. q' 11. q' 12. q' 13. q' 14. q' 15. q' 16. q' 17. q' 18. q' 19. q' 20. q' 21. q' 22. q' 23. q' 24. q' 25. q' 26. q' 27. q' 28. q' 29. q' 30. q' 31. q' 32. q' 33. q' 34. q' 35. q' 36. q' 37. q' 38. q' 39. q' 40. q' 41. q' 42. q' 43. q' 44. q' 45. q' 46. q' 47. q' 48. q' 49. q' 50. q' 51. q' 52. q' 53. q' 54. q' 55. q' 56. q' 57. q' 58. q' 59. q' 60. q' 61. q' 62. q' 63. q' 64. q' 65. q' 66. q' 67. q' 68. q' 69. q' 70. q' 71. q' 72. q' 73. q' 74. q' 75. q' 76. q' 77. q' 78. q' 79. q' 80. q' 81. q' 82. q' 83. q' 84. q' 85. q' 86. q' 87. q' 88. q' 89. q' 90. q' 91. q' 92. q' 93. q' 94. q' 95. q' 96. q' 97. q' 98. q' 99. q' 100. q' 101. q' 102. q' 103. q' 104. q' 105. q' 106. q' 107. q' 108. q' 109. q' 110. q' 111. q' 112. q' 113. q' 114. q' 115. q' 116. q' 117. q' 118. q' 119. q' 120. q' 121. q' 122. q' 123. q' 124. q' 125. q' 126. q' 127. q' 128. q' 129. q' 130. q' 131. q' 132. q' 133. q' 134. q' 135. q' 136. q' 137. q' 138. q' 139. q' 140. q' 141. q' 142. q' 143. q' 144. q' 145. q' 146. q' 147. q' 148. q' 149. q' 150. q' 151. q' 152. q' 153. q' 154. q' 155. q' 156. q' 157. q' 158. q' 159. q' 160. q' 161. q' 162. q' 163. q' 164. q' 165. q' 166. q' 167. q' 168. q' 169. q' 170. q' 171. q' 172. q' 173. q' 174. q' 175. q' 176. q' 177. q' 178. q' 179. q' 180. q' 181. q' 182. q' 183. q' 184. q' 185. q' 186. q' 187. q' 188. q' 189. q' 190. q' 191. q' 192. q' 193. q' 194. q' 195. q' 196. q' 197. q' 198. q' 199. q' 200. q' 201. q' 202. q' 203. q' 204. q' 205. q' 206. q' 207. q' 208. q' 209. q' 210. q' 211. q' 212. q' 213. q' 214. q' 215. q' 216. q' 217. q' 218. q' 219. q' 220. q' 221. q' 222. q' 223. q' 224. q' 225. q' 226. q' 227. q' 228. q' 229. q' 230. q' 231. q' 232. q' 233. q' 234. q' 235. q' 236. q' 237. q' 238. q' 239. q' 240. q' 241. q' 242. q' 243. q' 244. q' 245. q' 246. q' 247. q' 248. q' 249. q' 250. q' 251. q' 252. q' 253. q' 254. q' 255. q' 256. q' 257. q' 258. q' 259. q' 260. q' 261. q' 262. q' 263. q' 264. q' 265. q' 266. q' 267. q' 268. q' 269. q' 270. q' 271. q' 272. q' 273. q' 274. q' 275. q' 276. q' 277. q' 278. q' 279. q' 280. q' 281. q' 282. q' 283. q' 284. q' 285. q' 286. q' 287. q' 288. q' 289. q' 290. q' 291. q' 292. q' 293. q' 294. q' 295. q' 296. q' 297. q' 298. q' 299. q' 300. q' 301. q' 302. q' 303. q' 304. q' 305. q' 306. q' 307. q' 308. q' 309. q' 310. q' 311. q' 312. q' 313. q' 314. q' 315. q' 316. q' 317. q' 318. q' 319. q' 320. q' 321. q' 322. q' 323. q' 324. q' 325. q' 326. q' 327. q' 328. q' 329. q' 330. q' 331. q' 332. q' 333. q' 334. q' 335. q' 336. q' 337. q' 338. q' 339. q' 340. q' 341. q' 342. q' 343. q' 344. q' 345. q' 346. q' 347. q' 348. q' 349. q' 350. q' 351. q' 352. q' 353. q' 354. q' 355. q' 356. q' 357. q' 358. q' 359. q' 360. q' 361. q' 362. q' 363. q' 364. q' 365. q' 366. q' 367. q' 368. q' 369. q' 370. q' 371. q' 372. q' 373. q' 374. q' 375. q' 376. q' 377. q' 378. q' 379. q' 380. q' 381. q' 382. q' 383. q' 384. q' 385. q' 386. q' 387. q' 388. q' 389. q' 390. q' 391. q' 392. q' 393. q' 394. q' 395. q' 396. q' 397. q' 398. q' 399. q' 400. q' 401. q' 402. q' 403. q' 404. q' 405. q' 406. q' 407. q' 408. q' 409. q' 410. q' 411. q' 412. q' 413. q' 414. q' 415. q' 416. q' 417. q' 418. q' 419. q' 420. q' 421. q' 422. q' 423. q' 424. q' 425. q' 426. q' 427. q' 428. q' 429. q' 430. q' 431. q' 432. q' 433. q' 434. q' 435. q' 436. q' 437. q' 438. q' 439. q' 440. q' 441. q' 442. q' 443. q' 444. q' 445. q' 446. q' 447. q' 448. q' 449. q' 450. q' 451. q' 452. q' 453. q' 454. q' 455. q' 456. q' 457. q' 458. q' 459. q' 460. q' 461. q' 462. q' 463. q' 464. q' 465. q' 466. q' 467. q' 468. q' 469. q' 470. q' 471. q' 472. q' 473. q' 474. q' 475. q' 476. q' 477. q' 478. q' 479. q' 480. q' 481. q' 482. q' 483. q' 484. q' 485. q' 486. q' 487. q' 488. q' 489. q' 490. q' 491. q' 492. q' 493. q' 494. q' 495. q' 496. q' 497. q' 498. q' 499. q' 500. q' 501. q' 502. q' 503. q' 504. q' 505. q' 506. q' 507. q' 508. q' 509. q' 510. q' 511. q' 512. q' 513. q' 514. q' 515. q' 516. q' 517. q' 518. q' 519. q' 520. q' 521. q' 522. q' 523. q' 524. q' 525. q' 526. q' 527. q' 528. q' 529. q' 530. q' 531. q' 532. q' 533. q' 534. q' 535. q' 536. q' 537. q' 538. q' 539. q' 540. q' 541. q' 542. q' 543. q' 544. q' 545. q' 546. q' 547. q' 548. q' 549. q' 550. q' 551. q' 552. q' 553. q' 554. q' 555. q' 556. q' 557. q' 558. q' 559. q' 560. q' 561. q' 562. q' 563. q' 564. q' 565. q' 566. q' 567. q' 568. q' 569. q' 570. q' 571. q' 572. q' 573. q' 574. q' 575. q' 576. q' 577. q' 578. q' 579. q' 580. q' 581. q' 582. q' 583. q' 584. q' 585. q' 586. q' 587. q' 588. q' 589. q' 590. q' 591. q' 592. q' 593. q' 594. q' 595. q' 596. q' 597. q' 598. q' 599. q' 600. q' 601. q' 602. q' 603. q' 604. q' 605. q' 606. q' 607. q' 608. q' 609. q' 610. q' 611. q' 612. q' 613. q' 614. q' 615. q' 616. q' 617. q' 618. q' 619. q' 620. q' 621. q' 622. q' 623. q' 624. q' 625. q' 626. q' 627. q' 628. q' 629. q' 630. q' 631. q' 632. q' 633. q' 634. q' 635. q' 636. q' 637. q' 638. q' 639. q' 640. q' 641. q' 642. q' 643. q' 644. q' 645. q' 646. q' 647. q' 648. q' 649. q' 650. q' 651. q' 652. q' 653. q' 654. q' 655. q' 656. q' 657. q' 658. q' 659. q' 660. q' 661. q' 662. q' 663. q' 664. q' 665. q' 666. q' 667. q' 668. q' 669. q' 670. q' 671. q' 672. q' 673. q' 674. q' 675. q' 676. q' 677. q' 678. q' 679. q' 680. q' 681. q' 682. q' 683. q' 684. q' 685. q' 686. q' 687. q' 688. q' 689. q' 690. q' 691. q' 692. q' 693. q' 694. q' 695. q' 696. q' 697. q' 698. q' 699. q' 700. q' 701. q' 702. q' 703. q' 704. q' 705. q' 706. q' 707. q' 708. q' 709. q' 710. q' 711. q' 712. q' 713. q' 714. q' 715. q' 716. q' 717. q' 718. q' 719. q' 720. q' 721. q' 722. q' 723. q' 724. q' 725. q' 726. q' 727. q' 728. q' 729. q' 730. q' 731. q' 732. q' 733. q' 734. q' 735. q' 736. q' 737. q' 738. q' 739. q' 740. q' 741. q' 742. q' 743. q' 744. q' 745. q' 746. q' 747. q' 748. q' 749. q' 750. q' 751. q' 752. q' 753. q' 754. q' 755. q' 756. q' 757. q' 758. q' 759. q' 760. q' 761. q' 762. q' 763. q' 764. q' 765. q' 766. q' 767. q' 768. q' 769. q' 770. q' 771. q' 772. q' 773. q' 774. q' 775. q' 776. q' 777. q' 778. q' 779. q' 780. q' 781. q' 782. q' 783. q' 784. q' 785. q' 786. q' 787. q' 788. q' 789. q' 790. q' 791. q' 792. q' 793. q' 794. q' 795. q' 796. q' 797. q' 798. q' 799. q' 800. q' 801. q' 802. q' 803. q' 804. q' 805. q' 806. q' 807. q' 808. q' 809. q' 810. q' 811. q' 812. q' 813. q' 814. q' 815. q' 816. q' 817. q' 818. q' 819. q' 820. q' 821. q' 822. q' 823. q' 824. q' 825. q' 826. q' 827. q' 828. q' 829. q' 830. q' 831. q' 832. q' 833. q' 834. q' 835. q' 836. q' 837. q' 838. q' 839. q' 840. q' 841. q' 842. q' 843. q' 844. q' 845. q' 846. q' 847. q' 848. q' 849. q' 850. q' 851. q' 852. q' 853. q' 854. q' 855. q' 856. q' 857. q' 858. q' 859. q' 860. q' 861. q' 862. q' 863. q' 864. q' 865. q' 866. q' 867. q' 868. q' 869. q' 870. q' 871. q' 872. q' 873. q' 874. q' 875. q' 876. q' 877. q' 878. q' 879. q' 880. q' 881. q' 882. q' 883. q' 884. q' 885. q' 886. q' 887. q' 888. q' 889. q' 890. q' 891. q' 892. q' 893. q' 894. q' 895. q' 896. q' 897. q' 898. q' 899. q' 900. q' 901. q' 902. q' 903. q' 904. q' 905. q' 906. q' 907. q' 908. q' 909. q' 910. q' 911. q' 912. q' 913. q' 914. q' 915. q' 916. q' 917. q' 918. q' 919. q' 920. q' 921. q' 922. q' 923. q' 924. q' 925. q' 926. q' 927. q' 928. q' 929. q' 930. q' 931. q' 932. q' 933. q' 934. q' 935. q' 936. q' 937. q' 938. q' 939. q' 940. q' 941. q' 942. q' 943. q' 944. q' 945. q' 946. q' 947. q' 948. q' 949. q' 950. q' 951. q' 952. q' 953. q' 954. q' 955. q' 956. q' 957. q' 958. q' 959. q' 960. q' 961. q' 962. q' 963. q' 964. q' 965. q' 966. q' 967. q' 968. q' 969. q' 970. q' 971. q' 972. q' 973. q' 974. q' 975. q' 976. q' 977. q' 978. q' 979. q' 980. q' 981. q' 982. q' 983. q' 984. q' 985. q' 986. q' 987. q' 988. q' 989. q' 990. q' 991. q' 992. q' 993. q' 994. q' 995. q' 996. q' 997. q' 998. q' 999. q' 1000.

Oppositum aliqui opinantur de
 patrony laicy tenet p'dicare digniorz. Ita Reuchus de iust.

Curam occupet fructuarius in legendo aut dicendo.

Quintus casus.

Confirmator siue qui presentationem ab alio ualide factam approbat
& presentationem instituit non tenetur instituisse alium nisi presentem
si ita plures, et ratio est quod electus aut presentatus adquiret ius
ad rem suam propriam ad institutionem beneficii, quod debet institui per
reliquos nisi ab instituyente probetur indignus quocirca quan-
tus presentans precauerit non deus instituens illy presentem
non peccat ut docet P. Vazq. de beneficiis q. 1. d. 3. sub hac
propositione reiciendus est si non opponitur docens tract. 11
de examinationibus, q. l. xerol. 13. Quod si plures fuerint
et aequaliter presentati Episcopus debet instituisse dignioris ad bene-
ficii curam l. 10 titulo 15 parua l.

Sextus casus. Si res

sint oppositores quorum unus est dignus, alius dignior seu
medius, et alter obtinuit, possumus dare suffragium minus
digniori seu medio, ne eligatur infime dignus, et nobis
notare debet prius per scrutina obtinuit exclusus esse, aut esse
certum moraliter si fore eligendum. Ita P. Vazq. et Torressup.
quod resolutio est uera cum si electores obstricti sint iuram-
entum suffragandi optimo: imo Card. de Lugo et lesius docent esse
obligatos in conscientia suffragandi medio ne eligatur infimus
quoniam ut supponimus suffragium non potest optimo prodere
melius in Vazq. supra negat dari eiusmodi obligationem
ad euitandam electionem infime digni. Alterum ad euitandam elec-
tionem indigni absolutio datur eiusmodi obligatio.

Sicut duo

sint oppositores et cognoscant per scrutina aut certo mo-
raliter melioris non esse eligendum censeo Lugo supra
posse dari suffragium minus digno extra oppositorem secul-
um in iuramento. Non solum in utroque casu alij docent
sciri posse suffragium proximo digno ita Caetanus de
L. 1. q. 63. Denique certum est moraliter dignioris fore eli-
gendum possumus ferre suffragium proximo digno, ut docet

Ordines II. de II. lib. 2. famerri deus iuxta suffrag
di meliori.

Septimus Casus. Si Excessus dignitatis et par
bus in obligantur electores sub mortali quantum iuxtauerint
eligere dignior. Val. de p. 5 q. 7 punct. 2. Silvanus q. 63 artic. 20.
Suo e q. ius paxoy iusticia, nec e simile q. dicitur Joannes de sum
priori Cyprianus de parricidij modicissimi cui, quippe significa
tio in hoc casu e magni momenti. Hanc resolutionem
n. admittit Baroz q. 63 artic. 2. dub. 3, dum aderit iuramentum.
Rursus si beneficij sit tenue posse preferri digniorem absque
culpa gravi, docet Juanes de la Cruz in dictione pax
ma.

Octavus Casus. Si beneficij tenue exigat maiorem industriam potest
dari digniori et aliud pinguis potest dari minus digno. Ita Hugo
et alij. Illud certum e dignior n. esse amovendus a sua delecta ut
amplioris episcopatus accipiat. Denique si brevis pericula vacatio
beneficij melioris potest eligi dignus preferri hoc digniori
ad preferri beneficij.

Sectio 3

Quatenus accipiasur dignus ad officij beneficij

Dignus dicitur ad alij beneficij qui capax e numeris caeteren
di. Dignior autem qui omnibus penitatis potest magis promo
vere bonij sue ita dicitur A. 19. q. 1. plura ponunt debent viderari
Virtus doctrina, mores, peritia idematis, et alia dotes simi
les. Ex qua declaratioe plura inferri possunt, 1. plures censent
ad P. D. eum qui e in pecco letali esse indignus beneficij, ego
affirmaverim eum qui plures e in pecco letali indignus esse, ita
Argonius, Valerius et alij.

Rursus si dignior et doctior prudens
sex d. in carum de facturus residentia minus dignus eligi
potest, et e virtuos delectus, ut docet de Hugo n. 20 ubi ad h. sa
miliaris note iuxtaque posse preferri illi qui non probabiliter

Cognoscitur dignior, ne iuxta certo cognita preponderat
maiori dignitati probabilius certe non nos q. si certior
sit de equali dignitate qui probabilius excipit preferende
bet.

Equali

Iam si altera sint paria preferri debet indigena aliena
geni, q. ille apud cunctos. Ita P. Vazq. et propterea iunctim
situntur beneficia parimonialia. Quibus primus doctus cuius
mores si viciu preferatur doctiori cuius mores immorantur
ut docet Saxia p. 2 p. 2. Nulli adeptus beneficii habenti,
alteri qui iam habuit beneficii parochiale alteris paribus
preferri debet nobis oppositori, imo quoniam iste aliquantum
sit doctior. Quod quibus potentia et nobilitatis tituly addit ut
docent P. Valentinus sp. 3 q. 7 puncto 2. & 3 Tiraquebus de
nobilitate p. 19 promissio admisa si statuta nobilitatis ex
puzati in aliquibus charonaliu, que an iura sint tra
ctant interpretet in p. eamte 7 de rescriptis. Alderans
ferenda it ad alia officia q. cathedras aliquas necesse requi
ritur prater Scientiam ut erit docuit Iulianus imperator
in leg. Magistro 7 cod. de professoribus & medicis libro.

Sepe enim
desiderantur aliqua requisita sine q. dignitas si habetur q.
ad aliqua beneficia requiritur gradus Doctois + licenciati
ut vnt ex iud. sepe, et defectus huius gradus reddit inu
ty electionis ut docet Casropalao. Dicitur oppositoris ad cano
nicatus Doctois + Magistro 7 et alios duos debent esse ad
licenciati in iure canonico aut sacrotheologiae quibus cuiusmodi gradus
debet esse pro iura Hispania in aliqua academia castelle aut le
gionis, aut sicca ex Bulla Sixti 4 et Leonis 10, quod qua
libet sufficit quoniam graduatus si sit adeptus scientia quod den
debat ad eiusmodi gradus.

Exinde debet duci t. tres quae
tuncula decidunt, l. si aliquis candidatus ad predicta ad
uendas nullatenus recuset electionis omnes si potest eligi, se
cus aut si aliquantulum pro totis dixerit et tunc non est

et scribere latina nescit ut explicavit Casus delugo et
Kastro palas laudandi. Moris quoque turpitudine talis esse potest
ut reddantur illi electiones ut docet P. Sanchez sup. laudatus
Mariana de restrictione lib 2 Cap. 70 n. 154 quia fideles
seruant decimas ut habeant idoneos ministros. Quod si indig-
nas non sit tanta, si magis ex moribus honestis, et literis
paris sufficienti valeat electio, et potest a superioribus irritari.

Disputatio 3

De obligatione restituendi ob malam elec- tionem in beneficiis.

Diximus in Disputatione antecedenti quod sic mala electio inde
negit. Nunc est videndum quidnam obliget ad restitutionem.

Sectio 1

De obligatione restituendi ob malam electionem extra concursus.

Assertio 1^a. Indignus tenentur res-
tituere reipublice, vel Communitati si stipendia
que indignis assignantur, et Damna que vitis patitur proprie-
tatis indigni, vel si delecta causa cadat propter defectum pa-
tronij q. canonicus electus prestat debuit, deniq. suis expen-
sis tenent restituere digni ministri. Hec ratio est disticta
Cuius ratio est quia ubi interuenit indignitas in daturum
et acceptum, datur obligatio reparandi indignitatem per aequa-
litatem restitutione induentem, et in electione indigni datur in-
aqualitas q. reipublica prestat stipendia ut octo q. et
indignus vix exiit officij ut dicitur.

Deinde et digni indigni
causa est damnorum quod reipublice contingunt, et tenentur

Ex iniuria acceptae imo et ex macula eorum quae factae intercedit
inter subditos et Principes tunc cuius Princeps obligatur quae
benigne et impublice iudicium ministris, et respublica manet
obstricta ad tribuenda iura a limina, et transferat omnes
suae potestatis in Principem sed et quod institutionem de iure naturali
ut res sine principis publicis utilitatibus famulatur. Haec
autem procedit etiam de patrono indigni praesentantur.

Tras. N.

plura sunt suffragia quae indigni nec possunt revocari potestates
suffragatorum. Idcirco quidam peccant alicuius indigni, nimirum
tenentur ad restitutionem respublicae faciendam, haec est ratio quod
non est causa damni illati, ceterum priores suffragatores non
ideo de obligatione restituere eorum celsissime cogunt a parte
proximis suffragis eligendi indigni, nam ipsi si causa totius
damni illud exequuntur et tenentur ad restitutionem tamen si
non sint causa sine qua non damni ut docet Ruellus lib.
de obligationibus iustitiae lib. 7. q. 14.

Art. 3. Eligentes indigni

et minus digni digniori omisso non tenentur restituere digno
et digniori praetermissis extra oppositionem. ita Sotus, Cou-
xambias. Terius, Hugo, et alij plures, et ratio est respectu bo-
norum quae non datur nisi ius iustitiae distributivum quod quidam sine
suo proprio, sine minus exiunctis non obligat ad reparandum
etiam si datur, quemadmodum ius quod habent parentes ut agi-
lis allantur, aut quod sit delecta sancti salvatoris quod cui
petrus dicit calig uoto se obstrinxit. Quare minus sapien-
ter. Item Henr. in rebus in Card. de Hugo eorum sic dicitur ius omne
ex iustitia distributiva non esse exiunctum. Defectus talem est reparatio
iuris iustitiae ut innumerati per Card. sentiant.

Contra hanc doctrinam

plurimi opinantur eorum qui eligunt indigni et minus digni praetermissis
digniori tenentur ad restitutionem faciendam digniori praetermissis.
Quod duo tenentur ad restitutionem nisi caput haec dicitur pro me
xitis uniuscuiusque. Et hoc in iustitia est eorum iustitiae habent ius.

Inuentionis respectu expolitionis propter quoddam pactum implicitum
 q̄ celebratur inter Principes et milites.

Arctio 4. Eligentes dig-
 niy p̄dextamini dignioribus n̄ tenentur restituere Immunitati,
 hoc ē de iudic. t̄ reipublice. in hac arctioe omnes sane n̄munt
 et r̄as ē q̄ 7 m̄munt ē idoneus et dignus datur em̄ aqualitas
 inter salarij et officij p̄dextamini, q̄ n̄ datur obij restitutionis, q̄
 quod auz̄ plura emolumenta aduenire possent reipublice si dig-
 nissimus eligatur n̄ inducet obligationē restituendi eoq̄ necesse
 est n̄ teneantur ex iustitia procurare reipublice cuiusmodi em-
 plementa, s̄ duntaxat ex fidelitate propter cuius violationē pecca-
 bunt. ita P. Val. Tit. d̄ub. 5 q̄ 7 p̄m̄o Tit. d̄. 7. l̄. 1. de iur. lib. 2
 de iustitia q̄ 37 d̄ub. 3.

Sectio 2.

De obligatione restituendi formalis sectionis in oppositione aut de iur. n̄.

Ad videndum em̄ cuius de iur. n̄muntur auctores n̄d̄ accipiunt p̄d̄
 cedentis Tit. d̄. 7. et 4; p̄dexta censeo eum qui in oppositione
 et reuoc. formalis tali Eligere digni p̄dextamino dignioribus
 ad restituendū digniori p̄dextamino d̄m̄ny illaty. De d̄ iur. d̄. 7. et
 Canonicy auct. et r̄as, quia r̄as oppositionis formalis opponi-
 tores adueniunt n̄ ad rem ex iustitia immunitate propter pactum im-
 plicitum et tractum in nominaty. Facio ut des, quo oppositores faciunt
 Caesaria literaria et Electores promittunt Eligere dignior, qualis
 oppositio formalis reperit in archidia in alijs canonicibus et
 bullis superius allegatas, et in beneficij curatis d̄. 7. de d̄. 7. q̄ d̄
 ut v̄t̄xat P. Reuelli l̄. 7. de obligationibus iustitij lib. 3 q̄ 5 q̄
 violantes eummodi pactum faciunt iustitij immunitatem.

Declaratur an
 plius q̄ si res sint oppositores q̄ ad cedentē t̄ Canonicy, et
 Electores sic p̄dextamini, tametsi dignis Eligere cont̄ a h̄y extra iur.
 s̄ tenentur restituere unicuiq̄ d̄ny oppositorij n̄ in integritate, s̄

92
rae uis q' unusquisq' habeat, ut nullus inficiat. Item de
sua obligatio restituendi, si ea oppositoribus obligatio dignior et
dignior repudiet. p' neg' q' p' acty rae cuius boni due p' hunc debet
ad oppositorum solummodo em' operari ut ad dignior p' hunc debet
quemadmodum em' iungit in certamine poctio, aut alio simili

Arbitrio
minus desecus fore docentis n' indicare aliam opinionem quod
cet nullam dari obligationem restituendi digniori p' certamine
em' in oppositoribus t' reuasi. Hanc opinionem p' hunc aut nihil
probabilitatis habet p' hunc. Dicatillo lib' 2' de iusticia p' hunc
6, et Tomas hunc tract' de examina quibus p' hunc 13 p' hunc
autem esse p' hunc improbabili' p' hunc hunc auctor ibidem docet
oppositorum rae oppositorum id' hunc acquirere ius iusticie iusticiarius.
P' hunc hunc p' hunc p' hunc atq' hunc de iusticia em'
re no' q' o' aut p' hunc p' hunc, Martinus de Medina 2' q' 1' p' hunc
2' Capata de iusticia dimidua 3p' q' 3 n' 11, Mercado de iusticia
lib' 6 q' 17, Nauarrus in summa q' 17 n' 74, quan
vis n' q' hunc acquiri ius ad rem rae electionis p' hunc
opporitionis, aut reuasi. P' hunc eandem opinionem p' hunc
de hunc p' hunc Sanchez, Bellalobos, Sanchez, Carlo de
hunc, Paulenc in decalogum, Sa' Verbo beneficij. Diana 3p'
tract' de restituere 110, Garcia de beneficiis p' hunc q' 16 n' hunc
hunc p' hunc honos dignioribus

Quos n' h' robuste hunc
autem ius et rae oppositorum acquiri ius immutabilibus oppo
sitoribus, ne deca p' hunc alteri extra oppositos n' uero
acquiri ius digniori. P' hunc hunc hunc hunc hunc hunc
nunc unusquisq' ea oppositoribus n' tunc p' hunc ut alicui ea
curatibus p' hunc deca quam ut ius dummodo deca
anteceat.

Quis autem oppositorum ordinari ad boni ius
sue republica n' aut singulari, qua p' hunc hunc dignior p' hunc
trae beneficiis n' datur obligatio restituendi secus e' incertami
ne poctio, aut simili, ubi p' hunc ordinantur ad utilitatem

incentiu. Namq[ue] h[ab]et i[st]o p[ro]p[ter] q[uo]d le[git]i[m]o iudicio operario[rum] p[ro]
iure expectat ad utilitate[m] Qui non solumus p[ro]p[ter] eius mu-
tatio[n]e[m] operatio[n]is ut salariu[m] recipiant si laborauerint, q[uo]d simi-
lit[er] in p[re]senti.

Deniq[ue] n[on] nullus sic arguit pro eadem opinio[n]e
q[uo]d Accus minus digni in oppositio[n]e e[st] ualida ut nos supra
diximus, q[uo]d n[on] e[st] iniusta ac p[ro]inde n[on] obligat ad restitutionem
s[ed] neq[ue] q[uo]d ista iniuria ex ob[is] em[er]it e[st] multa ut uideri s[er]uimus.

H[ec] r[ati]o ualida e[st] falsa, quoniam aliqua uicio potest esse irritus
titu[s] et nihilominus habere ualor[em] Q[uo]d absolutio ab examu-
nicatio[n]e potest esse iniusta et irra[ta] uis alterius, et t[ame]n e[st] ualida
de q[uo]d Benexabilibus 7 S sane in fine de i[ur]a ex m[er]ito i[ur]is im[er]it.
Quis si ead[em] res tibi uendita sit, et postea alteri uendatur
et tradatur, uenditor minusq[ue] infert tibi l[icet] emptori, t[ame]n uale
traditio[n]e[m] emptori Jacca, et iste uincet p[ro]p[ter] emptorij i[ur]is
ditio leg[is] quoties 18 Cal de re iudicatio[n]e, leg[is] 50 titulo 5 p[ar]te
5, Couarub tom 2 bar[on] lib 2 p[ar] 19.

H[ec] adu[er]te em[er]it q[uo]d n[on]
opinio[n]e n[on] fore restituend[um] totu[m] ualor[em] beneficii, t[ame]n q[uo]d minus
dignus ualide Accus exeret officij sui i[ur]is, ac p[ro]p[ter]ea
n[on] debet restitui digniori ea p[ar]te stipendi, que[m] p[er]tinet serui-
enti, t[ame]n em[er]it quia minus dignus possidet beneficiu[m] unde mi-
nus debet restitui digniori quam si beneficiu[m] i[ur]is possidet ab eod[em]
c[on]fesset, siquid[em] minus stimatur ip[s]e quam potest.

Sectio 3^a

De obligatione minus digni Secti.

Art[ic]ulo 1 si indignus eligatur ad beneficiu[m] extra opp[os]it[um] et
Accus sit ualida n[on] tenet resignare beneficiu[m] q[uo]d nisi exp[re]s-
s[um] p[ro]uidetur de rectore coloneo. Ita Sanchez lib 2 in i[ur]is
24 p[ar] 1° dub 46. nisi aut[em] indignus eligatur in oppositio[n]e
debet restituere digniori p[ro] danno illato ut docet Lugo disp[os]i-
38 sect 6 d[ic]t[um] 1°, et utraq[ue] p[ar]s assertionis legitime inferuntur.

ex dictis a nobis. Secus erit & rñ sig re latq secc am.

Assensio
L. Si Petrus cognoscit cetero esse alios se ipse digniores
potest nihilominus opponi n̄ quidq̄ animo ut electores male
eligant, sicut ius suū experietur, & ut praevidendam accipiat
si dignior forte morietur, aut deistat. Ita Alex, & Covarr
quim ut obreuat P. Sanchez et Lugo raro potest stin
gere, ut aliquis sic iudicet alium digniorē, ut n̄ possit ma
merita subire iudicio eligentū, q̄ rationabiliter potest iudicare
seu ius aliqua dote vincere ad iustitias.

Assensio 3^a minus dignus enim si
supponamus se cognoscere cetero alium esse in occurru dignio
re, si m̄ eligatur, nec debet resignare beneficiū digniori p̄d
tiamio, nec teneatur ad aliquam restitutionem, nisi ipse fuerit
causa mala electionis. Ita Covarr xq. p̄decy l. p̄ d. 7. Lugo
d. 35. sec. d. 2. et alij. Quō potest esse q̄ minus dignus bona
fide p̄stitit in oppositione, nec sollicitavit eligentes ut
male eligerent, q̄ potius electus ē potest acceptare beneficiū
nec debet quidq̄ restituere digniori p̄d tiamio quāvis elec
tores teneantur. p̄ rñ quoniam electio valida tribuit melius
ius electo, quā reliqui oppositores habeant q̄ suadet parita
te sec am, si venditur mala fide ut prius venditū iterū
vendat tradatq̄ l. emptori habenti bonā fide.

Hec assensio
et ita Penelly supra lib 3 q 6. et alios qui tenent minus
dignū electū si hoc cognoscit obligari ad restituendū digniori,
et ad hoc P. de Bellus nil interesse si eiusmodi restitutiones. Ceteri n̄ vi
deamus, Cui m̄ stat q̄ nulli eadē causa ad inferos demerxi s̄.
rñ eorū ē nan electores lētaliter peccant et tenentur ad resti
tutionē. Faciendo beneficiū oppositori minus digno, q̄ oppositor
minus dignus peccat acceptando beneficiū, siquidem cooperatur
iniusta electioni.

Q̄ minus dignus nullatenus cooperari mala
electioni ad quā dignior extrinsecus ius habebat, p̄ rñ auctō electōe

n̄ esse ratio quare n̄ accipiet beneficij aut resignare debeat
nam n̄ tenetur ex re accepta nec ex iniusta acceptioe. p̄p̄ius
ip̄e canonicus ius h̄c quj dicit n̄ licet. Tunc dignior p̄p̄ose
appellare n̄ in propria fortuna ius sibi vindicat quousq̄ p̄p̄ius
electio minus digni recindatur.

Regat 1° an liceat digniori
Resignationis iniuste subornando redimere? Negat Reuelus & Char
vro palao. Affirmat Basil lib 5 de Matrim c 18 d 6 n̄ 24.

Regat 2° quis sit abnox ceteris paribus ad Episcopatum & h̄c
an h̄c p̄p̄ius. Sicut Vazq et alii p̄o & theologo responderunt
alii distinguunt, an imminet periculy h̄eresis ubi theologus &
dignior, an cuiusmodi periculy abint. Non n̄ p̄p̄ius n̄ p̄p̄ius
n̄ qui respondeo se scire utrumq̄ tenent ut aduertit Vazq
sup̄ de beneficiis c 2 d 3 dub 9 &

Secus 4

Doctrina precedens applicat officiis secularibus.

Omnia que usq̄ n̄ dicta accommodari possunt officiis secularibus,
p̄ aliqua n̄ aduertenda. 1° q̄ Officia secularia nullo excepto p̄p̄io
p̄p̄ius fieri minus digni. Ne extra oppositior ut tenent
p̄p̄ia alios. Cui Verbo Secus officialis. Vazq de beneficiis, ex ali
quos laudat Op 2 tract 1° resol 66. Sane indigni eligi n̄ p̄p̄ius
alias Princeps tenebitur recantare damna omnibus contingentijs
accidit & malos quosdam, siue receptores nominat qui maligne
solunt, & iniuriam extorquent, ut ait Irenus lib 2 de h̄c
d 32 dub 3

Secundo & notandy, eiusmodi officia secularia po
tē vendi n̄ quidē ratione obligationis acceptas, beneficior
& recipendi iniurij, alioquin iudicio foret iniuria, ratio
h̄onoris & p̄p̄ius sine lucii recedentis laudem
sic p̄p̄ius opusculo 21 ad Ducem brabantid aqua h̄c
interrogatus, ut Irenus lib 2 c 32 dub 4 Vazq de ben
c 2. in d̄no aliquid devent interuenire, & d̄no h̄c

Officia hęc vendant, n̄ uō obligari ad restitutionē p̄dictā accep-
ti ut docet Corduba in sum q̄ 117. Tūc d̄ q̄ Princeps tri-
buit Domini titulari dominij uasallorū, q̄ in p̄ccant
vna ouerensiq̄ si vendant hęc officia.

Dices, Reges et
Princeps iubent eiusmodi officia gratis dari uasallis q̄ in
iure p̄dicti extorqueant. R̄ Princeps id iubere n̄ quidpi-
gig eligendorū, p̄ propriū bonū publicū siue iustitię regalem,
qua uiolata n̄ ē obligatio restituendi ut supra diximus:
immo quamuis Domini titulares n̄ acciperent dominium offi-
ciorū, q̄ facultas p̄uis putam eligendi n̄ esset improba-
bile officia hęc uendi posse licite quoad iustitię.

Disputatio 4^a

De impediēte alij asequitōe alicuius boni

Hęc disp̄ diuersa ē a p̄cedentibus p̄ affinis n̄ uis quare
impediēti auerenda.

Sectio 1^a

De impediēte bonum alteri inueraliter dandum.

Aut 1^a. Si bonū aliq̄ n̄ sit dūm ex iustitia p̄ dandū alicui exli-
ueralitate, hūc ē unature a proprio collatorū p̄tribus t̄ blandi-
tū, seu ueris rōibus. Ceterū si quis p̄ fraudem, dolum, aut man-
data dimoueat collatorū t̄ ip̄sū donatorij decipiat, tūc obligatus
ad restitutionē maiorū t̄ minorū prout ip̄sū potest ac stimari.
Hęc autē quoad duas ē ualde raris in theologos.

Prima pars

Facile uidetur q̄ bonū de quo loquimur n̄ ē dūm p̄ dandū p̄ dora-
torij potest illud n̄ dare cū iniurię, q̄ quicunq̄ donatorij
p̄ficiat atq̄ iniure retineat ne p̄ dora bonū illud donec p̄ ruit

Alii amico nec operari, nec obligari ad restitutionem facien-
di. Cetero. Et neg. q. ubi n. e. debitor n. potest dari obligatio ref-
ituendi, et hoc anno vera e. quantum donator esse observat.
Cetero obligatio antidonati, de qua in leg. L. S. observat
ff. de periculis hereditatis, ut observat Navarrus in d. m. C. 17.
in C. q. si quis aliquid fraudem facere ut testator prius testamentum revocet,
inquis. Penus scribebat h. d. e.

Secunda pars eiusdem assertionis e.
q. q. Petrus C. h. in d. m. ad quod d. boni, P. si Dominus
vultu suae, et p. d. e. h. in d. m. ne aliquis p. fraudem au-
dy h. d. m. m. d. e. q. qui Galus dixit testatori Petrus esse h. d. m. pro
dignum n. e. e. s. u. y. n. a. g. u. i. r. u. s. t. n. e. i. t. e. m. p. u. s. o. p. o. r. t. u. n. y. s. t. i. t. u. e. n. d. i.
testamentum, et sic de alio, manet obligatus restituere. Et ipse inquit.
Sane si vera erantque narrasti testamentum, et illa delegare oportuit fra-
ude casus, ut postea dicemus.

Et hanc doctrinam intelligenda e. Cetero
dina p. de privilegio, in quo textu Religionem prohibent a Pontifice
sub interpretatione d. e. m. m. o. r. t. e. n. e. r. e. s. t. a. m. t. e. s. t. a. t. o. r. e. i. a. l. l. e. g. a. r. i.
et in quibusdam ecclesiarum manibus, et ne sui cuiusmodi legata dona-
tiones ne procurant, d. q. u. i. s. h. a. e. p. r. o. h. i. b. i. t. i. o. l. o. c. y. h. i. t. e. R. e. l. i. g. i. o. n. i.
Galatini, sine strategemate utuntur, et p. d. e. b. u. s. n. i. m. i. s. i. m. p. o. r. t. u.
n. i. s. n. u. n. i. p. r. o. c. u. r. a. n. t. s. u. a. m. o. n. a. s. t. e. r. i. a. a. u. t. a. l. i. o. s. m. i. s. i. t. u. i. a. b. i.
q. n. l. l. a. f. r. a. u. d. e. r. e. a. P. e. l. l. i. c. i. a. n. i. s. t. o. r. n. i. m. a. n. u. a. l. i. s. r. a. c. e. C. P. I. A.
P. r. e. f. e. c. t. o. n. i. t. e. s. t. a. t. o. r. e. n. i. c. u. o. l. u. n. t. a. r. i. s. m. u. t. a. t. e. n. e. x. i. t. p. a. l. l. e. y. i. n. v. e. n. i. a. b. e. n.
t. e. e. t. d. i. s. u. a. d. e. n. t. e. n. e. l. e. g. e. d. e. l. e. c. t. a. m. a. n. i. s. e. t. c. e. r. t. i. u. s. d. n. u. l. l. q. v. i. d. e.
S. o. x. e. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. r. e. s. t. i. t. u. e. n. d. i.

Alii eximantur n. nisi obligatio
restituendi quantum lucrum alicuius fraude aut dolo impediatur, p.
dumtaxat dari obligatio delegendi fraudem, ita nulli apud P. d. a.
P. d. o. r. e. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. n. e. x. i. t. i. m. o. e. t. i. p. s. e. f. a. u. c. t. u. m. i. n. q. u. i. t. e. r. e. s. t. i. t. u. e. n. t. e.
n. t. e. n. e. n. t. u. r. q. u. i. t. e. s. t. a. m. e. t. u. r. a. n. t. m. u. t. a. t. i. e. r. i. m. d. o. l. o. u. t. p. a. l. i. o. s.
r. e. f. e. r. e. A. z. o. n. t. o. m. 3. l. i. b. 4. p. p. p. r. o. c. e. p. t. u. r. a. q. u. i. n. v. i. d. e. n. t. i. m. o.
p. r. o. b. a. b. i. l. i. s. d. o. c. e. t. D. i. c. a. n. t. i. l. l. o. l. i. b. 1. d. e. t. i. m. u. r. a. r. a. c. e. L. d. d. d. u. b. i. t. a. t. u. r.
q. u. a. n. d. o. f. r. a. u. s. e. x. e. r. c. e. r. c. i. r. c. a. c. o. l. l. a. t. o. r. u. m. r. e. c. i. u. s. n. i. f. r. a. u. s. i. p. s. i. u. t. e. r. q. u. i. b. o.
n. y. i. p. e. r. a. b. a. t. t. u. r. n. i. d. e. s. i. n. e. a. t. i. o. n. e. f. r. a. u. d. e. n. t. e. r. E. g. o. h. u. i. u. s. o. p. i. n. i. o. n. e.

n. assertio nisi quando Pauper aduersus hominem dicit falso al-
 teri pauperem esse dicitur et Memorie sane n. dicitur coruexi fide
 dignus, ut aduersus tenet lib. 2. de iurisdictione § 22. dub. 5. n. 43.

Qui sine ulla renatiu te statore ne Petrus relinquat legatum n.
 tenent ad restitutionem quamvis ex odio interno et prava intentione
 impediat, ut Caius Cobax Vazg et alij plures, Ratio e. q. quod
 ratio externa n. irrationabili nisi abeant mala intentio n. faciat
 ut actio illa sit in iurisdictione, ac proinde n. obligat ad restitu-
 tionem, quemadmodum si iudex ex odio dimittit reus, si tamen
 allegata et probata.

Contrario tenentur nempe dari obligationes res-
 tituendi, qui impedit bonum alterius ex prava intentione tamen
 si abiq. fraude exteriori docent Scotus in 4. Coella, et alij
 nulla et Carbo. Primo ex Q. 1. h. l. 9. b. 2. arc. 1. ad 4.
 L. scotus et silueta allegant textum in leg. 2. ff. de nati. operis
 nuntiatiue, quoniam enim citat Caietanus, et omnes minus perit
 inq. casus ab eis adductus n. d. ibi P. in leg. 1. ff. de nati. h. de
 aqua plubia, ubi si quis fodiens in suo fundo foras vicini curia
 facit n. tenent restituere si n. aro nocendi vicino P. in agrime
 h. op. facienda id fecit, inq. amaxio aris nocendi locy facit res-
 titutioni.

Alie n. obstant. Ad auctoritatem Q. 1. h. l. h. d. h. d. Man,
 noni fauere in summa § 17. n. 71. Tum eiq. h. d. uideant
legise predicta § 1. deniq. et q. n. occurrat sufficiens responsio tenentur
antiqua parij prima. Melius P. Val. respondet ad § 1. h. d. loqui
de illo qui aro. nocendi presumptus d. iur. inq. Ad h. aduoc.
resp. in foris eorum pigniti aro. nocendi si colligatur quare
obligatio restituendi eam post sententiam.

Ex his inferunt
 si Petrus appetit, amo inimico ut se defendat ex uindicta
 sicque inimicum n. tenent ad restitutionem. Inferunt L. si
 quis detegat prius Francisci cui Epus uoluerat beneficiu
 ferre, si duntaxat Episcopo reuocauerit n. dari obligationem

40
restituendi, q^o facti uti informacionib^{us} secretis ut beneficii bene
deservant. Quod si quis cum oculis Franci publice dicitur
tunc in eo casu si beneficii nollit d^{omi}ni dare pro publico
infamiz tenent ad restitutionem Franci secus si n^o d^{omi}ni propter causam
Cuius narrata ad Ep^{iscopu} fuerit ita venie Plerius lib^{er} 2. cap^{itulo} 17
Dub^o 18. Sectio 2

De impediente alij a sequitione boni serviti exiusti sua distributiva.

Prima actio sit. Siquis praebus sine fraude im^o, metu, aut dolo manu
ter alij collatione, ne tribuat beneficii digno t digniori n^o manet obli
gatus restituere. Hec actio est utans in opinioe eor^{um} qui submittunt
n^o nasci obligatioe restituendi ex violatioe iustitiae distributivae, quae
sola violatur in collatione beneficii, seu q^o id est ad praesens Sectioe,
immo & n^o nullor^{um} quamvis d^{omi}ni oppositio. Ceterum qui sentiunt
cui obligatioe restituendi ex violatioe iustitiae distributivae, remu^olopi
namur ultra hanc actioe.

Actio 2^a. Qui im^o dolo aut mendacis
efficit ne beneficii aut officii d^{omi}ni indigno, vel teneatur restituere
rao^{ne} beneficii, aut officii ablati, imo quamvis indignus habeat titulu^m
electionis, Ita P. Sanchez, Revellus, et alij. T^{er}o est q^o indignus nullus
ius habet ad beneficii, imo n^o aliter qu^o h^{ab}et immu^o admitti potest
q^o qui ipse impedit ultra nullus ius operatur. Nihilominus in
hoc casu docet esse aliquid restituendi faciendi. Val. L^{ib} 1. d^{omi}ni 59. b
puncto d^{omi}ni 3°, & nullus alij legi qui huic placito saueat.

Actio 3^a
operosior. Siquis h^{ab}et mendacia delinquentur impediat digni,
ut beneficii conferatur digniori, siquid^o beneficii habeatur digniori
h^{ab}et oppositio, sive q^o id est d^{omi}ni nos ex iustitia distributiva, nulla remu^o
gat obligatio restituendi quoad beneficii digno fraudulenter impedito.
q^o si dignior solum sit ius manus iustitiae distributivae additur in
hoc casu obligatio restituendi quoad beneficii digno fraudulenter
impedito, ita Hugo d^{omi}ni 35. sec^{us} 6 n° 98. Prima pars assertioe

Suadetur, q^a n^o sit iniuria quoad beneficij digno. Fraudulenter ninge
 dico. L^a em^o pars suadetur, q^a tunc fit iniuria vna uentis gnu
 tatis digno. Fraude et dolo impeditio. Attamen Sanchez dubio
 n° 14. negat obligationem restituendi in utraq^{ue} v^o a^uer^onis. Ceter
 u^o P^o Vazq^{ue} de un^o § 2° § 3° paulo aliter dixerunt.

Art^o 4. Pug
 nis. Fraude aut dolo mures electores ne seferant Petro beneficij, si
 tm electores determinati erant aliunde ad negand^o Petro suffra
 giu t^o de ipso n^o cogitabant, nulla unq^{ue} obligatio restituendi d^o
 tione beneficij. Sane restituti^o h^ori^o supponimus faciendam, ita
 Amicus de iust^o § 35 sect 6. V^o d^o e^o q^a in hoc casu malicia im
 pedientis fuit inefficax n^o n^o habuit h^ori^o.

Art^o 5. N^o qui
 n^o sit ius legitimum suffragandi ad cathedra t^o beneficij, nihilomi
 nus suffragij t^o pro digniori vna digno, et ideo dignus cathed
 ra n^o obtinuit, datur in om^o n^o obligatio restituendi huic dig
 no. V^o d^o e^o in ap^o q^a in hac hypothesi dignior n^o e^o se ipse e^o secus,
 i^o apparetur et existimare, ac proinde dignus e^o v^o secus. V^o numeru^o
 uery legitime suffragantij ac proinde foris ius h^o ad cathedra, qua p^o
 suffragia inrua p^onuat e^o.

Au^oer^oni^o 6. Deservit sequens casus. Petrus
 Hispanie d^ons episcop^o misit ad n^o procurator^o Romae m^ooxant^o,
 in qua morebatur vacante Valicollen^o canonicat^o, ac n^o Fran^o suspi
 citus in Episcop^o id ip^o r^onexi episcop^o appendit et v^o h^oatatio
 nis inu^o diligenter canonicat^o imperavit, antequam Procurator
 petri rem m^ong p^o ageret. In hoc casu v^o Fran^o ad restituend^o n^o tenet^o
 si modo nec litteras sup^odit, nec apud se detinuit, q^a si v^o resp^o si
 ne atq^{ue} v^o litteras tradidit procuratori Petri, tunc sane tene
 bitur quanti spes beneficij poterit h^ori^oari. Sic operantur Karro
 palao Amicus, Bonacina, et alij. V^o d^o quoad l^o p^o q^a si quis cl^o
 ac iniure ingrediatur alij^o v^oliothec^o poterit nihilominus licite
 v^o scientia q^{ue} inde h^ori^oavit, q^o similiter quantum Fran^o v^o v^o
 te au^oer^oni^o notitij beneficii vacantis p^oner licite v^oni cuiusmodi no
 titia ut n^ou^o acquirit beneficij, ac proinde si n^o detinuit Episcop^o

n̄ tenent ad restitutiones

Oppositio docet Casus lugo d 18 sect 5
qd aptio litterarum e immixta, et infert damny Petro misenti illis
ad sui Procuratoris, qd Fran^{cus} obligatur restituere damna inde sequuta,
et iacturam lucri, nisi e ceteris in hoc casu, et pa. sup. n̄ quide
legit secretis tenentur restituere damna exinde surgentia. Romi
sa solutio. Scij ey qui deegit secretis male tenent ad relaxationem
iacturam honoris. Jamq. aut fortunarum inde sequut qd deegit no
sunt que propria e imitentis secretis, ceteris notitia beneficii ba
canis ad vias spectat, unde Fran^{cus} soly Idem orra vis Perri
quoadmodu qd litteras apperuit.

Hic aduene in casibus predictis
n̄ esse faciendū restitutionem p̄inde atq. si officij atq. beneficij in
ab altero ponderetur, ita Nauarra q 17 r 74 Nauarra lib 3 de
rest. p. 5. Caspens tract 18 d. 1. Cas. e q. per quantumvis
Florentinima requit sporari possessioni, nec em. proponit quar
turnit firmi electorū debet adequari collationi iam facta terij
electioni.

Secundo 3

De impediēte boni debiti ex iustitia mutatiua

Art. 1. Si boni aliq. debiti Perro. ex iustitia mutua, quomodo
cunq. impediat ne Perro boni illud sequatur obnoxius manes obli
gationi restituendi hoc e nisi simplici suasionē, siue fraude uita
rit. Hec e nisi theologorū; sane boni ex iustitia mutatiua debent
q. habemus in p̄fecto, siue ut in re q. e dominij aut quare do
minij e. Idem ut in p̄fecto ad boni, siue in re q. q. arguit
solum p. p̄missioſ spectatū, oppositioſ, regreſſū ad beneficium,
p̄sentationeſ, et sic de aliis. Cas. huius assertionis e suspicia
n̄ q. aliquis obligatus e mihi de iustitia mutatiua ad soly
dy, nemini e suadere ut omiat actioneſ deuptam, aliaſ tene
bitur ad damny relaxationeſ.

Unde infero 1. Si quis impediat ne
detur tui ex herario publico illa pars que spectat tanquā cuius,
et ex herario publico sumerent, tenent ad restitutioneſ, q. singulis

Cibus pecti in mutacione ad bona sua, que destinantur p[re]cipue ad utilitate[m] singulorum, ut in p[re]dicto casu docent P[er]thuis 2. 2. q. 62. art. 2. Diana 3. p[ar]t. tra[ct]u 6. resol. 33.

Infero 2.º, si quis impediat vi aut fraude alij, ne capiat benedictione[m] feras, aut h[ab]eant p[re]ces, tenentur ad restitutione[m] & damny[m] probabiliter d[omi]ni, ut docet Bonacina in p[re]senti, q[ui] h[ab]et bona nati vite si sua, tamq[ua]m si impedimentu[m] apponatur p[ro]pter bonu[m] finis in utilitate[m] benedictionis. Et eius salus cessat h[ab]ere obligatio, quamvis factu[m] argum[en]ti aueretur a Captura.

Infero 3.º, si quis suavioribus em[en]dit abq[ue] fraude impediat p[ro]curatoru[m] meo ne curet negotia imissa, t[er]cio munitur ad cens[ur]a[m] & benedictione[m], tenetur obligatio[n]e[m] restituendi. P[er] 2.º q. 1.º p[ro]curator jan[ua]m iustitiam tenetur ex iustitia meis negotiis inuigilare, quodq[ue] mutatio ad benedictione[m] fraudis exinet. P[er] d[omi]n[u]m de tutoribus, curato[rum], reuocis, & notariis si impediatur et p[ro]p[ri]a damny[m] accidat.

Infero 4.º tenentur ad restitutione[m] qui fraudulenter impediunt ne Petrus q[ui] trahat Matrimoniu[m] & h[ab]eant minima locupletet, quamvis eo casu faciat ut Petrus seruet bonum simplex Charitatis quo in seculo erat obstrictus, n[on] Petrus nihilominus h[ab]et ius trahendi nuptias, ita Hugo tom 2. de iust. d[omi]ni 35. sec[us] 6. quomodo h[ab]et Petrus habeat uoty ieiunandi nemo potest in aufferre ei[us] casus suos ut seruet uoty.

Infero 5.º, qui p[er] uim aut fraude[m] aliquis auerit ad ingressu[m] religionis uolent[em] ingredi tenentur ad resarcenda[m] damna religioni et lucra que amisit, q[ui] certius e[st] si inique nouitij auocet & p[ro]fessy, quomodo tenentur restituere pauperi qui p[er] uim aut fraude[m] auerit illy qui uolebat erogare elemosinas, ita Meratius tom 2. tract. de iusticia d[omi]ni 24. sec[us] 2.º

Infero 6.º tenentur ad restitutione[m] qui falso auocet discipulos a magistro si iactant aliquis scire, honore[m], aut fortunary p[ro]fiteri, docet

Nam in manuali C. 25 n. 47, secus e si fraudulenter, quia ratios
mercatores, et artifices solent procurare licite ut plures frequentent
saueanas suas ad manus.

Inferna 7 peccata ma iurij tenentur
ad restitutionem fontores qui inueniunt in panis filia adulterina pul
go vacat nihilominus tradunt panis institutio, ut saxiant
qua ratio emptores panorum fraudantur. Ita Sanchez lib. 1. de iurij
C. 5. Si uo panis ita saxiant possint ut unus sit futurus equalis
atq; pnde filia adulterina n. Coertit cerabit hae obligatio, uideo
cet Hugo de 18 sec. 3. Preterea n. dicitur obligatio monendi
emptores panorum, si graue damny inde fontoribus sequatur.

Sectio 4 De impediendo bonum applicandum ex iustitia iudiciali.

Ado unica e. Si quis fuerit causa em dolo, aut fraude ne
reus ideneum p. sententiam ad penam pecuniariam lege re
sutam imponendy per sententiam quid quid sit an pdeceat n.
im obligatur ad restituendy illius pene ualor. Sicco, t. parti lae
cui debeat applicari. Hanc assertionem defendunt plures
theologi, et ad uarias hypotheses deducunt, de quibus postea. Ratio
est quia cuiusmodi pena pecuniaria imponitur proprius
aliquid commutatum q. fisco, t. parti lae sortiatum, sed
solum ex iustitia iudiciali l. legali n. st. d. l. ita maneat
impugnata. Leg. ita Pubneratus §. 1. ff. ad leg. aquilij, quia
lacio huius iuratur n. obligat ad restitutionem em si lucry
hoc fraude impediatur.

Itaque l. Index qui reum non
idemnat ad penam pecuniariam referendy parti uel
fisco n. obligatur alteruri ad restitutionem, q. t. m. p.
cat contra iuriam legalem. Ita l. seruus. D. salar, alia
post sententiam latam debet iudex curare ut mandatum
executioni, et lucry perueniat ad fisco, t. partem leg. quibus
s. us ad 19 tribuit. Ita Hugo tom 2. disp. 37.

At plures ita sentiunt, Videlicet in
 dicitur in hoc casu teneri ad restitutionem. Primo quia
 in h. omnia secunda secunda quod sexagesima septima
 articulo 4 ad Terzium docet iudicem qui remittit penam
 nocere personae cui est illata iniuria, ergo si daturus
 eum tenetur deest pensare.

Secundo quia iudex est tanquam
 tutor rerum fiscalium: ergo tenetur non omittere augmentum,
 sicuti tutor pupilli.

Tertio nam qui per vim aut fraudem
 impedit alicui bonum, ad quod nullus ius habet tenetur resti-
 tuere iuxta nostram opinionem. Sec. l. Ergo iudex qui
 per fraudem non sciat rem ad rem pecuniarum quod accer-
 scit fisco, aut parti legi, utique deest restituere.

Hoc non obstant ad 14 Q. 1. si loquimur de pena proprie dicta
 de pena que correspondet satisfactioni, quam si iudex remittit non minus
 placet et manet obnoxius restitutioni. Ad 15 dicimus tutorem obliga-
 ri ad adquirendum pupillo et iudicem non teneri ad locupletandum
 fisco, si ex iustitia immanitate tenetur punire delictum ut
 publica et creat nec damna patiatur. Ad 16 nego utrumque quod pena non
 infligitur propter hoc legi cui applicatur, et propter bonum publicum
 unde quemadmodum nulla foret obligatio restituendi si bonum
 vel vitanda essent ita enim nulla est, quamvis applicanda sint
 fisco. Propter hoc non est opus distinctione quae facit C. de iur. l. 1. d. 175
 § 1.

Secundo tenetur qui legitime interrogari a iudice si causa in eis
 solbat per rem pecuniarum iniuste non tenentur ad restitutionem
 si solum peccant in obedientia et iuramento religionis falso iurando,
 dicitur Hugo d. 37 sec. 2 et tertio legitime rogatus negare se scire deli-
 ctum, carere si potuerit et falso tenetur innocentem rei accusati dimit-
 tere, non si faciat alio modo nocendi parti cui applicanda erat pena
 docet Hugo teneri ad restitutionem, secus si solummodo intendat
 lucrare re. Et hoc dicitur non esse necessarium.

Tertio apparitorum qui non

postquam receptis publicis & arma capiunt et si dicitur si
dant accepta aliqua pecunia in tenentur restituere fisco aut
alibi fieri valore armorum quod non fuerunt applicata fisco, nec
exi de damnis que forte solent contingere reipublice, aut quibus
eo qd apparitores minus fideliter officij sui executione. Quod dicitur
de iudice, et apparitoribus, ducendum e de iudici, et neget de hoc
Parag. 1^a d. 175. q. 2. q. cuius munus videtur esse procurare au
gumentum Regij patrimoni.

Quarto Custodes nemorum pomij, aut pravorum
si omittunt denunciare eos qui penas pecuniarias solvant inde
restituere illarum valorum. Dominis aut Regi restituere, ita plures
et alibi eum magis sentiant. Attamen debent restituere damna
quod nemoribus, silvis, montibus qd diripiunt propter eorum dissimula
tionem in se gratia, aliquos iuramentum fidelitatis non extenditur ad
lania quare si videant pauperes exportare aliqua ligna potest
licite dissimulare. Observe Nau in summa q. 17. n. 114.

Quinto
Custodes possunt ad exigendas gabelas tenentur restituere man
cipi, sine iustitiam redemptori Regij restituere qd exigere omittant,
et quantum damni patitur publicanus eo qd merces sine censu
introducatur; si tamen tenentur restituere fisco et publicanis va
lorum mercium, quas illis iudex applicavit ratione munit, ut notat Hugo
supra, Machab. in iustitia p. 1. tom. 1. lib. 6. part. 3. tract. 3. quantum
opmentum alij.

Sexto deniq. non e obnoxius restitutioni ipse reus; qui men
danti impedit ne sua bonaificentur. Ita Nau op. 18. n. 4. Tanquam
d. 4. quod e dub. 7. n. q. quomodo reus potest iure suo defendere,
ita enim bona, sine q. vita e in vita, ut ait lenis lib. 2. q. 11. dub. 18,
qui na non obligat reus ut bona sua tradat, sed ut pariat sibi reus per
minimam

Sua propria adultera que ipso iure amittit dotem potest sal
tem tenentur restituere hoc damnum absq. obligatione restituendi. Et appella
tionem sicut q. ut docet Sanchez de Matr. lib. 10. d. 2. aliter tenentur restituere
expensis. Similiter tenentur de d. d. qui fraude eunt spoliacionem

donorum: ut de illo, cuius bona prohibita importata, aut exportata
 sit si vitia, t^o idem est de ferendo fisco. Eadem doctrina servari
 debet & exercitibus uno bello inceditur civitati: nam cives
 non sua bona occultare, et fraudibus uti, si in violentia sua
 spectaverit.

De illatione sententiarum. Motina somi de iustitia
 7 de 95 n° 36. Laymann in theol. moralis lib 3. tra^{ct} 7. cap 7. Castro
 de lege civili lib 2. cap 12. quorum fundamenta in situ soluta sol
 vidue egerimus in hac secte: et insup^{er} refutamus q^{uod} lex imperans
 restitutorij in his casibus, esse gravis, atq^{ue} adeo fragili humi
 parum accommodata.

Disputatio I

De culpa inducente obligationem restituendi

Quamvis absq^{ue} ulla culpa datur obligatio restituendi. Et ex re
 accepta, im sine culpa n^{on} stringit obligatio restituendi ex iniu
 sta acceptioe, l^{it} damnificatioe, quare videndum est quenam cul
 pa inducat obligationem, an iuridica t^{er} potius t^{er} theo^{logica}, et utri
 mortali an venialis.

Sectio I

De obligatione restituendi damna illata per res nos^{tra} aut animalia nos^{tra}.

Si mancipia, aut animalia damny dederint absq^{ue} ulla cul
 pa damnoy legibus est statuty dari actionem adversus dnos,
 ut t^{er} restantiam damny afferendo iusd^{em} t^{er} nox^{am} pro
 xi tradant accioy, sive q^{uod} idem est aial q^{uod} nocuit. Ita videtur ius moi
 sicut exodi q^{uod} 12, ius civile in leg l^{it} si quadrupes pauperis
 leg 2. H^{oc} de noxalibus accioy; ius canonicum in q^{uod} finali de
 iniuriis, ius Hispany in leg 14 verbo 13 par^{te} 7. Similiter
 si aliquid ex edibus alienis delectum est, aut effusum
 quo damny sit datum, sicut sane adversus Parre, fami
 lias cedunt accio ut damnum restituant: quod ius
 ergo q^{uod} theo^{logi} an Dominus teneatur in Saxo videntis
 ut damny teneat.

Responso nra e Dny

nō tenent ad reparandū damni illati s̄ reus t̄ alia onerā
iudicis, ita iur̄ theologi ē l̄ suadet q̄ si columna marmorea
cadat, et sciant transeunt Dns colunt ad nihil tenentur
nullū culpā habent q̄ similit̄ in presenti si quō nullū di
paritas apparet, q̄ repugnet Titianus,

Probatu 2° q̄ obliga
tio restitutionis t̄ solucioni nascitur ex re accepta t̄ ex iniu
ta acceptioe, aut deniq̄ ex iniu. Dns nullo ex his titulis
tenetur, q̄ nō obligatur in sciencia ad reparandū damni. ma
ior ē istius, nō suadet, nō in p̄mis Dns rem ali
nō nō t̄ q̄ si locupletior ē factus, q̄ iumentū deborauit segetes
alienas, et idē ipse Dns cenā suā seruauit eo sane nomine
nōbit ad retribuendū n̄ quō quantū damni stimatus, si quō
sumptibus Dns peperit, in quo duntaxat dicitur ē effectus,
deinde Dns caret omni culpa uti supponimus, ad extremum
stracy nō celebrant, q̄ ex nullo capite tenetur.

. Si bilominus

alii pauci tenent leges p̄dictas in iudicio nō esse so
ly iuris positioe t̄ in manu, s̄ ep̄m iuris nali, ac p̄inde
Dns tenetur ante om̄ siḡ dany daty a reus t̄ p̄mis
restituere, t̄ male dedant, ita Panoritanus in dico q̄
Finali, Vazq̄ de restituioe q̄ l̄ s̄ l̄ dub 1° Totus de
iusticia sup 11 q̄ nisi Dns nali iure tenetur, leges
p̄dictas p̄dentes sunt iniuste, cur n̄, Dny alii parium
si nec culpam sciunt, nec nali ē obitatus. Si q̄
unusq̄ q̄dē nocuit, manet obligatus ex modo dicto in quo
quōq̄ statu siquid ut fert iuris p̄sonia, Noxa caput
sequitur, q̄ reus reus Dns obligatus.

Hec nō obstant.

Ad 1° leges penales nō s̄ iniuste quocies p̄dny aliquis impo
nunt propter causā sufficientē quāuis nulla mencio fiat
culpa, imo ut ait Molina tom 3 sup 713 Lex potuit
obligare in sciencia ad reparandū eiusmodi damnum,

causis in iure voluit. Ad 2° semper ipse manet obligatus
attamen Dⁿⁱ cuius est eundem prior e^t principalis, ac quide^m lenire
quod rebus p^{ro}hibitis nisi vendicare.

Aggrando em^m certatio
civilis em^m in foro externo q^{uod} in l. 1^a § cum ardet. H^{ic}
quadrupes pauperum ubi ait. Multis q^{uod} s^{ed} duo ardetes in eandem
emueant e^t unus alius occidat, si ille merita qui l^o agre
m^o est ad nihil tenet. Dⁿⁱ ardetis qui alius occidit, non mori
atur qui si incipit se defendit. Dⁿⁱ obligati, q^{uod} est in iure ob
fama xae, Ne culpa est apud illy qui prius agrediar.

Exhibet
Dⁿⁱ semis nocentis posse illum occultare, ut aduic^o Molin^o, ac
repugnat. P^{er} Vazq^{ue} Traic^o id^em patrom^o. Deinde semis nocenti
tenetur restituere. Q^{uod} mo^{do} p^{ro}bitur sui ignis, l^o Dⁿⁱ ipse p^{ro}uen
t^o p^{ro} nox, l^o repugnet Molina supra. Alia emittimus quae des
p^{er}icatio^{is} reoratio^{is} actionis spectant.

Sec^odo L^o

An ad obligationis restituendi in delicti opus sit cul
pa theologica, vel iudicia sufficiat.

P^{ro}ccy^o & theologic^o est accus h^{ic} de iure ab ultimo fine, ut ait
D^oct^o l. 1^a q^{uod} 2° art 1°. l. 1^a §. Ag^o h^{ic} 2° tra^o Traic^o q^{uod} 2°
P^{ro}ccy^o est d^{omi}ni facty, l^o reu^{er}sy^o tra^o legem de re^o Dei. Culpa iudici
a est omisio diligenti^o et circumspectionis de iure adhiberi. Haec cul
pa ample accep^o diuidi. H^{ic} in delum e^t culpa specific^o sumpt^o
H^{ic} malus est calliditas d^{omi}ni, ac machinatio ad circumuentionem
fallendy et decipendy altery adhibita. leg^o l. 1^a §. 1^a de delo. Co
tra alius d^{omi}ni quaten^o n^{on} manifeste, et h^{ic} vocari culpa
latissima, alius aug^o dicitur p^{ro}uincia, ut p^{ro}batu^o iudicis
et vocari solet latior culpa. H^{ic} aug^o dixi delum maty, quia eni^m
est delus bonus, dicitur leg^o l. 1^a qui malum d^{omi}ni in bello et
cedunt. P^{ro}ccy^o H^{ic} 2° L^o.

Mutemus clipe^o danann^o insignia nobis
apremus, solus an vixit, quis in hoste
requirit?
Culpa specific^o sumpta diuiditur in culpa^o laty, leu^o, et tenu^o

22
+
Dolo paracaus.

Alexandri d. Prag diuino solemnis e. culpa lata e. amissio dili-
gentie quod in hoc diligenter adhibent, et hoc leg. q. Nequa ff. de positi. Cul-
pa lata e. omnis diligentie quod diligentia: solent quod habere.
Denique culpa leuissima e. omnis diligentie, quod obtinuit quicquid
Pater Familias apponere inuenit. Pater ita casu fortuitus e.
quod humani iudicij prouidere non potest. Exemplum ponit solet
in eo qui ut aliquis ut calicem aureum modicum accepit, non si mo-
dicum fons, sine in transitu calicem relinquat ideoque subraipi
atque latam culpam mittit, at uero si calicem reparat in cubiculo t
in arca, non tamen clausam apponit, incidit in culpam leuam quod prouid-
entia hanc diligentiam non mittit, Denique si horum clau-
serit et clauis obstraxerit, tamen non explorauit digitis, nunc
clausam remaneret, praesertim si sciret, clausam fidelis non esse mittit
culpam leuissimam, quod diligentissimi quicquid periculi manu attricant
ut securi maneat.

Inde euenit ut aliquis possit similitudine
ne culpam leuam iuridicam, et grauem theologicam, ut aduenit P. Molina
tom. 3 tract. 2. de op. 698, non sicut aliquis potest se obligare
ad summi praesertim, ita etiam ad diligentiam quam adhi-
bent prudentiores, quam si omittat aduentura culpa leuam iuridicam
Denique et grauem theologicam in se. Et non potest damnari accedente potest ut in hac
culpam leuam iuridicam ad id quod culpa ueniali theologica.
Quibus animacuram amittimus nullam culpam iuridicam
tunc cuius damnificatio interuenit proximo proprio actione, non enim
hinc obligamus ad restitutionem, nisi culpa theologica data. Hinc autem de
omnibus quos non referimus, et suadetur quod obligatio restituendi in hac spe-
cie proueniret ex iniusta acceptioe quae ex delicto, non uero ex re accepta
non loquimur de damnificatioe alij iniuriae alijus rei, ut de-
mit Molina supra, non e. iniusta acceptio, delictum ubi non e. cul-
pa theologica, quod est. Et suadetur quod non potest dari obligatio resti-
tuendi de nocumtibus illis nisi Quis sit rationalis inuitus,
et Quis non potest esse rationalis inuitus, si eisdem damnationem
feratur absque culpa theologica, aliquis Quis uellet rationalis
inuitus ut damnationem non detur quod euitari non potest, quod repug-
nant.

Abominabilis alij putant dari obligatio restituendi in

delicti, si culpa levis, l. etig leuissima inueniatur. l. ex qd fin
 de iniuriis, ubi Pontifex solum excusat a restitutione damni dati,
 eum qui ut n. accideret, de stringentibus nihil omittit. L. ex qd
 Tribuiti L. quidam t. ubi solum e. de patientibus qui propter
 negligentiam filios teneros in lecto suffocant. Tertio denique lex
 Aquilia precepit ut restitatur damnum s. iniuriarum datum, atqui
 in leg. Aquilia leuissima culpa subicitur textus expressus in
 leg. 44. Et ad legem Aquilia, unde supra canonicus e. laus. Card. de Hugo
 tom. 1. d. 8. sect. 4. tendentis, solum culpa, latq. imputari p. legem
 Aquilia. Melius dicemus hanc iura locum habere in foro externo.

Magis dicitur
 rari alia ita docens n. dari obligationem restituendi sibi ex dolo
 data culpa, ita n. nulli qd subicitur. Pars n. q. conserat cul
 pg rariore sufficiens. Id q. bene docet nemine teneri in patientia
 ad diligentem adhibendum nisi quod prudentes diu adhibere so
 let unde si hac posita damnum n. solum inferatur, q. dilige
 timore in euitaret nihil magis dari obligationem restituen
 di.

Præter ista rari opinionem, n. q. iudex potest bona fide e.
 L. allegata et probata profere sig. vna sig., et in. si postea
 agnoscat sig. fuisse nullg, l. q. ca. si fuit iura, l. q. foris
 iudicandi. Fuit hinc, leg. 1. libro 2. b. part. teneri ex iusti
 tia restituere, sine q. id e. declarare sig. fuisse nullg, ut docet Mol
 na tra. d. de iur. d. 20. Quare si inculpauitica inculpauitica
 incipiat aduers. teneri ex iustitia ignem extinguere, ut docet
 Senn. Deniq. si famg. abiciunt inculpauitica denegari, ut d.
 si piteant bona fide omne abiciunt esse publicy, illud euitgao.
 d. dante obligatio restituendi famg. q. in iudic. causis adducit
 dante obligatio restituendi ex accide iniuria, quod adq. culpa tpe
 ologica.

Præter ista rari opinio, n. q. iudex potest bona fide e.
 L. allegata et probata profere sig. vna sig., et in. si postea
 agnoscat sig. fuisse nullg, l. q. ca. si fuit iura, l. q. foris
 iudicandi. Fuit hinc, leg. 1. libro 2. b. part. teneri ex iusti
 tia restituere, sine q. id e. declarare sig. fuisse nullg, ut docet Mol
 na tra. d. de iur. d. 20. Quare si inculpauitica inculpauitica
 incipiat aduers. teneri ex iustitia ignem extinguere, ut docet
 Senn. Deniq. si famg. abiciunt inculpauitica denegari, ut d.
 si piteant bona fide omne abiciunt esse publicy, illud euitgao.
 d. dante obligatio restituendi famg. q. in iudic. causis adducit
 dante obligatio restituendi ex accide iniuria, quod adq. culpa tpe
 ologica.

dicimus n. dari obligationem ex iustitia in eo casu ad extinguendum
 dy ignis, & reparandum famam inculpabiliter laesam, & dari obligationem
 ex charitate, sicut docent Nauarra, Quirac. quod etiam quo ad hoc
 non tenet, & duntaxat obligat ex charitate ad restituendam famam
 sine reprobatione per se esse iuris auctoritate de alio intellexerunt,
 atque eadem multat in iure casu.

Sequitur si ille quidam
 & tua culpa & dictis modis & infamatus priusquam alligato bono
 pecuniario. hoc infamatus, non tenent, nec ex iure nec ex charitate
 ad reparandum factum illius lucris si damnum intigit, antequam ag
 nouisset erroris: id est censendum est quantum damnum intigit
 postquam agnouisti erroris, & culpabiliter nolueris corrigere, sine
 commendare. Nam est qui etiam postquam cognouisti erroris, & cum damno
 obligatio ex charitate ad famam alterius reparandam, am. lenis,
 & tenent in hac L. p.

Similiter si laqueus tenditur inculpabiliter
 aut loco periculoso, puberis tormentuarii, porcum in totent, ex
 iustitia remouere periculum aduertis, & duntaxat ex charitate
 que in te obligat abiq. tuo in modo aequali, & in iustitia obligat
 & in modo aequali ad restituendum.

Secundus
An sufficiat culpa uenialis ad obligationem grauem
restituendi.

Lex est qui delinere male dicitur aliquod tunc tenent ad restituendum
 tunc sub obligatione leui, sine culpa ueniali. itaq. quomodo am. quilibet
 damnum graue intulerit, & propter semiglenam delinere, aut defectu
 iudicari uenialis tanquam modo precauerit tenentur sub obligatione
 graui, & saltem leui ad reparandam damnum culpabiliter illatum.

In hac h
 potest, Arzorio l. d. culpa theologica uenialis non inducit obligat
 graui restituendi damnum dicitur & parum damni. Hanc dicitur subianera
 Solo lib. 4 de iust. & art. 2. Nauarra lib. 2 de iusticiae q. 1. In
 riquer tractu de irregularitate q. 15. lenis lib. 2. q. 7. dub. 6
 La. Verbo Veritasio Sanchez lib. 2. runda. q. 23. Arz. 3. p.
 inuenerunt moralium lib. 4. q. 7. Lugo de iust. d. 2. sec. 9. Lopez

38
in parua dicitioe & excomato uicando, De in saluano
colloquunt Qui mensa q' p'p' lege delicty potest uingore obli
gatio grauis.

Resp' excommunicatio minor imponi q'
p' p'ccy ueniale delictaty, n' u' p'p' p'ccy ueniale ex in
p'fecta delictatione et aduentione, ut bene docet Suarez DIA
sect 3, q' ex culpa ueniale, et simplice licet n' deuet d'p'p'
gare grauis obligatio ad restituendy quantitat' grauy. Quid q' n'
ut arguere ab omni aming ad bona fortunay.

Tertia ratio aduer
sarioy uase habet. Si quis ex culpa let'ati proiciat in mare
gemmy alieng, p'ccet q' centy auro. duntaxat ualere, Fac ipse mi
lle ualeat, non solum obligatur ex conscientia ad resti
tuendy centy q' em' mille, q' qui putauerit duobus duntaxat regalib'
ualere, ac proinde soly n'cat culpa ueniale tenebitur restituere n' solum
duo regalia q' em' centy aut mille. Ans p'z, ty q' ille culpa grauem
dixit et dedit damny ut mille, ty q' si quis delictum cognoscat fini
ta aduentione aut inferri damny infiny tenebitur restituere ualorem
infiny, et n' soly finity, t' auigra quam p' restituere deuet, q' exit
difficillimy, q' qui cognoscat gemmy ut centy, et eg proicit, obligat
ad mille.

San' seq' i' estimematis suadet, q' cognitio im'p'fecta atq'
diminuta circa ualor' gemmy, quando cognoscentia ut centum n'
limitat obligatioy restituendy, q' nec cognitio te uinuta ad gemmy
tanq' duoy regalib' limitabit obligatioy restituendy ad duo re
galia, p'z h'c seq', ty a paritate ans, ty q' eo ipso q' cognitio im
p'fecta infiny maientatis possit limitare offerit ut sic aliquando
solum ueniale, recosime colligitur semp' limitari ex cognosce
finita, ut n' euadat infiny, sicuti sentit melior f'cesay opinio
q' a paritate si cognitio qua cognoscentia gemmy ut centy, n' limi
tat obligatioy ad centy, q' obligatio euadit ad mille, nec cognitio
qua cognoscentia gemmy tanq' duoy regalib' limitabit obliga
tioy ad duo regalia, q' potius obligatio erit ad toty p'cty
gemmy prout e' ap' iii. Ad hanc d' obiectioy respondet Hugo sup'
n' 63 recedendo ans, et negando seq', q' in ans e' iniuria grauis, et
in sequenti e' iniuria leuis que deuet excusare q' d'nt. N' dicitur

q̄d in casu anni sic iniuria gravis ut centy, n̄ m̄ ut mille.
 Nec refert q̄ peccans graviter obligetur repetitum ad p̄d̄m̄ p̄orru
 ignoratq̄, n̄ inq̄ refert q̄ p̄na oritur a iustitia vindicativa
 cuius acc̄s ē peccanti involuntarius, at uō obligatio restituendi
 debet esse voluntaria, q̄ orit̄ ex iustitia iudicativa ex qua nemo
 obligatur ad damna inexcogitata.

Quare melius nego, q̄d an̄ ob
 iectionis P. S. P. supra, et Pontio in cursu theologicis d̄s̄
 q̄d. Probatio 1^a n̄ obstat q̄d fuit culpa gravis theologica n̄ m̄
 gravis ut mille, q̄ ualor ut mille fuit in cognit̄. Non obstat
 2^a p̄o, q̄ cognit̄o finita damni infiniti formalit̄ cognoscit
 damny infinity, q̄d m̄ n̄ relinquit obligat̄ ad infinity. De re
 liquo offensa Dei nunq̄ euadit infinita, q̄ cognit̄o finita ē
 forma qua mediante Deo refundit̄ grauitat̄ in offens̄ ac p̄i
 de limitatur, cetery cognit̄o damni dati solum ē ratio qua
 posita damny ip̄y ap̄at̄ rei iustit̄ obligat̄ que dupaxat li
 quet q̄ offensa in Deo solummodo attingitur penes affectum
 offendētis, at uō obligatio restituendi nunq̄ surgit ex solo
 aff̄, d̄ ea aff̄ e-ff̄i iure ip̄a exarenti.

Arguit̄ P. Vazq̄ q̄d si p̄
 rei quorū alii aliorū n̄ m̄cū uin̄q̄ Petri de p̄d̄t̄ fuerint ra
 cem̄, ita ut singuli uenialit̄ peccauerint, d̄ m̄ cognoscunt
 notuile damny p̄e. illary singuli tenentur restituere sing
 q̄d sub graue obligat̄, e- r̄oe illius ualide excommunicantur
 ita plures ē graues t̄ r̄o h̄i defendunt, q̄ ex culpa leui nascit̄
 obligatio gravis restituendi. Reppo an̄ esse falsy ut a pluri
 defendantur. Deinde transeat an̄ et distinguo sequen̄ ex culpa
 leui solum nego atq̄ simul adiuncta alia obligat̄ que prouenit
 ex eo q̄ Petrus peccat̄ graue damny nisi singuli restituerent
 d̄or̄ nego d̄sq̄.

Cum qui unū paulat̄ furat̄ pauca, ad resti
 tutiō tenetur grauior part̄q̄ fuerit ad notuile quantitatē
 abiq̄ culpa graui, d̄or̄ obligatio gravis restituendi. Idem arguoy
 multas q̄ quis parui lenonibus deluerat̄ m̄cat tandem

grave damny abiq eoz aliq luxury pcepit.

Respondent Ergo

Fraxta supra ey qui leus mag singulis vicibus peccando fura
tur e teneat grauit ad restitudo q huenit ad quantitat graus
triplici ex causa, t q ultima acceptio rei leuis e grauit mala
Hux aduente eummodi acceptioe pplexi quantitat graus, t q
lt nulla ex acceptombus fuerit grauit mala, atqz recencio omny
quantitat leuis e grauis e grauit iniusta, t Deniq siquis
parbis leuionibus delinexatis graue derimenty insulexit abiq
pccco mortali, nihilominus datur obligatio grauis restituendi
propt conuincioe pbluuy deutory, quomodoy d P. Sanchez
lib 1 in Decalogy q 4 n 16, qui tpe cepias uouit dare uny
obdy t recitare uny salutatioe Angelicq die S. Ioanis sub
mortali obligaret ad adimplectioe uotoy, si iam singuly par
iq mal retinereut ining graus. Exg. Rosary.

Ergo sentio

duas primas causas esse ueras, ceteroq mibi n p, rigqui pluri
bus parbis leuionibus abiq pccco graue damny graue inculit
ex nullo q, l, modice grauit obligari potest, nisi exinde luxury
habeat, t inu ipso extans, t equivalenter, q Cochyletia e Jaccyl
ut uene docent Prado l 1 rrou b tract 2 d 2a l 1000 S
n 40, Soxa l 1a tomo 2 d 60, Diana p l 1a tract 6 34. Pro
inde cautimo paritatq assumptq ex pluribus uotis de ma leui
esse falsq, sicut docent Rastropalao tom 1 tract 2 d 2a puncio
2 d 4. Diana p 5 tract 5 resol 55, e usiq ex P. Suarez. Vp
q iudicio de pluribus pmissioibus quantitat leuis. Quid autq
dicendy si quis uno e eoz uoto promittat q modicy, quotidie
pendebit ex intencioe uouentis, ut declarat supra P. Sanchez.

Præterea

aliqui uidentur absolute docere nullq dari obligatione restitu
endi, t quis p fura minuta; diuisq. e abiq uoluntate sumo
notauit ad eg sumq nihilominus fuerit. Ita docent Nau
lib 2. dicit in l 1a editioe de statu monachoy. dicit 3 n 27, e addit
hoc uerius esse, quq q docuit in manuali: itq P. Saæ hoc ipsum

docet probauit Verbo Juris n. 8. Allegatur em̄ procof pla
 cito Gerardus in summa corona, & Lopez in instruct: Caterum
 ille respectu sua rade nil minus sentit, hic autē aliud longedo
 ciuit. Ego nunquā credam notauitē quantitatē exeat apud
 Juris posse retineri, ac latuiculi melioris exunt solitionis,
 quā potest boni Fidei. Nec uideo aliquis Auctoris id explicare
 posse.

Argumentum 6; quia potest dari obligatio grauis restituendi
 absq̄ ulla omni culpa, q̄ et d̄ peccō leui; aut suadet quia po
 test stringat, ut Petrus opus hcat alieno equo, ad hostes pro
 fugandos, et mox euitandō, in quo casu si Equi usurpat iustitiam
 Domino d̄ intentione soluendi p̄ctū, si perierit, nullatenus pe
 ccat, et tunc manet obstrictus obligatione graui restituendi si
 peccat equus; ac em̄ si hęc intentio deficeret, usurpatio illa eret
 peccaminosa. Et in hoc casu Petrus graui obligari si peccat
 Equi propter tacitū uenturū, et uoluntate soluendi p̄ctum.

Argumentum summi potest Ex Palas l. 2 q. 88 tract 13 d. 16. 17
 n. 91. Nunc u. d̄ tunc modo addiderunt, ey qui graue damny
 dedit d̄ peccō ueniali propter d̄mptō d̄mptō n̄ tenent
 ad restituendū sub peccō ueniali. Ita Etan d. 9 q. 6 d. 1. Hugo,
 & Sponsa supra q̄ ad obligatiōē quolibet sub peccō ueniali
 requirit actus delictatus in d̄tatiua iustitia.

De his inferat
 Si quis mercedē auerandi caum uicinas adēs dissipauerit n̄ te
 nent ad restituendū, ita Saā Verbo restituendū, nec uicini tenent
 ad d̄mptō, ut docet Molina, Caterus quando sub orationem
 peccate merces Petri p̄uocantur in mare ad leuandū nauem
 d̄mptō deest Fieri d̄ omnes.

Inferat Si quis furcā acy
 a latrone, et inde protaule damny illa sequatur obligari ad
 restituendū totius damny, si modo furq̄ sciebat t̄ scire debuit
 damny illyd sequitur.

Poenā inferat, si absq̄ culpa & sed logica

25
Damny inferas Et si iudicium denuciis n' dicit obligationem
ad d'luendy in vitiaria, secus e' quando denuciis p'ordama
illata p'or da ab animalibus suis, ut docet Reuellus. d'ao
e' q' d'ca e' p'asumptiva hoc u' e' e' penalit.

Sectio 4^a

An debeas restituere damna quae indirecte sequuntur
ex tua culpa.

Damny alicui ducere inferas, d' ducere voluntarij, siue q' d' in
se volens, t' in via causa cognita ut tali; Et si occidat ex pro
posito Francij t' propius venens: deinde damny sequit' indirecte
d' n' interdita, d' p'videri futury ob actus n'q' le n' sequant' necess'
ut si Francij occidat p'ficiendo quoniam d' n' intentio fuit occiden
di, d' potius videbat' auere aualnere lethali, q' nihilominus ma
nu exante e' m'flicij, in quo uentur d' n' omidij casuale, et
inducere voluntarij, quae definitioes n' multy obreuanda, et do
cet Dinalinus de irregularitate q' 4 quaer' 1.

Quo proposito pri
mus casus in presenti, e' valde mouetur inter Theologos sic
figuratus. Occidit' occulte Francij, deinde hoc casus imponitur
Petro, qui fovee d' Francos inimicitias gerebat, exinde Petrus
proximus innocens incarceratione, sumptusq' plures facit q' n' soluit
Et damna quae xate homicidij, aut uulnoris m'flicij deueno
restitu' ex iustitia d' n' uicaria ab agrosore, Et p'ong' d' centy
curatorij d' iudicij n'q'. P'udicijq' an' teneatis ad remissionem
Petro innocenti faciendq'.

Art. 1. Obligati ad restituendos
sumptus. Et expensas quas Petrus fecit d' ius d' n' uicarij
damni illati, Et merceder Medicorij, et alia huiusmodi; ita
A. d' n' q', nec uideo in hac d' d' n' uicarij. Q' d' e' q' d' n' uicarij ut p'ore
inuisus, agrosore etia' obligatus ex iustitia d' n' uicaria ad p'p'
sanda h' d' d' n' uicarij. Et Petrus ea p'ore reparauerit, tota d' n' uicarij
tra te m' d' n' uicarij. Art. 2. Si loquamur de damnis

Concedentibus perq. Exg. si Petrus damnatus e' ad mortem
 si soluit pro pdna delicti Jacbo imputati centum aureos,
 si inquit loquamur de his damnis nullatenus obligari ad restitu-
 tionem Jacobi Petro + heredibus eius, quod autem non est exi-
 stimo nisi solus si occidisti Francum, nullo modo ad restituendum
 fore imputandum Petro, sed et si advenisset, et magis e' etiam
 si malo animo intendere atq. desideraveris interire q. Petro impu-
 taveris. Cane autem defendunt Nav. Sanchez, Angles,
 Sagundes, et alij rati e' quia actio qua occidit Francum e' iniusta
 et iniuri, uxori eius et liberis, si u' ira percutit cui paci-
 dens euenit damna contingunt q. et occidendo Francum intende-
 ris peccando ira charitatis ut cum Petro imputaveris, si ira
 tua iustitig, ac proinde nihil debet Petro.

Referamus decisiones oppo-
 sitas in hoc eod. casu. Itaq. tenet in proprio casu se semper
 obligari ad reparandum omne iacturam que contingit Petro cui omnis
 e' imputata. Ratio illa e' dans operi rei illicitae si ex illa sequatur
 homicidium quocumq. modo manet irregularis & satis dicitur Theob.
 goy opinionem, q. est obligatus ad restituendum omne damnum. Verum
 tamq. nego ante paucioribus, quos sequitur Qualimus de lraey
 q. 4. Rursus transeat ante et nego negq. Ratio duplicata e' et
 q. delicta potuit contingere irregularitatem propter actionem illicitam
 ex qua sequitur e' homicidium. ceterum obligatio restituendi debet
 esse voluntaria directe + indirecte, nec satis e' si sit implicite
 voluntaria in causa non cognita ut tali.

Secunda opinio maxime
 dicit in dicta Hypothesi de obligari ad restitutionem Petro si pra-
 iudici damnum prouenerit futurum Petro. Ita plures, q. si quis
 praesideat se in ebrietate, agredi gladio cuiusquam peccat
 ira iustitig et sequo homicidio in ebrietate fit irregularis
 et tenet ad restitutionem, ut nemo negat, q. sufficit praesidio
 damni futuri ut obliget ad restitutionem. Verum tamq. facit
 ante et nego negq. q. actio externa occidendi Francum factum
 q. accidens inferit Petro damnum de quo supra.

Quia dicitur opinio mala dicitur se obligari ad restituendum
Pono quod ipse soluit in p[er]p[et]uo, si habuerit intentionem nocendi;
h[ab]uerit maiorem autem numerum, quia si falsis
arguitur diuadens Cuius Valis olletano necesse Maris
Ubi daturus erat Ep[iscop]o luani ferens ad restitutionem
ip[s]i uiam si animo nocendi ip[s]i fecerit, secus uero
si animo ne Cuius ualis olletanus esse abiret, exami
sua sepeceret, q[uod] intentio sepe facit ut aliquis morte
et externus sit ultra iustitiam.

Respondens dicens
antecedens et distinguendo sequens in sepe actus externus
non est contra ius inxi alterius, et tunc intentio no
cendi non immutat naturam illius. Quando uero
Ceterum e[st] oppositum iuri alterius opus e[st] ut sub ea
xate attingatur, uel ab intentione que refundat mali
fig, Ceterum in presenti mala intentio refertur
ut occisio Francisci sit ita ius perri, quod adeo uer[us] e[st] ut
Censeamus quicquid cadaver occidit delictum ante e[ss]e perri. P[er]fecto
si utaris gladio perri, aut uere eiusq[ue] ad occid[en]d[um] s[er]u[us] h[ab]ere bonu[m] ad restitu
enda damna perri. Molina sup[er] et alii.

Succedit casus D[omi]ni qui sic sp[er]i ualeat. Dili
gentis D[omi]ni et prudentis propriis adhiberi ne in silua h[ab]e[re] pro
feria occideret, uel hominum maioris diligentis, seu exactissimam
omissis eo aut ut occideret sui inimici si forte ibidem aderet,
quidam an hoc praua intentio, et culpa leuis diuidua inducant obli
gationem restituendi sequo homicidio inimici sui forte inter ar
guta de homicidio. Alant Casus de Hugo et alii, et negant alii
merito q[uod] intentio occidendi inimici in eo qui prudentem, et xae
sq[ue] somnium si exactissimam adhibet diligentis, ut euitetur homicidii
in q[ui]bus h[ab]et in proiectis sagitta, unde occisio inimici defacto iungens
in hac specie si e[st] uoluntaria, quicquid sit uoluntaria adione, et p[er]p[et]uo
de bellis, atqui damnum debet esse uoluntarium ut inducat obligatio
restituendi.

Tertius casus in p[er]p[et]uo ita se h[ab]et si quis in Denario adhibeat

omni diligentia ne homicidij sequatur, et in huiusmodi tello malicia
 inimici & putaret esse feras inter folia latitant, si propea subiacerunt
 culo restituendi, & hanc ignorantia duntaxat fuerit imitans, ac
 proinde non sit causa protectionis sagitta, & non impediat cognitionem
 qua venationis retardaret, quominus sagitta emitteret, tam
 occisio inimici si non sit involuntaria, si est voluntaria, ac pro
 inde non inducit obligationem restituendi, nec irregularitatem. Sic
 docent Iur. Theologi in hoc casu vna Mercado lib 6 sumo
 q 9 & aliquos Thomistarum 1 L 9 78 art 3.

Aliud exit dicendy

si ignorantia sit sequens, & affectata, quoniam hoc non excusat
 a crimine & peccato, et quemadmodum ipsa ignorantia est involu
 ta, sic etiam cuius ex illa sequitur; unde si sit involuntaria 24
 q 9 facit ex ignorantia, tamen non est simpliciter involuntaria, usque
 tunc tradunt in Valencia 1 L 2 L 9 l punet 6, et notat Card
 Sphorcia 1 L 2 L 9 L. Ex hac ignorantia Lamech occidit
 Cainum inter densa arbusta confidenter de qua occisio firmensio in
 q Gen, ut docet in Valianus anno mundi 688.

Perit alius

Causa est, quem sic proponit atq decidit Card de Lugo tom
 1 de heret supra. Sempromius q apponit in quodam menia ferra
 veneno ut occideret Petrum infectum, Ceterum Ioa
 Joanes illius pulchritudine factus eandem arxavit videns et asit
 se atq simulante Sempromio, deinde deglutivit et perit. Quen
 ty d an Sempromius sit homicida maneatq irregularis. Respondit
 Lugo nec esse homicidij nec irregularis manere, ac proinde videbe
 re utriusque quia hoc homicidij non fuit directe nec indirecte
 involuntarij nec Sempromius debuit se prolece ut impediret et
 deservit mihi placet ty propter eandem dieq tumq Sempromius non
 fecit inuicem lauri deglutienti ficy.

Cuius aversioni refragari videt
 Reuelus de obligationibus iustitij p l lib 3 q 21, ubi docet non
 esse excusandij ab obligatione restituendi scilicet tamen a peccato iniu
 stitij si quis proans se occidere Petry occidat fratrem quem inuicij

aboliri putabat esse perit, q̄ em̄ videtur quaxi ex leges
qui d̄ si iniuria § De iniuriis. Atq̄ resp̄ illi qui
sic excauit n̄ excusari a pecc̄o iniuriar̄ interno, secus ū
externo, at qui hoc ē necessarium ad obligationem restituendi.

Disputatio 6

De culpa inducente restitutionem in contractibus.

Hac disp̄ praesens ē praesertim in contractibus in q̄q̄ ead̄ res sum̄
restitui debet ac soler̄, ueluti in deposito immoderato precario
locato, pignore, et aliis.

Sectio 17

An si res pereat absq̄ culpa theologica, debeat in
Contractu naturaliter restitui.

Leges Civiles et Canonici exigunt in diversis contractibus diversa
q̄ diligentia. Ut in aliis d̄ q̄ seu exacta, in aliis exactio
q̄ in aliis exactior. Unde obligant ad restitutionem rei quae pe-
rit nisi eorummodi diligentia adhibeatur. q̄ quandoq̄ maxime
in q̄q̄ utriusq̄ ex malentibus debet praestari solus lata et levis
Culpa, si uel contractus sit in q̄q̄ solus accipientis debet adhiberi
diligentia exactissima ac provide si res pereat ob culpam le-
uissimam datur q̄ leges obligatio restituendi. Qua propter videndum
ē quae ex his diligentibus debeamus adhibere in foro iudicis
et ob quae culpa ad hoc obligatio restituendi.

Quo animadverto ut
l' aut absq̄ intentione. Si res immoderata et deposita, aut locata
pereat casu fortuito ueluti in curru hostium inundatione,
nulla ē obligatio restituendi in utroq̄ foro q̄ res quaeq̄ dno perit
sicuti et dno perit leg quae fortuitis Cod de Pignoratitia
actione. Excipe 3 casus, l' ē si deducantur in pactu casus fortuiti,
q̄ pactu licitum ē si res gratis immoderata, secus ū si p̄cario ut docet
tenus lib 2 c 7 sub 8. Et si vitia mora culpabilis exel

percat fortuito casu alia n̄ peritura apud Dny. Tertius d̄ d̄
dixit uteriq; Domi et foras excoliti, t̄ d̄ eqy iducis ad mani
sy et alio pezzis absq; Dni uoluntate.

Quodsi putari prudenti Dny
equi n̄ lacum egre ut n̄ ad alij usq; transferes licite opera
ris, attamq; debet habere animy solueri ualox si se ipsa talis
mutatio Dno duplicet et res percat em̄ casu fortuito.
Quare si postea uiderit Dno dupliciue dabitur obligatio res
stituendi quauis perierit casu fortuito. Et si uiderit Dny
n̄ fuisse inuity luerari ab obligatioe restituendi si res per
cat casu fortuito equiq; rati abisio remouabitur et mandaco
operatur q̄ Variacione 1o d̄ reg Inuis in 6. Deniq; si ex
firmam Dny n̄ fore inuity, et eniq; bona fide n̄ habuit animy
dispensandi iacturay rei, si perierit fortuito et Dno dupliciue
ea transmutatio, nulla erit obligatio restituendi quauis percat
et Dno duplicet rāo huius ē q̄ in hoc euentu n̄ datur culpa
theologica nec ortur obligatio ex facita diuincioe sua aīo ppen
sandi qui per ignorantia omniū ē.

Art. 2. Nulla datur

Obligatio restituendi in manu nri culpa grauis intercedatq;
dabitur si aduersus te dicere culpam lacam inuidiq;. Hanc
defendunt uero Sca uerbo imodaty, Enxiquez de luy, et
alij. Rāo huius ē, q̄ tenetur nemo Exiri cuiusq; tractus adu
sus fortuitos nisi Expra pcurat de eis, et si res tra
cta p̄ tractu percat absq; culpa theologica ē quidq; casus,
fortuitus obliuionis, t̄ mauententis. q̄ si res imodata
propterea percat n̄ tenetur imodatus quoad forum
interny. Rursus siquis prestiterit eḡ diligentiq; quq;
hoy prudentiy nāa desiderat, n̄ ē cur tenetur ad ma
iorē alioq; bonitatis erit graminus, et scrupulif
pleny si imponamus obligatōe adhibendi diligentiq; quq;
diligentiorē aut diligentissimi adhibuerit.

Notandum

Ita satis minus affat laxi obligatōe restituendi in manu

ubi culpa quævis fuit sua, quævis iudiciali duntaxat à mag
ipius tractus, leg. Civili statuit. Arguitur l. 1. q. 2. irrahentis
possunt pro suo iure se mutuo obligare ad præstandi
diligentiam exactissimam quo pacto, appposito tertio restituere
si res pereat absq. culpa theologica, ut nemo negat
quociescumq. celebratur tractus. Et immodati tale pactum
datur ex voluntate irrahentis. Et leg. mag. q. datur
obligatio restituendi, absq. omni culpa theologica.

Deco.
Incedendo maioris et negando minoris q. leges que præcipiunt adhibere pru
dentiam exactissimam sunt iuris positivi ad Evitandas fraudes, ac proinde
non obligant in scientia. Instat q. ratio ipsa nalis dicat hoc magis
obligari ad evitandam culpam in tractu immodati, quæ in tractu deponi
qui solum celebratur gratia deponenti, q. male diximus eandem
diligentiam præstandam esse in quocumq. tractu. Et diversam diligentiam
requiri, quia prudentia sua petit ut maior diligentia adhibeatur
in his quæ in illis circumstantiis.

Ex his infero l. quælibet potest
obligari in scientia ad restituendum damnum si res perierit casu
fortuito dummodo in tractu deum æqualitas. certum si quis se
obliget ad solvendam pecuniam quantitatem præmodum pene ven
tionalis, probabile est non obligari in scientia ad solvendam ante
iudicium ut docet Sanchez lib. 1. de Matrimo. q. 37 n. 4.

Infero 2. si immoderatus du
bitet an sua culpa theologica perierit res iure immodata nec
potuerit veritatem indagare si teneri ad restitutionem, q. indubi
tè præsumitur delictum, ita plures in Merito, et Margaritæ
sui.

Infero 3. sciendum esse Quam p. 3. tract. 6. miscelaneo resol
10 ubi docet, si quis ad rem conficiendam duxerit equum et absq. cul
pa ductoris equus intereat damnum esse dividendum inter Quam equi
et inter ductorem. Verum hæc divisio est falsa, nam si equus perierit
q. culpa theologica ductoris, et igitur nihil deest, t. ductor
mittit culpam theologicam, et ita debet solvere valorem integrum

Si quis decurio caret omni ratione, an si quis domus superabundat
de et amplius induerit et hanc abiq culpa illius habebit ad
restitutionem dimidii pretii obligandus erit & nullus licet.

Infero 4

Si quis custodiat pecuniam certo numero apud se depositam et regio
eodem diminuaturs diminutionem hanc pertinere ad deponentem. Quod
si eo tempore depositarius pecuniam depositam non habebat eorum sumptus
secat videtur certius periculum diminutionis expectare ad ipsum de
positarium, cum non possit pecunia diminui quae non existit, et ita
defendit **Lancea** de reuocarij Granatensis d. 14, oppositum etiam
improbabile reddunt rationes propositae ab eodem. Ita si quis
sane depositarius poterit uti pecuniis depositis abiq peccato graui si
certus sit, se tantummodo eiusdem bonitatis habiturum quando curig abno
deponit peccat in pecunia ad numerum, ut docet **Busembaum** lib
3 tract 9 p. 3 sub 9, unde loquitur loquendo pecuniam alienam
deponitarius non habeat apud se nihilominus habet moraliter et in
firmatione prudentis depositarius eandem quantitatem reddere faci
le potuerit ex alia pecunia, quod diminutio pecuniae expectabitur
ad deponentem.

Hac eadem probabilitas, quae aliquando nulli augeri
potest ex decisione caput notabilis apud **C. Molin** tom 2
de iur tractu 2 d. 513. Certus in regio diripens adipes
habet centum captas sagaxi suas, et alienas plures eiusdem quan
titatis et bonitatis, quibus tam signis subscriptas. In qua
da insula uoluit suas uendere, et per literas predictas transmi
tere, et ante caput ipsius eret in profundo nauigii alienas
supponitis surripit loco ad uarias fortissimas alienas. Postea eue
nit et nauigium capere a piratis qui captas omnes a proprio
de perni abstulerunt. quidam est an hoc damnum pertineat ad pe
trij et teneatur pretium earum quas uenditit restituere. **Trus**
Ullaxij Respondit **C. Molina** Certus posse ibi restituere per
cipij quod ex centis captis uenditis in insula rediit. Similiter
in casu depositarius non improbabiler potest dici. Succent **L**
xxea decisione **Parrus Molin**, ego in magis fidant **Molin**

12
Acutissimo quæ Tameo iuvit

Sectio 22

Anteneamur ex utriusque tractus res alienas præferre proprie?

Ad huc inveniunt ad divisionem diversorum tractuum, ita ut qui solè
teneatur de dolo et lata culpa v. deponitur possit res suas
etiam valiores præferre rebus alienis apud deponitur in periculo
egri, naufragii, et hostili irruptionis; sicut tenetur etiam de levi
culpa duntaxat poterit antepone rebus suis præciosiores et æque
præciosas rebus alienis. Quæ si teneatur de culpate
summa duntaxat poterit præferre res proprias præciosiores, sic di
cuntur Gabriel, Diversor, Angelus, Parz, Reuellus, et alii,
itaque succurrunt ex maiori et minori obligatione, quam cogitant
ad id pro diversitate tractuum. Hic etiam Tenet ad huc Molina
tom 2o d. 296, Tenet lib 2o q. 27 dub 3, et Bonacina
quævis cum dixerent aliquantulum a dicitur ita rursus relata.

Supplicent
Sij ad 1^a q. 9^a reguli quoddammodo ad fore utentis late, levis,
et levis culpa, et qui eam defendunt, multipliciter implicantur
et nulli ræce innotentur. Quæ si quis in suo stabulo de
positum servaret equi stimati quatuor mille regalibus, pro
fecto ita ræce et in operatur si gliscente incendio prætere
ret equi perire ut obiculis educeret q. etiam si deponitur
neatur vly de dolo et lata culpa si poterit præferre suas res
valiores alienis deponitur magis præciosi.

Quo circa mihi placet
sequens responsio ad quæstionem præfactam. Nemo tenetur in vitia
arruere res præciosiores et æque stimabiles, ut exipiat a pericu
lo et interitu alienas. Unde res suas valiores si notavit in per
fui sint, n. tenetur negligere propter conservandam alienarum nisi
speret damnum sibi refectum iri. Denique ex utriusque obligatione
+ patiendi alij demerit, et fortunary propriarum racturæ pro
custodienda re aliena, maiusq. si res data sit in gratia solus.

+ patiendi

accipiens, prout accidit sequitur in Immodato. Hanc reord
ad hunc recedat hincem amplexor & ad de lugo tom l de
lur d 8 sect 1 d.

Ratio potest esse q^a ex tractu nulla magis
obligatio, nisi aliud expresse caveatur patiendi absq^e culpa
ractus notandi in propriis bonis ut rei aliena in certum
scribitur, ty q^a quilibet vitius magis prospicit proprio
subro, quq^a alieno, ty q^a Immodatarius, l. precatarius qui sui
gra accepit equi, et d. leges praesaxe debet leuissimq^e culpa,
obligatur quidq^a alere, et ad alia medica impendia, n^o u^o ex
tra ordinaria, ut faceret Mol supra & uat ex leg in rebus
l d d posunt ff Immodati, leg duosio d & Jiri ff ad lura
rimonio, q^o propter uerbandy q^o immodaty n^o tenemus ami
tere q^o praesaxioy, t^o aq^o praesaxioy, imo nec iulioy magni
momenti, nisi spes sit damny hoc relaxiendy a Dno rei
u^o uerband, cetery damny modicy paci deuenus t^o u^oae beneficii
accepit, t^o u^oae custodi.

Ex his fit 1° Ira Curj Moling n^o
esse cur Immodatarius qui accepit sui gra equi immodatum ualq^e
q^o mille auxeis, teneatur ad hunc uerbandy, amittere equum
suy ualens sexcentis, et n^o potius potit eos exigere si equum
propriy amittat, ut serbet alieny, cura n^o, n^o satisfaciet
sua obligationi si iulioy equum suy amittat & animo tamy
petendi p^o pensacione, et retinendi equum alieny hueraty a peri
culo, donec fiat p^o pensatio.

Inferitur 2° non esse admittendum
Bonaciny tom l de tractibus d 3 q 1 puncto 6, ubi docet
ey qui in tractu celebratur in g^o u^o u^oq^e neglexit q^o sug iulio
q^o pro conseruanda aliena p^o cionoxi posse quidq^a exigere n^o toty
u^oalox rei sud amittit & duratata parte. Profecto haec doctri
na n^o placet, ty q^o potest recuperare toty p^o ciony, ty q^o n^o e^o r^oio
u^o u^ois mody s^o q^o u^oq^e assignat bonacina.

Inferitur 3° Ira Pleny
qui docet immodatary posse p^o ferre q^o sug p^o cionox alieny immodaty

attamen tenentur restituere rei immoderate facti rei immoderate
hoc inquit dicitur mihi displicet qd in hoc casu res immoderate perierit
absq culpa n tenentur restituere qd erig iudicia immoderate qd
n tenentur immoderate ad restituendum damni rei immoderate.

Inferunt

Commodatarius qui sui tenentis gratia res alienam accepit n tenentur
deserere in duni periculo res sua aequa pretio ut lucreti apeli
culo rem immoderate, qd si sponte deseruerit potest perire tenentis.
Ad illatio patet ex dictis.

Inferunt

Secundo, si quis certus sit
n recepisse a Dno rei pretiosae periclitantis ualoris sua rei ni
lioris ut notariis pretii n tenentur in sciencia res sua ualoris
deserere ut verber alienam pretiosam ut patet ex dictis: Pro
fecto in hoc casu presumetur dolus in Foro externo ut
stat ex cp bonafides de deposito in antiquis, leg si ut certo
9a qd nunc uidentur qd immoderate.

Sectio 3

Quinam respereat si mittatur per nuncium

Nonnullis propositionibus quaestiones hanc spectemus. Prima
e si creditor designet personam, cui deuita res in specie datur
monile, t gemma pretiosa in individuo, t etig deuita in gene
re qd centy numi traduntur quaqd rabe postea res perierit de
uita dno lucratur. Ratio e in promptu qd creditor ratam
habuit solutionis factae tali personae, et etig probatur ex leg
t titulo 2o par 9a

Secunda propositio e si creditor nunciu mi
taret ad deuitoy moneretq ut res immoderate restitueret, quom
significet ut mittat p eundem nunciu si deuitoy nuncio illi
res tradiderit, non satisfacit obligationi si res percat in specie
t pecunia missa subripitur, ita sentit Molina supra. Ni
Solomonius deuitoy Lenerari docent P. Vazq de test qd 2o qd
dub 9 n 68, Lugo d 8 de iusticia sect 9, qd dicit loquendo

si ille qui litteras affert sit pexus mittenti videtur a missis
se apronari, ut possit deferre q̄ per litteras petita a creditore.

Tertia

sit. Si xp̄ deint̄ ex tractu in specie q̄ hanc n̄ gemm̄
debit̄ mittit Dño p̄ nuntiū fidelē ita ut in electione illius
null̄ culpā dixerit, si nuntius gemm̄ fuerit, fugiat q̄
debit̄ ad nihil tenetur, nam res Dño perit, ita sentiunt in
hoc casu Naū, Antonius gomez, Reuellus, et stat ex
leḡ argenti L. d. d. modari. Sed docet Molina supra si de
positarius mittat xp̄ deposit̄ creditori, p̄ nuntiū qui nunquam
antea novit, qui tamen debit̄ significavit creditori ve
lle ut per ip̄m res deposita mitteretur: ego tamen addidit
xp̄ magni p̄ssū n̄ esse tradend̄ homini innoto.

¶ Si quis

debet xp̄ n̄ in specie s̄ in genere, q̄ centy regalia, modis
vitiis aut amp̄oras vini, quibus mittat per nuntiū
fidelē, si tamen ad creditorē ex quaq̄ causa n̄ perveniant,
vitor̄ debet restituere sine satisfacere creditori. Hæc doc
trina colligitur ex leḡ incendī l. Cod̄ si centy petatur
p̄ significante 7 de pignoriis leḡ 4 titulo 2 part̄ 9, a
quo ē qui dominiū illius pecunię miss̄ aut missi erat
apud debitorē, ac proinde perit debitorē n̄ ū creditori.

¶ Si

ex iniuria acceptivæ xp̄ alienū quis habeat, et mittat p̄ nuntiū
fidelē, et ad creditorē n̄ perveniat, n̄ propterea lue
ratur ut docet Naū, Senus, Reuellus, et alij, q̄ iniuri
tus reay alienay usurpator n̄ lueratur re pervenit p̄
Cass̄ Fortuay, nisi eod̄ modo esset peritura apud Dñy,
ergo si fuerit casus Fortuay xp̄ incept̄ fuisse p̄ nuntiū
alio: fidelē nihilominus debit̄ iniustus n̄ lueratur.

¶ Sexta:

si fux sit occultus, ac p̄inde nequeat aliter Dño satisfacere ni
si tradat pecunię fœrario aut parochō ut deferat ad creditorē,
si fœrarius n̄ restituat pecunię t̄ xp̄ in specie, nihilominus fux

lucratum nec debitorum restituere creditori. Ratio est quod cum
de debito non potest esse exequi hanc restitutionem ne periculum
delegatum, quod creditor censetur restituere ut periculum pecunie
tradatur, et sequenter si pecunia perierit damnum excipitur
creditoris a 19 propositione infra huius sectionis. sic docet
modo de paupertate religiosa, et tenet probabile censet: imo
debitum ex delicto ita lucrati si tradat rem deinde nuntio
cuiuslibet Fidei docet Emanuel Rodriguez in summa de reo resti-
tutio § 43 n. 8.

Alii uero tenent debitum ex delicto non lucra-
tum si periculum non sibi traditur restituere, ita Toletus lib. 9
§ 14. Nam in manuali § 17, aliter Navarra de reo
lib. 4 cap. 9 distinguit an debitum ex delicto mutatur in spe-
cie per periculum, et in genere debitorum, nam in 1º casu debitor lucra-
tum est si res perierit apud periculum, secus uero in 2º casu.

Septima

propositio. Si fiat pactum ut res in specie deuita mutetur
per nuntium periculum, et tamen alius sit a quo
delictum, et per hunc debitor remiserit, et culpa nuntii
res perierit, debitor lucratus nisi expresse cautum fuerit ut
per periculum mutetur et nullo modo per alium, sane si hoc pactum
celebratum et res mutatur per alium cuius culpa res perierit mutetur
non est lucratus ab obligatione, et tunc solvere debet, ita docet
de Vazquez de reo § 2º sub 9 n. 66, Reuelli 1º § 1º
quod 13 sect. 3.

Octava prop. Si depositarius miscuerit pecu-
niam depositam in propria ac proinde totum cumulum pecunie
cessit sui per nuntium a recepto per theologos et iuristas
ex leg. si alium 18 ff. de solutionibus, et postea ex illo cumu-
lo quantitas depositi sumit, remittitur per nuntium quod cum
nihilominus negligentia pecunia deperditur probabile est periculum
deponenti sic docent Hugo tom. 1 de sum. § 8 sect. 9 n. 119
et proinde de Vazquez de reo § 2º sub 9, nam quando deposti-
tarius extrahit ex cumulo illo quantitatem depositi, impletur

subrogare illi quantitas loco pecunie primitus deperdit,
et q' inde e' sub dominio deponeris; quare perit deponi
si d' ppositio' Id. huius rre' sectionis.

Nona et ultima prop.

si creditor et deutor conveniant, ut deutor ei reddatur, qui tale
signy attulerit, et deutor signy veni' forig quia p'cedens audi
uit, signy offerat, deutor q, siue in genere, siue in specie imor
pet, atq' subiciat, deutor liberatur, damnyq' e' creditoris, quo
vaco venfit. Ita Mol supra l' refragetur dicit Tom qui
potest iuvani ex leg si quis uxori §3 § ap' ad cony d' defur
tis. Ceterum si deutor fuerit causa, ut manifestaretur signy
ipius exit damny.

Disputatio 79

De obligatione restituendi ppter culpam dissq' in officio.

Sect 1. In quam culpa obliget ad restitutionem in officio

Asso l. n' e' obligatio in officio reparandi damna illata ex offi
cio, nisi culpa sit gravis, et theologica. sic tenentur toto lib' 4
de sententia quare l'art 2. tenentur lib' 2 de iur' q' 7 sub 7. iugo
tomo 1. de iur' d' § sect 7, et alii moderni. Quid est
q' nullus tenetur alicui se obligare in officio. Alias ratio
nes reperere potest ex d' anti.

Assertio 1a. Nullus tenetur

ex officio suo nisi ad evitand' dolum, et laeq' culpam invidiq,
n' u' leuem, t' leuissimq'. Sic Argut Silo, Navarraus, Passq
Lenius, et alii, et r'ao e', quoniam in negotiis gerendis, t'
arte sua exercenda sat e' si quis adhibeat eam diligentiam
quq' fert dicitur natura ho'y prudentiy.

Quosus madetur ab

exemplis, nam iudices duntaxat tenentur ex dolo et lata
culpa si lit' sup' fecerint p'p'ea impetitq', autentica
deceant Cod' de receptis arbitris. Deinde advocatus m'

Seneca si propter ignorantiam error hic perdidit, leg
nemini il cod de advocatis. Similiter Seneca dicit de do
solum tenetur, ut probat hae Barbara lib 2° uocay deci
sive D. Quis dicit id consulat de agri mensura in leg
2^a § si mensura. Ex quo si peccare grauius quisquis
officij suscipit aduertens in eo e reuendo iustitay latq culpa.

Regal
tamem quare leges exortulant maior diligentiam in
alleg tractibus, quam in his officiis inq mercedem
accipiunt pro labore, ac proinde uidetur esse tractus celebra
tus in gratia utriusq cuius naa, e ut praeterit leuis
culpa. Respondeo in primis hinc ritate distinctione
latq, et leuis, et leuissime culpa esse iuris politici,
et humani. Deinde respondeo officia esse necessaria ma
gis Republicae, minus q ciueta, ac h reuera oportune ut
grauius grauia redderentur, tractus n esse magis hie
rpt, et fraudib magis obnoxia: unde ueritas fuit cautum
de illis in iure. Praeter quq q stipendij daty pro officij ma
gis e honorarij instar, quq mercedis et emoloy stipendia horeff
tius accipiunt, quq pecunia. Et deinde de uariis extra ordin

Arto 3^a Si quis se peccatum in offi
tio l'artificio iactauit, seneca etiq ciuitate leuy culpa si modo
alius inueniret qui nec leuem culpam diceret, ut Varq, et
Iugo supra. Imo delinquenda culpa tenebim si diligentiq
exactumq proximo, id eiu a architecto si edificay Jole
xii iurij, illud tamq e addendum, q si damno reuato equi
ualeat excessus mercedis p'oluenoda artificij portioxi nullacit
obligatio restituendi. § aliquis peccor portioxi se dixit, et ima
ginq depinxit se uera firmamq uiginti aureis, n' seneca ad
restituendq h alius peccor melioxi depinguet, si modo ine manuf
etiq p'ctay exiguet.

Restat breuiter indicare alias opimones,
quaxq 1^a e ad obligationis restituenda in officio satis esse si
dicat culpa lata uindicta quouis n' sit h'ed' logica. Ita C.

Vazq et Torres, rāo ipsoy e q̄ existimant uny queng obli-
gati iure nād ad emittendy culpam laty quaty nāc min-
gat. I hāc rāo manet refutata ex superioribus.

Opinio ista
na docet dūi obligatōs resarcendi damna quā proueniunt ex
officio p̄r culpā leuissimā. Ita Adrianus Fulgonus et alii in
Cultū q̄ accedit Burgos de paz pro dāno in legē dāni, Galig
hoc imperator officij suscipit. Prouti potest hāc opinio e q̄
medius tenetur de culpa leuissima l. i. §. d. §. l. ff. ad leg. aqu-
iliam, q̄ imperator culpa anumerata leg. Imperatoria l. 37
ff. de reg. iur. Præterea negotiorū gestor tenetur adhibere
diligentia exactissimā §. l. institutioy de obligationibus, quā
quasi ex tractu et ibi Richardus: casy q̄ requiritur in aliq̄
artificij, ut in leg. si texus l. 7 §. finalis ff. ad leg. aquilij.

Quæro et
solutio ad 14 respondemus eiusmodi leges esse penales, aut qua-
si, ut superior diximus, ceterū in foro sciētiā si culpa la-
ta ciuitēna. Ad 15 itat eiusmodi leges obseruari in foro
duntaxat externo. Lex hūc patet famulos n̄ teneri dedam-
nis dāni in suo officio, nisi culpam laty dānt, et aduertant
falsē esse ac p̄inde euadere theologicū genus in re mortenti
alias poterunt sibi ipensare ocula si soluerē cogantur.

Secio 2a

Quatenus Sacerdos teneatur ad restitutionem ex suo officio?

Aversio 1a. Si Confessorius dolum, aut culpam laty factā
uextentia dimittit obligando penitētiā ut restituat,
et n̄ teneatur t̄ exonerandū eundem ab obligatione resti-
tuendi. Peto q̄ cui reuēsa tenebatur, n̄ e dubij Sacer-
dij teneri ad ipensandū q̄ dāni ex eo consilio illatū
fuerit: at t̄m potest reuocare oportune consilij peritō
p̄ius licentia a penitēte, ita Suárez de penitētia l. 37 lect.

6. 1.
Axioma 2° Si Confessarius nulla culpa theologica peccel-
dente q^a prius advenit esse sufficiens audiendis peccatoribus,
tamq^{uam} error dixit penitenti ex esse obnoxio restitutioni,
aut extra, tunc sane tenetur ex charitate monere pe-
nitentem ut restituat, t^{amen} contra, si solummodo manet peccobi-
gatus restituere, quamvis n^{on} admoneat postq^{uam} finitus
fuit suo officio. Ita Q. 122 lib 1° in 1° ep 3 sub 9. Adver-
te tamq^{uam} charitatis obligari absq^{ue} suo in modo gravi. Unde
admonendy penitentis opus e, ut quantitas sit momenti q^{ui} pau-
denti arbitrium.

Alii in proximo casu docent Confessarium
debere monere penitentem ut restituat, alioquin ipse sua
re manere obnoxio restitutioni. Ita Suarez de peccat. d. 32
sect 6, Lugo sup. 122, et alii apud Leandry tract 9 d. 12
quest 137. Ratio huius e qui Confessarius sua actione t^{er} in
culpabili causa fuit damni, ac proinde tenetur ex officio
impedire ne, ultra progrediatur. Vnde h^{oc} i^{tem} superius
d^{icitur} reposita d. 9 sect 2 circa finem.

Axioma 3° Si Confessarius
omnino n^{on} manuit penitentem ut restituat, sive hoc accide-
ret culpa ultra debet ex charitate monere, n^{on} tamq^{uam} ma-
net obligatus ad restitutionem damni. Ita plures apud
Piang. 1° p. tract 1° sect 1. Ratio e q^{uia} Confessarius in hoc
evento t^{er} forte peccaverit graviter, cum advenit opus
esse monitione, n^{on} t^{amen} tenetur ex re accepta, nec ex
instituta acceptae, eod^{em} n^{on} tenetur ex officio impedire
damna temporalia penitentis, t^{amen} aliorum. Unde n^{on} de-
bet illa iurisdictione. Quia hanc 3° assertio^{ne} antea plures
praesentem t^{er} h^{oc}.

Axioma 4° Si Confessarius positive praed-
cipiat penitenti ut n^{on} solvat delectid. S. Salvatoris opus,
quod debebat ex voto, si t^{amen} Confessarius id iuravit ex ig-
norantia, aut iuravit sine aro fraudandi solvendi
sua admonere penitentem ex charitate, q^{ui} si n^{on} admoneat

n̄ e obligatus ad restituendy. Ita Sanchez lib 1° Inchoy
q 3 dub 6. Casus e q^o Ferrarius n̄ intendit decipere p̄dicit
sem nec virumq^o aduersus dedit dicit, secus erit si centy debent
ex iustitia decida + alii, n̄ in eo casu ignorantia uniuersalis e
p̄ccoy ita iustitig, ac p̄inde obligat ad restitutionem, ut bene aduertit
Sanchez, ubi proxime.

Inferitur l^o cy qui p̄bet nulliy p̄ccare si n̄ p̄
beat bene instructus, et damny graue ex inde sequatur, tenetq^o ad om̄
dationem, t̄ ex charitate si n̄ voluerit ex officio, t̄ ex iustitia si ex officio
nulat, unde inuisilis e restitua dicitur Ioanes Medin cod de
restitutione q 7.

Inferitur l^o si medicus applicauerit p̄ erroris medi
camenty q^o erit causa mortis si iam decit curare, n̄ tenetur
ex iustitia admonere et impedire maly effum medicamenty, t̄ ex
charitate, unde si non admonuerit et l^o fuerit mort infirmi
n̄ erit medicus irregularis. Ita Sanchez sup dub 9 n̄ 3, quq^o
uis qui ex officio tenetur impedire occisionem alicuius irregula
ris fiat si aduersus n̄ impediatur nec, t̄ p̄t̄e sic videt
Gualimus de irregularitate q 4.

Quatenus Confessarius
debeat emendare alios defectus iungentes in confessione q^o
si mala bona abstat, Vel p̄cepto integritatis confessiones n̄ cu
ret p̄mittens satisfacere docent Casus de Hugo De penit^o d 22
sectio 3. Diana p 2 tract 1° miscelaneo resol 60.

Sectio 3

Aliqua illationes e quorundam officia

1° Si advocatus Cognoscit ~~hominem~~ clientis in aliqua via, In iusticiis
si potest illi iudex
t̄ maneat t̄ aduersario, cui p̄inde tenetur restituere
quantitatē quam aduersarius clienti dedit rade sedem,
quorū nec luere nec rure dedit, ita Moure in Exam p
4. Paulenc, et alii. Deinde t̄ advocatus in Foro Carovno
Luere prohibetur pacisci t̄ cliente de quota litis ex iusticia

microxia, in foro interno h, ut dicitur in Machado tom 2 lib 6 p 3 tract 1 docum 3.

Secundo

Custodes montium possunt se in silvis occultare ut melius capiant fures, & cedentes ligna, nec tenentur restituere. Quis damnum quod fieri sic permittunt, ita Billalobos tract 11 difficultate 9, quod cuiusmodi occultatio non est mala esse nec ordinatur ad malum finem, sed ad cautionem delinquentium. Verum in loanes medicina Cod de rest docet duo peccata fieri a custode ita se occultante. 3°

3° Si quis alicuius exercitibus recipere pecunias ab uno opida nec exercitibus ad illud dixerat, et hospitem tenetur ad restitutionem. Ita Mol de iur tom 1 tract 11 d 116 quia duplici honore populos gravat quod est grave iniuriam. Similiter mulieres tempore fure restituere qui duas thesauras ad hospitium fraudulenter captant, et ex parte unius aliam sumunt, ex alia pecunias accipiunt, ita Billalobos supra et per eum ex leg 1 codice de Sargamo hospiti non prestando lib 12.

4° Pharmaco-
pola tenentur ad restitutionem si vendant pharmaca corrupta, aut vitia simplicibus aliis, quod quid has medica prescribit, quare non est quid pro quo ut aient, supponere nisi non omnino certi eandem praesenti mixturae efficaciam, ita Machado & alii tom 2 lib 6 part 5 tract 1 docum 9.

5° Typographi quod cy libri alicuius auctoris peccati est ut mille volumina imprimantur ad restitutionem damnorum statuta regulae typis mandaverint, ceteris bona fide possunt imprimere pauca supra numerum assignatum ad implendum officium alicuius voluminum, quod si aliqua inde superflua retinere sibi poterunt ex voluntate tacita auctoris, docet Tullius in praedictis tom 2 lib 7 c 11.

6° Scito Auxilios qui aliquo hauri mixturae preparare igitur superaddunt operi aureo & argenteo, ut sic fieri valeat & normis sed auri non tenentur restituere quicquid

accipiant toty pccaty pro opere gabrefecto p inde arguty
aurey t argentey foret dby mixtura hdy, ita P. Prox
quguis probabile em habeatur pccaty diminuendy esse.

Septimo

Sarcotes pccy pecuniy accipere amercatoribus ut Emptores
uestiy ad officinas eoy demerent, si exinde nulla fraus inci
dat, nec Emptores patiantur detrimenty in Emptione
uestiy, ita Felucius tom 2° tract 39, at u. Salas hocne
gat posse fieri. Quibus Sarcotes pccy siue sint magistri
siue officiales sibi retinere putaria parvula, et circumcisa
uestiy, ut docet Sanchez tom 1° dyloruy lib 1. q^o 7° dub 3°.
Veru si magna sint aliquanty docet P. Sanchez supra e
probabiliter Nullene magistros posse sibi retinere secus
u^o officaly. Alii u^o auctores furey proxius esse arbitrari
apud Diaz p 4 tract 4 resol 16. Similiter fexores
modica retinere possunt, utiq^o tm donec hie debent pro
cedere, et solum petere qud necessaria uident. In regu
lar aris ad uoy. fciendy.

Octauo. Veratores tenent retinere si

sata herent, p in fundo alieno, t memore em aduoco capienty
Sarcota dny t fery ad nullg tenentia retinendy, quany
pccatay in pccatay eoy qui redimunt memora certo pccato
ita Vary dicit q^o 5°.

Nono Economi t aliq^o administratores,

q^o mandata ut exigant a colonis triticy, q^o suo periculo
sodiunt accepta mercede propt^o custodia, possunt sibi retinere
incrementa triticy, modo nulla fraude procurent ut triticy
intumescat q^o colendo in locis humidis, aut horreum
irrigando. Ita Sanchez lib 1° dyl q^o 9 dub 7 ita Josephy
Angles qui opoity iudicat.

Decimo. Si hodie carra bat homi

cidam ab delicia casu quo immunitate gaudet, q^o pccate
a d allegata et probata suspendat n tenet restituere hie
redibus occisi, ut exstimant aliqui apud Sanchez tom

1° iudicij q^o unico, h^o oppositum etiam sit probabile. et
tenetur si iudex laicus suspendat clericum etiam in ecclesia digni
restituere tenetur hinc atq^{ue} nulla causa cadit, ut ne
mo negat.

II. Si magister nauticus in illa mercatori loco
certo pretio q^o centy auxilium decet ut transeat ad indos,
Quem de reluctantibus venis nauticus eo n^o queriat, p^o amodo
itinere regressatur ad portum nullq^{ue} p^o pretii restituere
obligatur mercatori. Ita Mol^o tom 2° de iust^o tract 2°
2° § 2°, ubi alii expugnantur huic decisioni singulari
propr^o textu in leg 15 § 1° q^o quidq^{ue} ff^o locati.

Deniq^{ue} an
artifices d^omes q^o Taxores, Curatores, et alii si materiam
minus apta operi admodum restituere tenentur damnaque
sequunt^{ur} Emporibus, t^o nisi pretium diminuant uti supra
diximus de Pharmacopolis, quod doctrina admodum potest
etiq^{ue} Tabernaculis qui vini vitruy aqua distillant, ita
ut sic marcat eundem bonitatis, atq^{ue} alia vina quae eod^{em}
pretio venduntur in rempublica, in quo casu licet esse
docet Bonacina, nisi aliter in modo sequatur. Sane eius
modi artifices restituere tenebuntur t^o ipsi Emporibus
lesis, t^o si illi sint innoxii restitutio fit pauperibus.

Disputatio 89

De restitutione acceptorum ab falsam in honestam, debitaq^{ue} aliunde causam.

Causa est id, propter q^o tanq^{ue} p^oterens aut p^oteritum disposi
tio aliqua sit, ut docet Curatius in leg 1° § 1° de d^o d^o
ribus & demonstrationibus, q^o si dicit Petro centum quia curat
tua negocia, t^o curavit: q^o si dispositio recipiat^{ur} p^oter alio
futura dispositio erit voluntaria t^o sub modo, q^o dabo tibi
centy si feceris monumentum, t^o dabo tibi centy ut facias.

exaginant pecuniam, alii malunt restituendy esse
danti, Ita Socus, et Bonacina. Deniq; n nulli esse
xunt reddi posse accepta ppr facty paupertatem &
pauperibus & Ono, ita Rastropalao, & Vazq. Ego
centeo ubi datur obligatio restituendi Ono restituendy
fore, quia ead n subsistente restituit Onny, qui elimo
sing largitur.

Artico 2° Quando uere n ead ppr
quas hq aliqua donatio n reddita iuxta t inuolu
da cog aliquid cauda lateant donatorq; quas si cogno
uisset n eodf modo esset donaturus, & potius beneficiy n
conferret, sic docent Bonacina, Azor, Terius, & alii. Vaoen
q; eumodi donatio e uoluntaria, quauis si alia cauda cog
nitq; fuisse, donator remaneret.

Artico 3° Qui coobratu in
collegio, et n habet qualitates a fundatore requisitas q;
sanguinis puritatem, aut etate legitime n solum peccat
Item tenetur restituere collegio sumptus alimenterum.
Ita docent in hoc speciali casu Decanillo lib 2° de iur
traa 2° disp 6° dub 3°, Rodriguez in suma d^o de cole
gio, nam q; factus ob causy iure n subsistit obligat
ad restitutionem, & in praesenti n e ead que fundator postulat,
nempe inuente accepit femina legaty pro maritandis,
uiginti, nisi desitum qualitatibus designatis a testatore.

Hinc assertioni
maior. P. Mendo lib 2° de iure academico quest 21 quibus
pro neccitate Authoy allegauit, ito ipius e q; d^o uoluntaria
q; fundatoris semel admittit n debet egredi ex collegio, & q;
relinquere ne infamig inuaxat, q; potest fieri alimentis
aliam tenentem denere collegio ne minuaret pccum. Vozq;
hoc ito e parbi momenti, q; ut n sic uoluntaria testatoris, ut
egrediatu ex collegio, & infamig maht, in uce damnosum
dedit inuente & pccauit coobtaxi in collegio, debet q; rema
sive toty illud damnus uoluntarie daty, & quidq; absq; suo de

deceat, ut tacite intendendo; qd autem n̄ teneatur excedenti
verae ipsi ad obligatōe restituendi, quodammodo Fur n̄ teneatur
a restituendo, licet cerante eo qd x̄ ablatū nequeat restituere,
aut n̄ debeat ne sui delicti manifestetur.

Assō 4. Qui bene

Grady accepit ob gradū falsū bachelareū. qd p̄nge esse
duos oppositos aequales, et alterū p̄ferri p̄p̄t gradum te
netur ad restitutionē, qd advertendū ē, gradū vere esse acceptū
quamvis cum falsō sint p̄notati, ita docent P̄ Sanchez lib
2. tit. 1. q. 1. d. 37. q. 1. tract. 4. res. 173. Rāo
ē quia gradus vere acceptus n̄ dependet a curibus p̄notatis.

Ceterū

Qd Alphonsus de Escovar tract. de Pontificia, et regia iuridi
cōe q. 37. distinguit inter gradū falsū et invalidū, n̄ falsū
ē illū qui om̄iō Ingressus sine nullibi ē acceptus de quo
sentit sicut et nos supra diximus. Gradus invalidus ē qui
restitutio acceptus ē a aliquo cum falsō de quo gradu dicit
n̄ sufficere ut quis abiq̄ p̄ccō beneficium accipiat licet te
neatur ad restitutionē. Verū hęc dicit Alphonsi mihi displicet qd
gradus utq̄ quem ipse vocat invalidum satis valens h̄ ad dīa
ad quē gradus necessarius ē.

Ex his sequitur ceterū falsum n̄ su

fficere invidentia ad ferendū suffragium p̄o oppositoribus cathe
drax, n̄q̄ nexus curis requiritur unde exit obligatio restitu
endi si p̄p̄t eiuſmodi suffragiū a aliquo ex oppositoribus cha
tedū accipiat. Ceterū cum falsus dicit n̄ deest eo qd seculo
laris n̄ sit adscriptus albo, Vulgo Marricū, acce qd n̄ dicit
nisi schedulę examinis docet P̄ Sanchez lib. 2. d. 37. q. 1. d. 37.
q. 1. et rāo ē qd qualitates nunc annuntiat n̄ si n̄
narrat, h̄ aliqui maximū sentiant.

Assō 5. si tenetur aliq̄

legaverit petro centū aureos, qd petrus gerit negotia terra
solis, si cā hęc sit falsa legatū in dno valet qd h̄ indu
bit cā centum tantū impulsiva et n̄ finalis, sic intelligit

di si iuris pexi. I docent Jaly cag n obesse legato. Non
 ge magis insidiosis de legatis, leg Itale 72 § falsy ff.
 de adionibus et demonstacionibus, ubi exprebidit Papini
 anus q' rao legatoru legato n coheret, quasi dixeret metra
 pbe loquendo, q' caa legandi n e motum inmy voluntarij
 quam sententia habuit in legando, q' motu exmy iducens ad
 Jaciliu. Unde si hater insitutus probauerit fuisse cag Jna
 §, t ipse legatus legatarius idceret cognouerit, n potest legat
 accipere legaty qus teneatur ad restituioq, ut potest colligi
 ex dictis iuribus, et colliguntur explicane Cuiacius, Donellus et
 alii.

Sectio 2a
 An accepta ob turpem causam fundat restituioq

Quid an accepta propter homicidij patrandum sacrilegij, scort
 ty, et alia idgenus restitui debeat. Et quid aduertendy e ea
 leg 1a ff de iudicio ob turpiss causis, turpitudinis aliquando esse
 exp' dantis tuncq, aliquando exp' solus accipientis, t exp'
 utriusq. Profecto quando turpitudinis ueritatis exp' dantis tur
 ty n e dubij nihil restituendy fore. Rursus si turpitudinis
 soly ueritatis exp' solus accipientis ita iuratis certy e fore
 restituendy: igit inuertia maior e q' turpitudinis ueritatis
 ex parte utriusq' sicuti patebit ex exemplis.

Assero l' q' accipi
 tur ob actione turpis sine sic ma iusticia talis actio, nuelia
 alias uirtutes, n e restituendy nisi lex aliqua reddat inuile
 et incapacem accipientis. Hanc avertionem amplectuntur plusq'
 theologi expi, nam l' actio turpis q' homicidij careat
 omni stimacione quatenus e pacoq, in l' q' e utilis t' electuui
 his n e tua n possit pensari aliqua mercede. Ex quo sicut
 artifer laborans die festo absq' caa possit petere pretium ope
 rer: sic etm meretrices licite accipiunt lucra propter cois
 posit uery, et idp e de alijs feminis etm matrimonio copu
 latis, quippe, ut ait Iulianus in leg 4 § sed et quod ff de
 solitione obcuris cag, q' meretrici acti reperi non potest,

illa n̄ inuaputa facit q̄ sit meretrix, p̄ n̄ inuaputa accipit
p̄ sic meretrix.

Assero 2° Promissio facta ob turpem causam
obligat inscientia ad implecionem post cuius iam partem,
antea u^o potius e obligatio ex utraq^{ue} p̄ resiliendi. Ex
promissis centy Adriano si occidat eum inimicum, tunc sa
ne ante cuius partem obligatio e resiliendi ad ea iniqua
pactione, ceterum post cuius dicit obligatio e inscientia da
di centy. Ita Aragon, Carstanus, Reuellus, Jan valji
nao e quia iniqua pactio n̄ potest obligare in scientia
ad adimplecionem alioquin erat obligatio ad peccandum, q̄ im
plicat. Ita pars assertionis mat ex l.

Assero 3° Nulla

lex datur nec civilis in nro regno, nec canonica, que
reddat incasus Domini accipientis nisi duplici in casu
e quando Symonia dicitur in beneficiis p̄ De hoc L. 18
Regem de Symonia. Quia tom l^o de Rel lib 4 p̄
re 6. Alii id dicunt in simonia religiois et ordinis qua
simoniacus in his casibus restituere debet t̄ saltem in
Symonia beneficiis. Casus in quo redditus accipientis
reddat incasus domini proponetur a nobis sec 3 ceterum
leges et parales.

Nunc oportet referre opiniones oppositas
ad istas assertiones. Impium ista l^o assertionis ali
qui existimant n̄ posse retineri datur ob turpem causam
nisi admodum de iure titulo donationis lucralis erga
fuit, Ita Medina Cod de rest q̄ L. 10. Probabiliter ten
ur. Alii autem distinguunt ita ut accepty ob turpem causam
instity q̄ homicidii n̄ possit retineri sicut u^o ista aliam
iuxta, Ita totus, Valencia, Corduba et alij.

Arguunt sic:
acceptio p̄r homicidii e ista instity q̄ accipit ista insti
cig debet restituere, q̄ ex accepty p̄r homicidii. Quia magis
est uerx spaxae hoi occidendi, n̄ u^o spaxae mandantis
occisionis unde occidens tenetur restituere occisio sine hanc

De acceptis a ministris iustitiae.

Art 1. Si ministri iustitiae accipiant aliquid datum a litigantibus ad redimendum vexationem tenentur restituere ita dicitur. Ad quia datum dicitur invidiosum, ac proinde restitutio fiti debet quod si iure dedit ad redimendam vexationem sed iudex iniuste accepit ut docent Molina tom 1. de iur. d. 83, Vazq de iur. c. 7. dub 6.

Art 2. Si ministri iustitiae et similes accipiant stipendium sui laboris ultra quantitatem legem taxatam obligantur ad restituendum ut stat. ex c. Militari l. 3. q. 10. Si stipendium taxatum de curru temporis non sit iustum poterunt amplius recipere intra limites iusti pretii ut docent Mol. Sagundes et alii, Equidem non tenentur deservere publica officia de rebus necessaria: attamen stipendium iustum stimandum est ex labore non vero ex indigentia scribarum ad sua familia alendam.

Art 3. Ministri iustitiae possunt accipere maius stipendium quoties accipiunt aliquam extraordinariam laborum qui sit maior quam debeatur ratione officii, veluti si ducent noctes in somno, et ut citius expediant ut docet Nau opus de datis et acceptis n. 47, imo famuli principum non prohibentur aliquod pretium recipere quando procurant litigantibus interperque additis ad Dominos, et si ne iniuria electis parati, ut docet Molina tom 1. de iur. d. 88. Nicol. tillo tom 1. lib 2. disp 6. dub 4.

Art 4. Iudices delesiatici de legari et ordinarii possunt recipere aliqua munera in cunctis potu, quae intra paucos dies summi valeant, c. statuty 11. d. in iur. de recipiis in 6. at si alia recipiant non faciunt sua ac proinde tenentur ad restitutionem, nec possunt luerari remissionem dantis, ut docet ibi Mol. Similiter dicitur in huiusmodi ad recipienda quaecumque munera, et tenentur restituere inquisito res Clementina Adversus de Haereticis.

74
L. 9. Munera quae accipiuntur pro gratia fructuaria
apud sedem Apostolicam ut quae accipiuntur pro Pensionibus
super iura, morte, & fructu electione summi pontificis, aut
Creatioe Cardinalis devent restitui pauperibus. Haec autem patet
ex bulla Greg. 23. docent & Felicius, Picastillo & Liani
narius; qui autem accepit aliquid pro obtinenda gratia fructuaria
a summo pontifice ut a principe temporali non sperandum
est tenore bullae.

L. 6. Non datus periculum subversionis
iustitiae eorum Xenia, et domna excecant oculos iudicant ut
habere delectationem & L. 6. licet & inspecta iure naturali acci
pere munera, quae liberaliter darentur iudicibus & aliis ministris
caeteris & leges nostrae Hispaniae prohibent omnes minimi iusti
tiae accipere munera etiam esculenta, et populea iurantia &
non accepturos. 1^a pars patet ex ratione naturali. 2^a u^o ex legibus
novae recopilacionis.

Quaestio autem est an omnes teneantur ad restitutionem si una leges
accipiant munera, si quidem dubium non est Primum gaudere potest
satis efficiendi & leges suas ut eiusmodi minimi sunt incapaces
adquirendi dominium muneris accepti, ac proinde tenentur ad resti
tutionem, quae potentiam non totum prohibendi & etiam irritandi
donationes datur in principio docent Molina, Salas, & Torcaso
et alij, quare videndum est an leges praesens reddant inhabiles
accipiendi minimos.

Sanchez docet tenentur naturali leg. 56. titulo
9. lib. 2° recopilacionis tenentur restituere recepta munera, si receperint
ab illis qui leges gerunt & leges gerunt, & operantur proxime gerunt
nos: at si accipiant ab aliis proxime tenent omnia & licet non datur
obligatio restituendi. Haec illius est c. 197. quae lex illa dicit. No recibas
ni pcedas recibas quae clausula huius irritandi. Item & Vazquez docet
secretarios esse inhabiles recipiendi munera & leg. 29. titulo 18
lib. 2° lex illa ait secretarios tenent infamo tenent.

Nihilominus nullae ex dictis legibus esse irritantes, & solum prohibent,
ac proinde non datur obligatio restituendi munera docent absolute Molin
tom. 1. de iur. d. 8. & mibi, Arguendae in decal. lib. 8. cap. 27. Picastillo

lib 2o tract 2o disp 6 dub 4. Salas de legibus 2 1 Sect
2a n 3o, unde censent eummodi leges esse penales, sequentes
q addit bene Machado tom 2o lib 6 parte 5 tract 1 docu
mento 8. iuramentum peditum a ministris n recipiendi
munera n obligare in conscientia, s obligare sicuti obligantur
leges penales videlicet ad solvendam p dng post sententia.

Nec obstant fundamenta contraria, q illa clausula ex
pensa a D. Sanchet n e signy certum legis iur
tantis, ut colligi potest ex dicitur a Salas supra sect 3y
quia circa legem Secretariorum tom lib 2 de iusticia
quodone 6, art 6 dicit immo pto positq fuisse illam cla
usula in foro conscientie. Salas dicitur, t dicit se nescire
an huic legi sit derogatum s consuetudine. Deinde melius
respondeo illa Verba in foro conscientie imperare ut res
stitutio fieri debeat ante sententia declaratorie, n ante
sententia declaratorie criminis, quo ministri accipiunt mun
era ista leges Hispanie prohibentes.

Sectio 4

Item accepta ob opus alias debitum restitui
debeant

Art 1o si aliquid accipiat a petro propter opus q illi dicit ex iusti
tia t p pmissis omnino debet illud petro restituere. Ex q si iu
dici dem aliquid ut pome iustq forat, t deponit ut xera
suat mihi deponit, aut amora ne me occidit. T dicitur
Theozoy opinio et male pro maxio placito citant totus et Nati
ng de alio casu loquunt. Casu Onu aversionis e suspensa nq
si aliquid accipiat pro operibus ad que tenetur ex iusticia,
dumget inequalitas ac proinde n erit integra restitutio etc
nq si debeat mihi e pro sicutio facienda accipiat qd
e q n dicit centy, sed nonaginta, q ponit inequalitatem
que debeat reparari s iustitiam. Sed casu applicari poterit
reliquis operibus de iusticia ex iusticia.

Art 2o si dedi centy

Porro ne inferat in unig Fran n̄ manet obnoxia resti-
tutioni, si animo donandi dedit et nulla coactione interce-
dente securus si centy dedit tanq̄ p̄dicty omissionis deute
ex iustitia, et incedimendy vexationis dedit quq̄ pariebat̄. Ita
ita Vazq̄ Lugo et alij. Rāo p̄dictis parci e q̄ n̄ datur
ully impedimenty ut transferatur dominij q̄ si dedit grati
perro. Et grā ipsius perri ne dixerit tanty scilicet retine-
ri potest. Quoad 2° p̄ p̄, quoniam si grā illius cui pe-
ditis innox̄ mirabatur dedit centy inq̄ e ut perro ex
suo crimine luxy reportet et p̄ inde e si ego dederim tunc
facit, ac p̄inde accipio e una rursiq̄ in hoc 2° casu.

Absolute
nulla facta distinctione negant obligatōem restituendi in p̄dicta pro-
xima hypothesi. Sicut lib 4 de iusticia q̄ 7 Bonacina d
2^a dicit q̄ 3 puncto 2°, etiam argumetur q̄ n̄ tenemur
ex iustitia abstinere ab iniuria inferenda alteri Vg Fran-
n̄ in tenemur ex iustitia abstinere ab iniuria cuiusmodi in-
q̄ dicit, q̄ p̄ hanc nobis obligatōem potest accipi p̄dicty
saltem sine obligatōe restituendi.

Hoc arguit nihil pro-
nat q̄ dicit opus ipsy aut omisio deuta e ex iustitia n̄
e capax ullius p̄dicti, sic n̄ potest quis mutuari mihi pe-
cunias sub uanis etiq̄ si illas accipiat ab alio. Dem-
de arguit solum probat distinctionem inter 2as accessionis
n̄ u^o oppositay quare loci opinionem esse omnino improba-
bile dicit. Mol tom 2 de iur tract 2 d 23

Art 3° Accep-
ta ob opus + omissionem deuta ex alia uirtute p̄dictis iustitig
si deuent restitui. Exg si tibi centy dederis ne sacrilegiy fa-
cias, ne iures et ut has Christianus, aut mihi audias
die ferro et sic de similibus. Ita p̄dictis theologij. Et quidē
nec miranda sūt. At negant posse in his casibus accipi aliq̄
n̄ excensibz titulo donationis liberalis, ut si quispiam uir
fuit amator donec liberaliter perro ne p̄dicta dicit qua
exig hāc p̄dictis solent allicere filios muneribus aduira

hinc secundo.

Quod autem etiam si detur velut praesentium eorum
de accipere retineri possunt. Inadequa, quod si unusquisque tenetur
ex charitate praeveneri divitiis rem qua indiget. Ex parte legum
legum, aut medicinarum, potest non accipere praesentium. Deinde
etiam merces accipi potest pro recuperanda domo vicini obin-
cendio, et sic de aliis. Veluti si tibi dem praesentiam ut
baptismi recipias. Cetero praesentium pro ipsius accipi-
bus spiritualibus, et supernaturalibus. Erunt symoniae.

Restituentium

esse quod accipitur pro operibus divinis. Ex qua ratione docent sicut
veritas. Nam, Covarrubias Reginaldus et alii, ex interpretantur quod
legibus quae hinc loquuntur in hac hypothesis atque in aliis. Verum
in eodem modo leges intelligende sunt in foro externo. Quod si accipias ali-
quid ut mihi audias.

Item in actionibus quas supra defendimus
sequitur 2° indices non posse accipere pro ferenda via in fau-
re unius partis, etiam si probabiliter indicare possent pro altera
parte. Divinus haec, et testamentarius qui tenentur tribuere
dotem uni ex virginibus non posse praesentium accipere eligenda
potius hac parte illa. Ita plures quos refert Diana in
tractu de hereditate, et ratio est quod si minus tribueret quae
feracior iuris. Oppositum nihilominus in unoquoque casu probabile
dixerunt. P. Sigurdus in praecipuis decalogi tom. 1° lib. 8° cap. 16,
Tragono de regimine tom. 1° lib. 4° cap. 9.

Secundo sequitur, si
quis res alienas inveniatur non potest iuste petere praesentium inus-
tionis, ita Hugo, et Ricardillo, et est textus in leg. Faluis
44 § qui alienis ff. de iustis, ubi ait Consulatus non prove-
nit ex herede, vulgo allargos. Quod verum est nisi laudis sit appo-
situs, aut invecudo. Item verum dicant, Sane gratis est
verbaliter reddi solent.

Tertio. De rectoribus ad beneficia tenentur
restituere si aliquid accipiant pro eligendo digno, quia ad hoc

tenentur ex iusticia. Ceterum si accipiant pro eligendo
digniori prouabile est n̄ teneri ad restitutionem q̄ p̄abile ead
id n̄ teneri ex iusticia immutata. Ita Suius tom. 1. de
Religione lib. 4. p. 3.

Rogari cuiusmodi sit restituendum siquid
sit bonorum restitutioni ea accipit ob diuersas causas, aut alias
deuict. Resp̄ restituendum esse danti quando supposito totum
est accipienti. Quod si supposito ueretur ex p̄ uiniq̄ alij,
dicunt restituendum esse danti, alij uo pauperibus.

Disputatio 9

De cooperantibus ad Damnum.

Exr eam exequens n̄ abne qus moralit̄ influunt, ac p̄inde ad
restitutionem tenentur, unde declarandum e, quatenus et quo ordine
tenentur. Perfecto ead cooperantes ad nouis clares rediguntur:
sex p̄iores tenentur p̄mitte et dixere, tres uo p̄teriores ne
gabue, seu indirecte; et sequentibus. Peribus uidentur.

Inuio, uiliy, uentus, pallo, recurrel,
participari, mutui, n̄ obstant, n̄ manifestans.

Secus 1. De iubente, sive mandante.

Inuiois nomine intelligitur actio, qua aliquis t̄ imperat t̄
Imuio delicty exequendum. Perfecto mandaty hoc fieri
ualet, aut cogente, q̄ dicere mey inimicy, t̄ implicite,
ut si dicas uicq̄ mibi hoc obsequy aliquis p̄atet, ut
meam iniuriq̄ ulcinator, t̄ si quis significauerit fore
sibi graty q̄ iniuria inferatur doari, sic aduenit uerul
et alij.

Qui mandat damny aliquod fieri, et efficaciter illa in
uioe influu in damny doari, tenentur ad restitutionem doari,
q̄ d̄ eia efficax damni illati. Ita insatig. Hac restitio e d̄uif
omny. It̄. Quim em iubent tenentur mandatario ob iac
ty xg, qus uic p̄atet ob exequens, ut aduenit Reuell,

lib 2, q 14 sec 3. Si quis sciat qd Petrus alteri paxat
 esse cuius nomine, sine ut ipse Petrus gratificetur, homicidij dicitur
 t inuicis inferre laani; nec in prohibeat qd facit potest Petrus
 quasi mandauerit ad restitutionem tenetur homicidio dicitur, tilla
 ta iniuria qd inq Molin, et Navarra. Melius inimici uideri
 distinguere, namq; si paxatus dicitur homicidij t aliam iniuriam
 nomine Petri, scilicet sui propositi puenire ad notitiam Petri, Petrus
 qd n traditae, mandare petrus intelligitur, qd q regulam
 Aedlogoy in 6, qui tacet uenture uidetur. Si autem pa
 xatus dicitur homicidij in qd petri, nesciat sui propositi
 puenire ad notitiam petri, n ppter ea Petrus tenetur ad resti
 tutionem, quous n prohibeat, qd potest, t peccet. Ita cha
 ritate tacendo. Qao d q nequit intelligi mandaty, nisi
 mandatarus cognoscat esse uoluntate mandantis, ut ipse
 Creguatur actione iniuriosq; qd si paxatus occidere ignorat
 Petrus esse dny sui propositi, n potest intelligi mandatum
 Hanc distinctione laynam.

Nec proxi parti distinctionis obstat
 regula iuris in Sexto: uqui tacet n facit, qd nec utiq; ne
 gare uidetur: qd taciturnitas petri nunq; potest esse proquo
 denu, qui explicita requiritur ad mandaty. Respondeo re
 gulam hanc intelligi in casibus in qd a iure requiritur
 mensus Capreus, quemadmodum reus, qui in tortura tacet,
 n facit, ut explicat late D Ferrandus de Mendoza
 sup iuris lib 2, q 4.

Deinceps si famulus petri nomi
 ne ipsius petri proxi ignari, occidat inimicu ipsius petri, et ipse
 petrus postmodum habeat ratu, peccat quidam ita iustitig, qd resti
 tutione n tenetur, qd ratihabito n uoluit in actione iniur
 t q famuli, ita Medina, Cetero, Parz, et alii.

Sensunt oportet
 Nau, Saludanus, Siueter, q ratihabitione remittit, et
 mandate n e dubio paxari. Q ratihabitione 1o de reg
 iuris in 6, unde si famulus petri nomine petri proxi

02
ignari delictum occiderit, aut exi, et postea petrus ra-
tum habeat eo ipso incurrat reprobationem excommunicationis
¶ Curiaquis de dona Excoꝛcaõis in 6°

Respondet ratiabi
dionis n̄ posse retrahere ad dñes q̄s, s̄ aliquos, quare si
quis faciat homicidium nomine infantis, hic postea aduoluo
rati habeat, ratiabitur n̄ retrahitur ad tempus infantis,
in quo erat incapax sentiendi, ut docet Mol. for. 3. d. 1.
TL 9, sic em̄ ratiabitur n̄ potest operari ut permissus
causa occisionis, et sic sufficiens culpa, ut incurrat Excoꝛcaõem
ex dicto q̄ Iquis

Quis si quis mandauit alteri ut i. mi-
steret homicidij, et postea reuocacione huius mandati intima
uerit mandatario, n̄ tenetur ad restitutionem, quoniam man-
datarius Exequatur delictis, ut docet fluxus, imo et dñes
¶ Sed logi, id̄ exi em̄ dicendy si dñes tacite reuocato, et
innotescat mandatario, ¶ Si mandatarius cognouit am-
icitias esse initas inter mandantem, et eiusd̄ inimicum qui
erat occidendus, sic docet Arcanillo, et alij.

Propterea idem Arc
anillo de fluxibus Carnitibus assignat dicens inter mandan-
tes, et Insultum, namq̄ mandans reuocato mandato, et in-
tuo, n̄ obligatur amplius, et tunc consulens adue te
necur ad restitutionem si sequatur homicidij postq̄ reuoca-
uerit dñis. Ratio disparitatis e, q̄ mandaty sit gra man-
dantis, ac p̄inde mandato reuocato, n̄ dependet effectus a
mandante, et tunc consulens adue reuocato n̄ h̄o in-
te in homicidij q̄ perat a Insultio.

¶ Si mandans si
cui iniuria reuocauerit uere mandaty, et in mandatarium
putauit, n̄ tenetur fuisse reuocatum, s̄ q̄ simulatione fuisse,
q̄ circumstantes p̄ces fundebant, si Exequatur mandatum,
mandans tenetur ad restitutionem, q̄ p̄inde fuit mandatarium
n̄ intellexit, ac mandatum n̄ fuisse intimationem, ita Lugo

In 12da sec^{da} quod si mandatarius reuocacionis intelle-
xit, & postea reuocacionis oblitus mandatum exequitur
supra mandati n̄ tenetur ad restitutionem. Sic sentiunt
Cury q^o in hoc casu n̄ potest influere mandatum.

Adcon

id si quisquam mandauerit tibi ut occidas Ioanem, est
crucis interfeceris Franc^o tunc n̄ obligatur qui mandauit,
si quis n̄ mandatum derox mandatarii inflat ut in mor-
ty Francisci, quemadmodum etiam si qui mandauerit tibi
ut interficias egypti Franc^o est crucis intelligat mandatum
fuisse ut Franc^o interficias, n̄ tenetur mandati ad res-
tutionem

Utrum si qui mandauerit tibi ut petrus ad hunc mo-
do uerberetur, et in excelsis fines mandati petrum occi-
das, & mulieres, & thuras eius domum mandans n̄ tenetur
ad restituendum damnum sibi additum, quando licet fuit iusto
dne hoc licet mandatum. Nec obstat text^{us} in C^o ultimo
de homicidio in 6° ubi pontifex declarat fieri uacillans,
qui mandauit ut aliter uerberetur si mandatarius eum
occidat, namq^{ue} in dicto C^o ultimo mandatum p^{ro}uidit im-
minens mortis periculo ex uerbis.

Deniq^{ue} si mandans

iniuriam fieri reuocauerit mandatum, et reuocacionis plea
facere incipuerit, n̄ deest mandans ex iusticia ad mo-
nere eum cui iniuria est facienda ad hoc ut caueat,
& ut plurimum ex charitate, unde si mandatarius nibe-
lominus faciat iniuriam n̄ propterea mandans tenetur ad
restitutionem, ita plures Theologi, & alij ita sentiunt,
Videlicet si reuocacio n̄ fuerit efficax tunc obligatio d^{omi}ni
cui iniuria est infligenda ita ut si propterea n̄ caueat aliter
obligatio restituendi obliget mandantem, quamobrem n̄ in
deo cur. Card^o de Nugo supra dixit has opiniones n̄
esse ita iustas. Illud uidetur certum casu quo mandans
n̄ habeat facultatem mandandi reuocatos mandatario,
obligatus esse ex iusticia admonere illum cui mandauit
iniuriam fieri nisi appareat periculum longe maiore

12
damni proximi

Secundo De Consulente.

Consilii nomine significatur ius alicui proposita ut ea
maueatur ad faciendum & omittendum aliquid ex quo damnum
sequitur, ubi enim continentur preces ut aduersus Vasum
in foris Verbo, restitucio. Et imprimis qui nihil
suo culpa uel ex dolo aut ex ignorantia uincens fuit causa
efficit alium damnum, mouet obnoxius restitutioni, et si
post multum tempus damnum ex nihil sequatur ut aduersus
Dicastillo de iusticia lib 2° tract 2° d 4, sub 4°

Si simile
nisi male iudicij sui reuocauerit, an ex inde teneatur dimit-
tendum e, quoniam si iudicij iudicatur auctoritate iudicis
lensis & alicui iuri falsis, Et si iudex dixerit bellum esse
iustum, an sane si reuocauerit iudicij et iudicium ostende-
rit, deceptum fuisse, an iudicij euerctur, et iudex nō teneatur
amplius. Inuerso accipit si iudicij dationem ostendit modum
rei faciendam, aut utilitatem inde proueniencem, Et si iudex
dixerit, honorem recuperare & iudicij, tunc sane nō
sufficit reuocare iudicij, nisi defecto iudicij nō iudicij
sui sententia & dicitur et Secundo. Causa e quoniam in d^o iudicij
proximus euerctur, ac proinde nō iudicij, ceterum in d^o
distinctionis iudicij aduocatur, et mouet exequentem
quemadmodum si alicui preueres arma, obligas tua preueniret,
quousq; extorqueres arma.

Docent alij aliaq; distinctione nō exire
qui obligas consulente quousq; iudicij reuocauerit, si nihil omni-
nis sequatur damnum de quo inferendo dicitur e iudicij, ita
Molina et Doletus, etia nō plures nullq; agnoscunt differen-
tiam inter mandatum et iudicium docentq; satis esse si simile
nō retractet sui iudicij tanquam malum, sic dicitur Navarra,
Crepontius, Sigmund, et Fanerius. Et ex dictis iudicij an iudicij
lensis teneatur ex iusticia, & ex charitate admonere eum
cui damnum inferri iudicij.

Tertio si ille cui consultitur, n̄ acceptat vilij
 9 14 daty e, attamen postea ab illo monetur, vultens manet
 obligatus restitutioni. Quibus si reuocari vilij, et contra
 riuu aguerit reuocacioni, attamen si animo mutato reddat
 ad maleficiu vultens tenetur a n̄q̄ distinctione superius assign
 naty: vno quauis Elegens persuadetur ut restituat et
 penset damny datum, si in defecto n̄ restituit, n̄ ideo vultens
 tunc manet ut docuit Molina torn 3° d 736.

¶ Quæritur
 in præsenſi, an sit licitum vultere minus maly parato face
 re manus, fluxer affirmans etiq̄ sub his triu: alij v̄ negare
 q̄ ego subtrahio, quia affus tendens in maly prode etiq̄ ex
 aliqua suppositione quæ n̄ aufert malisq̄ obit ē in honestu
 ¶ vilij minus mali ita se habet, si quidy cā sequens pe
 ccat h̄ vultens electus mali minoris, ut ē evidens, q̄ n̄ t̄.
 sane certy ē esse licitum persuadere omissione maioris mali,
 quod forte solum intendunt AA. straxij. Nunc ad casus
 morales.

¶ 1° si homini parato occidere Ioan̄ quispian vultet
 ut segetes Ioanis ducat potius, n̄ tenetur ad restitutionem
 quauis damnicator, de hoc malo n̄ cogitauerit, sic lenius
 pra, Sanchez lib 7 de matrimonio d 11, vno dicunt esse
 licity quauis Navarra neget, si n̄ cogitauerat de minori ma
 lo. Exterea dicimus licity esse vultens cooperari physice
 ad minus maly in bonis fortunary, q̄ applicare ignem
 ad segetes Ioanis ut auersat paraty occidere ip̄y Ioan̄, sic
 docent docent Durando et alij fluxer.

¶ Sexto si homini para
 to Ioanni centy aureos Ioanis dulas ut fuerit decem a
 petro, tenetur petro ad restitutionem, quia cuiusmodi vilij ē ca
 damni illati petro, et h̄ inde ē atq̄ si hominy fluxi appe
 iisset, quare tenetur, nisi petrus n̄ esse grauate successu
 ¶ Ioan̄ 12, et n̄i ¹² certissime operaret petro decem aureos,
 ¶ deniq̄ usq̄ adeo modicy foret damny illud ut petrus

59
tenentur ex charitate illud pati sine premitere. Secundo
est Iesius Vazq. Hugo.

Septimo si Iux decreuerat suam
pene centy aureos Iohanni, & decem Petro n. & mulere deduce
ut Petro potius subiciat, Iuxq. ambiguit inclinare ad
damny minus petri. Sic docent Thomas B. et Navarra.
Iuxq. docent Card. delugo et Vazq. in p. d. c. sane licit
ty e. in genere viliy de minori malo ut si decerneret
Iuxq. a paupere digar minus maly esse Iuxq. adiuice.
Nihilominus quidq. dicitur D. th. apud Salony regant
valit esse illicity suadere minus malum est respectu diuer
soty. Quoniam h. d. h. n. apparet nec auctoritas impedit
nominibus.

Octavo. Qui respectu eiusd. h. d. vult aequale
damny parato facere wrong aut afferentem ad restitutionem
n. obligatur. Et si quis decernat Iuxq. centy aureos &
Iuxq. eiusd. valoy et mulens interit Iuxq. n. ad Iuxq.
quo. Ut opus sit ad emendum. Sic docent Card. de Testi
futione Hugo et th. Sanchez, I. hic docet n. esse licitum, illi
vero licitum esse, et absq. pecco.

Nono qui homini parato firmi
terq. decernente homicidij vult, ut animosius, crudelius,
& citius occidat n. tenetur ad restitutionem, et ratio e. in prom
ptu q. viliy hoc n. influit in substantiam, & in circumst
ty, ita Layman et Mexatius. Attamen si propter dilag
Iper erat iniuriy n. inferendy mulere tenetur ad restit
ty.

Alii vna opinantur. Et cum qui vult ut homicidium
fiat animosius & citius tenetur ad restitutionem, sic docent Nau
arra Molina, Bonacina, et Iesius. Ratio eorum e. q. n. potest
poti circumstantia homicidij, quim pena in substantia, q.
viliy influit in substantiam re ipsa. Et ratio eadem
e. si nulla daretur suppositio, et quis pot. n. parato diceret
homicidij vultet ut animositate sup. ostentaret. Hec d. Turio

possit Exemplis theologicis declarari.

Decimo. Qui praece
alicui vilij a p[ro]p[ri]o fraudulento nocendi multatio n[on] tenet
resarcire damna quae ex vilis contingunt multatio, ut do
et lenis. Atque qui iubet siue imperat subdito obli
gatus eid[em] quod attinet ad indemnitate[m], imo et[m] man
dans mandatio, ut dixi sec[un]d[u]m ar[ti]c[ulum], it[er]um dicit probabile
Dicastillo supra e[ss]e mandatarium liere acceptat mandatu[m].

Dem[um] si
Consular homicidij et defacto sequitur et in dubio maneat
an vilium suu[m] influxerit in actu[m] debet adhibere dilige[n]s
sig[na] adueritatis inquirend[um], attamen si adue dubij fuerit
obligatus manet ad restitutione[m], ita fluxus, et ratio e[st] quia d
Causa vilij et eius proportionatus stat praesertim pro
influxu nisi ita probetur.

Alii opinantur in dubio
in dubio n[on] teneri ut refert Diana p[er] 3 tract. S. 2. no. 187.
Mediam viam inu[en]it Molina tom 3 de iust. d. 736. Ut dicit
obligat[us] reparandi damnu[m] pro mensura dubij. Atte si dam
nificans sit fide dignus, et asserat se n[on] fuisse motum ex
osilio, sufficienti vilens liere manet ab obligat[i]o[n]e resti
tuendi ut docet Sanchez.

sectio 3^a

De Consensiente.

Coniensus appellat[i]o intelligitur in praesenti decretu[m], siue appro
batio r[ati]o cuius damnu[m] inferitur. Et siquis suffragij inus
ty, ut reus edemnetur ut fiat electio iniusta, vel tributum
imponatur, et sic de aliis similibus.

Atque l[icet] quisquis suo
suffragio ca[us]a efficitur e[st] damni ad restitutione[m] obligatus.
Si iam praecederent suffragia sufficientia ad inferend[um] dam
nu[m], sane potiora tenent iniustitiae culpa n[on] in obligant
ad restitutione[m]. Haec d[icit] d[omi]n[u]s in theologicis, et ratio utri

ni ut docet Nauarra de test lib 3 c 4 n 39. Ratio
 proponit supra sect an c^a finem. Non datur obligatio in
 hoc casu docet Diana Falis 3 p tract 5 resd^t Lib, quod
 fere transcripsit p. 4 tract 3 resd^t Lib nam in dubio me
 lior e^t iudicio possidentis, Ceterum hoc adagium nobis faciet
 q^d damnificatus certo possidet ius petendi restitutionis damni
 illi ad illis qui iniuste fluxerunt suffragari, unde indub
 iudicandū e^t pro hac petitione, nisi iustet iniquū suffragium
 nō influat in damnum.

Verò similior e^t alia opinio do
 cens in hac hypothese obligatioⁿ restituendi pro mensura
 dubij ita Molina et Lugo, et iste sic arguit. Ceterum
 e^t quodlibet ex iniquis suffragiis dedisse damnum, q^d est.
 An suadet q^d si iniqua suffragia forent sufficientia
 ad damnum certa foret obligatio deventū restituere, si quod
 libet aliud iniquū suffragium praeter pura sufficientia fun
 dit hanc certitudinē, q^d nocet damnificato, et redit in
 illius deterius. Haec ratio ubi avertitur rō, et mani
 fere militat aduersus L^o opinionem

Assero 9. Si secularis
 nō sit adscriptus cathalogo in reliqua habeat requirita validū
 fere suffragium pro cathedrali. Quod si interogatus a iudice nō
 potest recte negare veritatem praecedente sermone probatore
 circa illy defectū. Nisi tamen si iniuste negauerit veri
 tatem et suo suffragio nocuerit utri ex oppositis, ite
 necesse ei^{dem} restituere ut docet Lugo q^d 1° nō e^t prima
 ratio suffragio ante 109.

Assero 6. Omnes qui facultate legiti
 ma coacti sunt tenentur ex iustitia ad suffragium ferendum, q^d
 si abstinuerint publico, et q^d si absentes nō e^t impeditum
 damnum prosequens ex iniusta rō, aut electione t^{em}poraria
 tione hōib^{us} ad restitutionem damni damnificantur. Sic do
 cent uniuersim plures e^t graues theologi quos referat
 ana p 3 tract 2° resd^t 6. Ratio e^t q^d suffragator tenetur

AP
Ex officio impedire damnum proveniens ex iniustitia in
suffragiorum, si qui tenentur ex officio impedire damnum ad rem
suffragiorum tenentur si non impediat, g.

Similiter hodie ad Praes
suffragantes potest non adire adque placeo si non timeatur grave in
conueniens, propter quem titulus plures non intendant capitu-
lo, nec accedunt ad publica comitia & republica gubernant
& omnes ciues, siue quod idem est democratice. Sic enim quando
plures non pariter potest aliquis ex illis non adire electioni,
si iuri suo eligendi renunciare. Quod limitatur assertio quod
ad adire iusta causa absentis. Tertio si quis praenoscit,
futurum iniuriam electionis & tributum imponendum quamvis ipse
met sit praesens, et praesentiam suam rursus operari non ut
excitet inuidiam aduersus se ipsum non tenetur adire omnino
& capitulo, ut docet Garcia de beneficiis. Ceterum nullum
relinquendum sit adire spes aliqua de damno impediendo, qui
ipse poterit praesentia eius trahere alios in eius sententiam.

Paulo la-
sius discussit Card. de Arago tom 1 de iustitia d. 19 sect 2a
d. 3. quoniam assertio quibusdam spectare eius suffragandi ex
officio ac proinde tenentur ex iniustitia ad suffragium tenendum,
alios non spectare ex privilegio, et sequentes non tenentur ex
iniustitia ad suffragium tenendum & ad impediendum damnum, sed solum
ex charitate. Cuius inquit, superiores religionum habent
ius suffragandi ex officio, ceterum lectores & theologi ex
favore. Haec doctrina mihi non placet, quia quomodo
superiores tenentur ex iniustitia quoniam accipiunt pro
lectura, sic enim lectores quia accipiunt magisterium,
curam utriusque non tenentur ex iniustitia ad impedienda
damna quae praesententur in capitulis futuris.

Quo
fit ut si scholasticus suffragium ferat pro peccato indigno
et propterea dignus non obtineat cathedram sed alius ten-
entis, scholasticus quidem tenentur ad relaxandum damnum digno.

Oppositum docet Card. de Sugo supra, sequentem ad sua p[ar]tia q[ue]
existimat Scholares n[on] habere ius suffragii ex officio, & ex
privilegio, unde in presenti casu q[ui] inde fuit s[er]vate suffragii
pro indigno n[on] obveniente cathedram atq[ue] d[omi]no n[on] suffragari.

Legat an
sit licitum potestatis suffragatoribus approbare p[er]tinet in
iusto suffragio nam unguis p[ri]or[um] quando P[er]tinet timent
grave aliquod damnum, negat Tertius tom 1° de subdito,
affrat Tomas Suxedo uexum utiq[ue] fallitur, q[ui] p[ro] d[omi]no
sui rerum circumstantiis diversimode e[st] respondendum, P[er]tinet
malum suffragii p[ro]ponderet damno p[ro]prio & e[st] d[omi]ni, rursus,
an electio sit in re mala, an n[on] mala q[ue] prohibetur leg
positiva

Adverte in presenti regio[n]e Auditores esse subditiore
sed late amariori pace quamvis ipsi tulerint max[im]i suffra
gii, et censeant nam esse iniquam, et ita, videtur in leg
4° articulo 9° lib 2° recopilacionis, attamen q[ui] unusquisq[ue] iudi
cauerit scrip[er]e manet in lib[ro] secreto cuius, q[ui] illa subscriptio
licita e[st]

Uultum si Petrus et iohannes litigent super maioratu, et
sed iudicibus q[ui] uicturus n[on] ex illi p[er]ro faucant duo au
t[em] p[er]ueniunt ferant iniustam, Ut illy maioraty p[ro]p[ri]o app
licandum, potest ille qui tenet iusticiam stare a iohanne ueni
re duobus, qui p[ri]m[us] iudicauerunt, ut sic impediat ne Petrus
dequatur maioratum, nimirum quoniam in hoc eventu deci
sio licet remittitur ad alios iudices

Sectio 4^a

De Pulpone.

Pulpo significat adulatorem, et obligatur ad restitutionem quo
dies laudibus mouet exequentem causis ad damnum inferendy
Secus erit si n[on] p[ro]dret m[er]itum efficacem. Sic Vir
Carmit[is] q[ui] laudes habent iustax consilii, unde dicitur Pro
Id qui derelinquunt legem laudabunt impij, et a se cecidit

Non inter cicures palpore nocentior ulla est
bellua quae plus gemit in orbe mali.

Ad eandem causam reduci debet utiuperatio, derisio, aut expro-
bratio, si illi moueant causam exequentem, & si quis uicupe-
ret inuicem petri, aut exprobrat, & iniuriam non est uictus, aut
derideat maritum adulterum: necesse est non faciat alio iuri-
tadi aut mouendi: peroriam est prauidere, et suis laudibus,
aut utiuperatio damnum posse inferri alteri, imo si quis du-
bitet anuis uerbis uicuperandus est alius efficitur si defacto
mouetur obligatio restituendi iurigit ut refert Orcasillo
lib 2 tract 2 d 4 sub 6, et uictus absq mouerria.

Ad
uicere in praesenti esse peccatum graue si quis se ipsum
& alius laudauerit de peccato suo quatenus est offensa
Dei, imo exit duobus species si tractantur de peccato suo
graua placencia in eodem, etiam si exit peccate
triale si laudauerit detentatam, ingenium & astutiam
quod ostentata si in actione fuerit et peccaminosa, ut
docet Lessius lib 2 p 41 dub 6, Margarita, Amilla
Corona.

Recurus est idem quod refugium, et rade illius
tenetur ad restitutionem qui praebet recursum malefactori
uibus eius acceptat, et quaedam securitate fouet ut
damna inferant, & res ablatas restituant, sic docent
in AA de Negatione addetur in cp 1, 14, 90, sane
peccatum genus est acceptatum sine qd nemo tacere diu-
test ut dixit Consultus; quare receptores, siue recepta-
tores furum puniunt eadem pena, qua exequentes leges
14 ad de furis, et docet Julius Carius sententiarum
lib 5 p fin q 90.

Ad hanc causam reducit Petrus Nau.
aduocatum exprocurator
fures qui defendunt fures: hoc censeo intelligendum &
grano salis, nan ut docet Molina licite potest quis defendere
latrones dum ipsi se defendunt licite nimirum ut euentu
penas a iudice infligendas, in quo euentu procurator aduocet

aduocatus, ut restituant sic docet Molina, utrum haec obligatio diuiniuscula uideatur respectu aduocati, qui licet cooperatur defensionem latronum quamuis prauidet inde latrones n̄ restitutos si euaserint ecaecare, non hoc ē accidens.

¶ Ex his 1° infertur si quis furem, & iniustum a aggressorem fugientem a litoribus recipiat in domum suam n̄ tenetur ad restitutionem, nec propter Inustum factum, nec ob aliud postea d̄ssy nisi receperit quasi prauidendo spem de fugi in portu, & quidem n̄ ē animus in eiusmodi receptante saluendi latronis, & subducendi miserum hominum gibus litorum insequentium.

2° infertur si quis recipiat rem furto ablatam in custodiam teneri ad restituendum eam domino n̄ autē furi, alias peccabit, ex manebit innoxius restitutioni. Nihilominus si receptanti inmi neat graue damnum potest rem acceptam in custodiam re dexe furi sine receptante in custodiam bona fide, siue mala.

¶ Tercio. Quarta aliquando ead̄ quorum cae receptans excusatur a peccato, atq; sequentes ab obligatione restituendi & metus cadenti in constantem uirum. Similiter excusantur Caupones, qui latrones recipiunt, & q̄ timore, & q̄ d̄que uene reperentur in alii diuortiois, & quidē eiusmodi cooperatio ē faccidents et remota.

4° Non excusantur a restitutione magnates quorum fauori fidentes famuli & filii iniurias inferunt. Videlicet si eiusmodi magnates aduertunt atq; dissimulant, sic docet Reuelly. Similiter n̄ excusantur qui emunt merces quas putat probabiliter esse furtiuas.

5° Qui recipiunt filios familias,

aut alios inuicem res alienas tenentia restitue
re dominis & parentibus, quod a filiis familias recepe
runt, nisi certo presumant dominos & parentes fuisse
quidem inuictos quoad alienationem, et nihilominus
nolle res restituere. Quare quantum nihil recipiant resti
tutionis obnoxii propter receptionem, sic docet Molina. Ceterum
apposite Card. Bellug. aduertit eiusmodi receptantes posse
reddere filiis familias quod ab ipsis acceperunt, sicut patet
in casu caritatis, et luminum, ut filii familias solvant
ipsis ex rebus non alienis; deinde aduertit hanc recepta
tionem esse causam remota cooperandi, ac proinde po
tente excusari ex aliqua iusta causa ut dicemus sectione
sequenti.

~~De hoc~~ Ad extremum intelligitur qua ratione debeat ince
lligi Bulla censura lata aduersus receptatores hære
ticony & fulminat aduersus receptatores formaliter.
Nam si quis recipiat hæretycum non quidem inuitu hære
ticis, sed ratione amicitie, & sanguinitatis non incidit in
excommunicationem, ut docet Sua de Censuris d. 11 lect
1^a, et facit lex ultima § de receptatoribus.

Section 9

De Participante

Participans dupliciter significatur, scilicet Participans prode, siue rei abla
ta qua ratione omnes tenentur ad quos fuerit res aliena. Et participans
iniquus & operarius, & iniustus acceptionis, sicut adiubando, & per
tando auxilium alio modo preter quos enumeratos in sectionis
antibus, cum hac significacione sumitur in presentia, non uero in sequa
agendum est alium.

Et participantes in crimine quod est alteri dam
nosy ad restitutionem obligantur, nam prebent subsidium ad dam
ny iniustus, quo nomine tenentur supponentes ad futurandum

scalar fabri ferrarii clavis + Ferramenta modantes, vesta
 belliones efficiens in^{sa} usurarum qui remor impelunt
 et in dixeribus pizataay arma supeditant ex cubias agunt, et sic
 ex cubias agunt, et sic de alio. Sic explicant in ordi. M.
 Unde

2° si ^{Cooperatio} ~~Cooperatio~~ sit veluti materialiter, ac proinde n̄ in
 fluens formaliter in damnum, n̄ obligat ad restitutionem,
 Vg si furum scalam iam ascendentem, eandem teneas, quam
 et n̄ teneas ascendit. Sic bene docet Molina tom 3
 d 674 l 1^a radicat lugo 1°. Velut ancilla n̄ tenetur quae pro
 tavit aitam furivam, quam m̄ absq̄ suo subsidio domina
 poterat auferre, alias secus esset dicendum, ut observat lax
 mam. Deniq̄ n̄ tenetur famulus usurarii quantum n̄
 ret pecunias quas inure lucrat, quid n̄ ille peccat nisi
 manus subigere.

2° aliquando cooperatio ad maleficiis
 licita e, si caa iusta excuset, aliquando nulla potest scusari,
 Vg Capivi xpiani possunt licite remigare, in dixeribus,
 furcaram, + arma portare ex metu mortis, ac proinde n̄
 tenentur ad restitutionem, Alterum nec propter hanc causam
 sunt licite explodere tormenta aduersus xpianos. Quae 2^a
 remigare, + apponere scalar n̄ actiones q̄nty ex n̄e iniu
 se, quare ex iusto metu licite reduntur; ac n̄ actio occi
 dendi + pugnandi aduersus innocentem nec ex metu mortis
 licita e.

3° quamuis tenus supra n̄ 29 doceat n̄ eseli
 citum ex metu iusto domum alienam perstringere, + p̄ fenest
 ras penetrare, aut auigere pecora, ut auferatur, m̄ n̄
 videt cur haec n̄ liceant ex metu iusto mortis, quoniam
 ipse sepius recedit eiusmodi actiones licitas esse si ex excens
 illas habeat animy sperandi, denique Prius debet haec
 damna p̄mittere ne altera incurrat ad graue malum. q̄

¶ em. ex metu mortis potest aliquis inferre alteri nocum-
tum in bonis externis, et sic docet Molina.

¶ qui ex timo-
re mortis domum alicuius demonstrat p̄videns D̄no domus
occidendum ab illis qui domum irigiebant, n̄ tenentur ad
restitutionem, ut docet Diana p̄ 5 tract 4 resol 63 et n̄ ex-
cuset eundem ap̄dico, ego in n̄ video quare in hoc euentu pe-
ccy dicit, Index, quemadmodum n̄ peccat qui ex metu iusto
p̄duet furaculo instrumenta et gladium furioso, ut docet Lessius
lib 2º q̄ 13 dub 3.

¶ si Deus exat iam Inictus p̄ testi-
monij falsum, aliquorum testimonij qui sufficienter cam̄ q̄
ri devent, n̄ tenentur p̄terire falsi testes ad restituendos
nisi nisi testimonij possent revocare testimonia falsi
ores, ut docet Diana p̄ 3 tract 9 resol 1.

¶ si quis reddiderit
gladium proprio D̄no p̄enti ad nocendum, et vendiderit iam
pugna imminente, peccat ex ad restitutionem obligatus, quatenus
sine graue damno proprio poterat vitare ^{illud} ~~proprium~~ malum
ut docet Sanchez lib in Decalogum q̄ 7. Eadem r̄a de
uendente arma p̄peranti ad bellum iniustum, et uenerij
machinanti mortem alterius; Prefecto Pharmacopoleosibus
sua pars uenena uendere leg 27 titulo 5 partita 9.

¶ Septimo
em. nulla caa incedente que excuset n̄ e peccum locare
domum usuario, et meretrici, nisi forte vingeret peccy
dicendum fore propter loci immodicam, et abiq̄ illa omittendy,
Attenim in hoc casu caa iusta deest excusare, Vg q̄ domus
illa n̄ possit alteri locari. Praecipit I. S. Sa. ait Verbo
Chrietas, n̄ esse mortale uendere scienter uiny se inebrianti.
Addendum e excusante caa iusta, ut aduertit P. Sanchez dicto
lib 2º q̄ 7º n̄ 33.

Octavo Si quis committat Injure, aut alio
 qui damnum incutit & si admoneat veritas, aut humeris susti-
 tet, ad restitutionem obligatur, et si alio modo iudicium suum po-
 net se idolo damnum inferre & alium eum adiubaret, sic docet Val
 q^a actio eiusmodi & mala esse, sine ex obiecto directo, q^o n^o po-
 terit excusari ex eo q^o alius eodem modo cooperaretur.

Dices ma-
 hanc illationem, nam si quis vendat agrum homini infidelis q^o
 scit velle ad immolandum idolo, & fucos Meretricis quos scit
 velle ad alliciendum, n^o peccat graviter, si enim certo sciat, ipso
 n^o vendente alium venditorem, et sicut Caupones excusantur
 corrigentes eorum frangentem iuramentum, quando alium eorum
 inveniunt, et sic de alio, q^o etiam n^o peccat iudicium adfucum
 certo sciens fore alium qui adiubaret ipso deficiente, q^o si n^o pe-
 ccat n^o est obligatio restituendi ex iniusta acceptione, sine q^o per
 inde est damnificatione.

Respondet dicens totum an^o, est negando
 sequam, r^oo d^oparitatis est quia cooperatio adfucum de qua fit
 mentio in illatione activa male est ex obiecto immediato, aut
 actiones de q^o fit mentio in an^o obiectionis n^o indirecta cooperatio
 ad flagitium, unde excusari possunt ea illa ca^o q^o em. eis n^o p^o
 tratis delictum nihilominus fiet, ac proinde n^o evincuntur p^occy,
 sane licitum est vendere quicq^o indifferenter quantum nec alteri
 abusum dummodo deint^o interitio cooperandi ad malum unum
 alterius, et deca^o ca^o proportionata arbitrio prudentis excusa-
 no, ut docet Val. l. l. d. 1 q. 1 d. puncto 9 circa finem.

9. qui
 deponunt pecunias apud usurarium quando illi decessent pecunias
 ad exercendas usuras, & in tanta quantitate peccant ex obli-
 gatione restituere damnum quod patiuntur mutuatarii, nimirum
 si aliqua iusta ca^o n^o excuset r^oo est quia supeditant instru-
 m^{ta} ad negotiorum illicitum q^o est p^occy ita iustisq^o ut docet d.

Supra, qui rāce p̄dictae distinctionis opponit duas opiniones,
ex diametro oppositas e^a p̄sentis causae.

Decimo qui Imitantur
surgit aut euntem ad bellum iniustum si quidem dicitur adhiben-
di, & beneficiendi aduersariis, si in inde sequatur damnum
& hostes inimici uidentes Imitantes fugerunt spoliis relicis ad res-
titutionem obligantur si modo p̄uiderunt damnum sequen-
ty, alias secus, ut docet Nauarra lib 3 de heret. q. 1.

Undecimo
si quis se iugitem utatur alii securus iuramentum ad restitutionem
obligatam, quantum absq̄ hac securitate iuramentum ut docet
Rigo d. 19 sec. 1. oppositū iudicio probabile si iam habebat
securitas sufficiens, quemadmodum si aliqui superueniunt quōdā
alii iurabantur duntaxat terrena ad damnum, q̄ per se in-
tulissent & qui iniuriam ad censuras duntaxat obligatam ad
ualore p̄sonis quam impit.

Undecimo colligitur rāo ad text-
in cap. 1. de iuris in d. quo loci Greg. X prohibet subcen-
sis ne domus locentur usurariis publicis alienigenis, tum q̄
secutus iure loquitur de locantibus ad finem exercendum, tum q̄
Pontifex potuit prohibere quantum si esset una iuris.

sectio 6^a

De mutuo si obstante, sed si manifestante

Ad quae uerunt negatiue ad damnum restant explicanda. Mutuus
qui damnum si dicit factum si impedit reprehensione, Quilibet
p̄dicitur, mandato, & clamore. Non obstant dicitur qui si defendit,
si repellit iniuriam, si p̄bet auxilium & fauorem. Qui si mani-
festans dicitur qui si admonet ledendum, & qui si reuelat cuiusque
intulit damnum ut reparatur. Sic Explicant haec uerba theo-
logi agg. p̄ary dicitur Caludanus.

Primo igitur qui tenentur ea
officio impedire damnum aliorum & committunt impedire ad restitutionem

Obligantur, sicut si obligatio impediendi proveniat ad summo
 do ex charitate. Hoc autem est dicitur in iuris & theologos, ratio
 partis est, nam qui ex officio tenetur impedire et omittit, dicitur
 et iustitiam negat, et iudicatio iustitiam damnosa inducit obligat
 restituendi, q. 11. Et pars anteriori liquet ex adductione
 d. 1. sect. 3.

Primo parti nullus contradicit, et posteriori refragant
 Maior in d. 19, et Caietanus in summa verbo Restitu
 tio, et Explicare in d. 19. q. 62. art. 7. ad 3. In
 data si nullius momenti, 1. q. obligari ex charitate in causa
 indirecta damni, q. tenentur ad restitutionem. Et quia non desin
 dens clericum ne percussus excommunicationis incurrit ex
 quant. 47 de Penitentia excommunicationis. Ad 1. respon
 deo esse eam privationem absque obligatione. Ad 2. scedo an et
 nego de reg. 1. Ratio est q. excommunicatus potest incurri pro
 preter quodlibet peccatum grave, clerici restitutio pro preter peccatum
 iniustitiam.

1. tenentur ex officio, ac proinde ex iustitia impedire
 q. dicitur obligatio impediendi ex delicto, et quasi delicto, ex
 iuratu, et quasi iuratu, ut aduertit Dicastillo, et nullus ne
 gabat. Sane ex delicto veluti ex iurato, adulterio, homicidio
 quare qui iuratur ad restitutionem omni obstringitur q. tene
 batur ex iustitia non iurari. Quare ex quasi delicto, ut
 domini obligantur ex officio impedire damna inferenda q. pro
 uos et parentes et filios, ac si Henr. si tenentur ex ius
 titia impedire damna que sunt ab hoibus licetis famul
 tibus, ut docet Dicastillo. Et inde ex iuratu tenentur deposi
 tarii Immoderati, et similes. Venit ex quasi iuratu tenen
 tur Superiores, Principes, Patres, Auctores, et curatores. Quis a
 dicendum sit de iuramento manet declaratum d. 1. lect. 2.

Tertio

Nullus tenetur ex officio siue q. idem est si ex iustitia occurrit

re damnis alterius & bona forendi si ipsi imminere deinceps
qz bonis, Jamq, uice, & cm. rei familiaris Quod equale q
damno alterius particularis, quatenus a superioribus deueant cau
uere damnis Republice grauius laudantur diximus in tractu
de Charitate.

¶ Custodes tenentur ex iusticia impedire damna
quae ponunt contingere & res custodiendas, & si iurant custodire
exint hinc nisi consuetudine receptum sit ut n. tan seuerum mu
nus hinc exequantur, ut obseruat Vicarius. De alii rationes
huc pertinentibus diximus d. 4. sect. 4. agentes de impediente
q. de ueretur hinc iudicium.

9° Siquis Certo dunta
xat ex charitate obligato impedire damny alterius, uulac
absq, ui & fraude ut n. impediat, ad restituendum n. obli
gatus. Sic plures, & oppositum tenent Medina ad d. 2. rest
q. 9. cui uidentur assenti. Q. 129. eoz sic uolens auferre
positiue a terra qz alter defendere.

¶ Ex d. & uideatur eadem
obligatio obstandi, et manifestandi respectu illius qui ex officio
obligatus in minor caa potest excusare manifestationem
quoniam si ex manifestatione sua patitur grauis infamia
at u. iunctum d. modica quantitate tamen sufficientis ad
peccat graue, n. exiit obligas manifestandi, ut uene obseruat
Nauarra de rest lib. 3. q. 4. n. 129.

7. Si Petrus obliga
tus duntaxat ex charitate impedire damny alterius accipiat
pecuniam a fure ut n. clamat, & n. impediat, n. proprie obli
gatus ad restitutionem damni illati, sic plures docent & xao d.
9. q. 1. accipiat pecuniam n. in scilicet positio. Oppositum alii conent
eoz p. p. p. accipiens uideatur p. p. p. positio. secun
utrag, ac p. p. p. esse participans in delicto.

¶ An n. petrus restituere

debeat p[ro]p[ri]i accep[er]it ut taceat, certum e[st] tene[re] si p[ro]p[ri]um
 sic p[ro]p[ri]i fuit, sin a sit ex bonis p[ro]p[ri]is fuit p[er]turbe
 uet restituere an furtum dicit, nisi forte p[ro]p[ri]i graue dam
 ny q[ui] timebat, n[on] erat obligatus ad impediendum, ceterum
 pot[est] furti dicit potest p[er]turbe p[ro]p[ri]um retinere ut lacedixi
 mus d[icitur] 8 sect[io] 2a E[st].

Octavo famulus qui custodia cura
 penus, f[er] rei familiaris vitia, aut clavis r[ati]o ad extra
 hendi aliquid, tenebitur ad restitutione[m] si n[on] impedit f[er] mani
 ferret furtum dicitur a quocunq[ue], si u[er]o tali famulo cura
 custodiende penus n[on] e[st] demandata, n[on] tenebitur restituere quantum
 n[on] impedit furtum a domesticis factum, q[ui] si e[st] in modis fa
 mulus adueniat res dominicas subixipi ab extraneis deuet ex
 iustitia impedire ut fluxus docent, et alii em. refragantur pro
 uauilim

Nono nullus tenebitur ex iustitia se ignem offere
 ad luendum testimoniu[m], unde si ex omisso testimonio se
 quatur alteri damny n[on] e[st] obligatio restituendi ut nemo negat.
 Cetero si quis fuerit uocatus a iudice tenebitur d[icitur] fluxus ex ius
 titia se iurare in iudicio, s[ed] Manu e[st] uerius.

Decimo testis
 iuratus, et iudice rogatus a iudice n[on] tenebitur ex iusti
 tia facere ueritatem, s[ed] ex obedientia f[er] religio[n]e, aut ius
 titia legali. Unde si celauerit ueritatem, et propterea
 sequatur damny reo f[er] actori, n[on] manet obnoxius restitu
 tione, sic Mol[er], Rainanrus, et lesius, quantum n[on] defini
 at lib I q[ui] 30 dub 8. Idem opinio e[st] Durio q[ui] si
 iudex p[re]cipiat alicui legitime ut manifestet quandoq[ue] scrip
 turas, p[er]ccat ma iustitig si n[on] manifestet, q[ui] testis legitime
 rogatus p[er]ccat ma iustitig si n[on] manifestet ueritatem quan
 uis n[on] dicat falsu[m]. Occidit an[im] et nego dicitur q[ui] scriptura
 e[st] bonu[m] Cetero, et subdominio reipublice secus n[on] ueritatem

sexus

10 Qui infantem expositum ad ianua propriam
domus n̄ manifestat indicia, & apponit ad ianua alicuius,
ut iudex hunc obliget ad alimenta n̄ peccat in ius
tirig nec in charitatis si m̄ iudicat ne inveniatur infans
moxiatum r̄o ē quia solum p̄ducet occasionem bene
faciendi, ut docet Sanchez lib 1° disp 1° c. 9° d. 5°

Quodeci
mo, Si Petrus instituta haeret, & testatori iudem dede
rit de retinenda hereditate filio exposito testatoris po
test sibi retinere hereditatem, nec teneatur manifestare phy
sico, q̄ si alius spiritus presertim clerici sit incapax
p̄ leges Hispaniae recipiendi aliquid a Patre p̄terea alim
m̄ in herede instituto sub ea ratione obligatio manifes
tandi solum ē penalis.

13 Cum quis teneatur ex cha
ritate impedire damnum alterius n̄ teneatur retinere et si
n̄ impedit ex odio & malo aīo ut a Theologi Durana
Intra Angelum, & duos & tres alios, vide d. 9° sec 4.

14 si
testis interrogetur c̄ p̄uitatē alicuius admittendi in ordine
militari q̄ n̄ teneatur manifestare defum p̄uitatis si ē
oculus, & Immunis Excommunicationis non item reputat Candida
ty, q̄ em̄ tenendum ē quantum testis in iuramentum sciat ex in
tentione singulari q̄ iudicē & testimonio alius regis si
de digni, imo peccat si defum n̄ publicum manifestet et
requerit potest iurare se nihil audisse mente retinē
do ut teneatur dicere.

Disputatio 10

Qualiter & quantum debeat restituere
Cooperantes.

Diximus sup. precedenti de Cooperantibus sigillatim, nunquamq[ue]
omnibus, anneximus nimis uoluita & officia satis.

Secutio 1^a

An ex causis cooperantibus illa solum teneatur,
sine qua damnum n[on] fieret?

Prima ista referunt, docens, ita demum casus cooperantes teneantur
ad restitutionem si concurrant & ut casus sine qua n[on] edicatur si
damnum nihilominus fieret, quoniam ipsi n[on] cooperarentur,
nullam omni obligat[i]o[n]em restituendi ita uidentur tenere. Q. H[ic] in
1^a dist[inct]i 9° art[iculi] 5 ad 3. Nauarrus in summa q[uestio] 17 n[um] 17
Tolercus Layman, & alii & absolute dicit probabilem quidam
Neothericus tamen deuenit n[on] omnino in quo sensu probabile
dicat, nam ut ait Lessius de iust lib 1 c 13 d 1^a, h[ic] ista quo
dam sensu e[st] aperte falsa, quodam certa, quodam probabilis
1^a 2^a

docet cooperantes teneantur ad restitutionem si uere influunt in
damnum quantum uerum sit damnum futurum em. si ipsi n[on]
concurrerent ac proinde ad obligat[i]o[n]em restituendi n[on] exigat tanquam
conditio[n]is ut sine casu sine qua n[on] foret delictum. Sic docent
etiam, Sotus, Panes, Amicus Miracius, Nauarra & alij q[ui]
subscribo, & ratio stabit in illationibus sequentibus.

Arg 1° Vazq

Non excusatur Petrus ab obligat[i]o[n]e restituendi damnum stringens ex
suo mandato, milio, uerum participatione, uerum, aut participa
tione, eo q[uo]d si ipse n[on] influeret alius parus esset, quo fit ut
fuerit casus sine qua non. H[ic] illud h[ic] parum d[icit] n[on] nec illi
negabunt. At 1^a, nam ut ait Vazq de Restitutio[n]e q[uestio] 9 d 1°
sub 1° n[um] e[st] credendum granuimus. At tan aperte falsa dixit. H[ic]
u[er]o illationis e[st] q[uo]d duo sacerdotes uere possunt eandem hostiam
uicere, ut docet Suan torn 3° in 3° d 62 sec 1, & defacto

Dirigit & Sacerdoti de nouo ordinati & Ep̄o dicant, s̄
alij probabit essent inq̄ malicia proferat verba, argui
in hoc casu nullus ē caa sine qua n̄. Hoc em̄ conuenit in
actioe Externa que fit p̄r duos fines totales, deinde quis nega
uerit igne A esse ueram caam combustionis tamen igne defi
ciente combustio fieret ab igne b. Similiter q̄ s̄ uera ē caa
damni, et ad restitutionem tenetur que ē caa em̄ sine qua non,
et oppositum ē agere saluum, ut supra dixerunt lenius, & Vaz.

Dicit
caam ē qua p̄nta ponitur ignis, et qua ablata tollitur ignis, q̄
si Petro n̄ cooperante nihilominus foret damnum n̄ conuenit
caam illius. Et ultima Verba definitionis esse superflua, et n̄
esse deceptu caam & aliquando esse signum a posteriori, quare iudic
sciunt defum occultum fr̄n̄, qui prior p̄uenit & divulgat, ad
restitutionem obligata quantum ab ea esset manifestata.

Dirigere.
Cooperantes aliquando n̄ tenentur si damnum aque uere fieret abiq̄
iporum decau, ut quando vitij moxet ut damnum fiat citius,
& animosius. Similiter ait Dicastillo uigilem n̄ tenentur si abiq̄
ipso fieret furuum. Eadem ratio ē de aliqua cooperante p̄nta mate
riali ut diximus sup̄ an̄. Deniq̄ aliquando em̄ iudicium
influit in iudicium obligatōis restituendi, ut si homi p̄nto facere furum
quis uulat hunc in modum, Ex sup̄ q̄ habet firmam determinationem
fixandi appone aliam ex hoc motu ē eandem actionem fixam, n̄ hoc
casu vitij influit et n̄ inducit obligatōis restituendi, q̄ supponit
totam determinationem, et n̄ conuenit caa moralis. In his casibus ē pro
babilis aut uera 2^a opinio n̄ tan q̄ cooperantes n̄ si caa, sine qua
n̄, & q̄ n̄ si uere caa damni, & q̄ his n̄ occurrentibus aque
uere damny fieret inspectis causis absolute existentibus.

3^a illatio.
Si Ex sup̄ q̄ Certus ē determinatus ad comburendam domum
alienam, alius em̄ applicat ignem uterq̄ ad restitutionem
tenetur, s̄ 2° loco uterq̄ maneat irregularis, et m̄ n̄ ē

causa sine qua non mortis. Denique si dominus iubeat inimicum suum occidi, famulus qui prior occidit ad restitutionem tenetur, etiam si alius famulus occideret. Ut docet Nauarrius libro 17. r. 17. Ex quo colligitur in quo sensu loquitur Nauarrius 1. sed.

Dicit si fur sit determinatus ad furtum istius domo adueniens non obligat ad restitutionem. Quod in casibus enim superioribus adductis dicendum est, non dari obligationem restituendi, nisi scilicet furtum fiat sine vitio, sic enim fiat sine cogitatione non procedens assignata, ut supponimus uerum. Et procedendo autem, et regardando insequens, ratio disparitatis est quia vitium datum non paratim ad furtum non habet influxum, secus cooperatio physica spontanea, huius ratio est, quod vitium immediate tendit ut causet in voluntario uolitione furandi, unde si hoc iam supponitur in voluntario, scilicet nihil hoc agat quod inuenit productum sui effectum, ceterum applicatio roba ignis domum sponte, et productum sui effectum, ac proinde obligat ad restitutionem. Ratio enim ulteriores est quia vitium est magis precipuum quam influxus physicus spontanei, aut decidendi.

A. Si Petrus

et Paulus tibi uolant ut homicidium facias, et ex vitio eorum moueantur, tanquam ex duplici causa totali, et adaequata utraque tenetur ad restitutionem, quamuis sine alterius vitio homicidium fiat ex utroque vitio absolute existens ut docet Nauarrius libro 3. q. 4. r. 23. Cogita enim duos enim detexisse defunctum occultum fratrem, quid tunc dices? Uterque ad restitutionem obligatur? Sane aut uterque aut nullus, ac nullum teneri quis affirmet.

G. Si Petrus et Paulus tibi uolant ut homicidium facias, et ex vitio eorum moueantur tanquam ex unica causa adaequata, et ista utriusque moribus, absque uterque tenetur ad restitutionem, quod uterlibet est causa partialis.

53
parcialitate ead, et sine suo iudicio damnum non fieret, ac propterea utralibet e causa adaequata negative, sine non obstante, quo fit ut ex duplici rase ad restitutionem obligantur, ut in titi dicitur anni Fegimus de Sulentice, et non obstante.

Sexto. Si quis vineam ingrediatur, et suo exemplo moveat alios ad de vastationem vinearum non tenentur ad restitutionem damni illati ab alio motu suo exemplo. Sic Molina tom 3 d 774 n 1° Koninse de charitate d. 11° q^o 2° non qui peccat suo exemplo alios furaturos non peccat in iustitia et in misericordia, atq^{ue} adeo accio illa scandali indirecti duritiae opponitur charitati.

Oppositum docet ut probabile e Dicastillo, q^o illud malum exemplum e in iustitia, sicut e in iustitia, q^o obligat ad restitutionem. Transcat autem quatenus e factum, et nego negus; nam licet duo accioes in se ipso quoad speciem et solo numero diuina solent habere diuersos effectus morales propter aliquam circumstantiam. Et ubi actus est externus in castitate reservata, qui incitat femininam ut se cum peccet, imittit peccatum reservatum, secus si incitet e peccet e altero, et in ea duplex incitatio solo numero distinguitur. Sic etiam qui clam subripit triginta regalia incidit in Excommunicationem latam in fures, non ut uxarius qui in iustitia retinet eandem quantitatem, et sic de aliis. Similiter etiam malum exemplum non obligat ad restitutionem tamen est in iustitia q^o modus influendi e valde indirectus.

Secus 3

An plures cooperantes teneantur in solidum ex aliorum defectu.

Celebris e haec dubitatio ex amur declarata. ab A qui agunt de hae inuentione, et non minus mentes quam prola suis scriptis veni

Financing.

Tertio fit cum qui omittit fundum
 ad plura debita hypothecatus tenendi in sciencia ad debita. Sicut
 in 9^a dicitur illud d. affixi fundo, ac promode tenetur ex re
 accepta. Huic decisioni solus refragatur Valerius Verbo
 debiti et in aliquo casu Extraordinario dicitur Card. de
 Tugo d. 17 sect. 5. Quando fit debitor principalis ea pte
 inebatur necessitate ut posset rem alienam accipere, et summe
 re ab ipso obligatoe revertendi. Hic d. dicit Sect. 2 d. 11 infini.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

uentantur. Proponamus speciem facti. Potest accidere ut plures
 sint participantes in crimine damnoso alteri, quum aliquis ex
 illis sit causa principalis et adaequata, *¶* Si Lemus uolat nauem
 hoibus, ut secum ipso auferant centum aureos, et columbarum
 tanti stimatam, ipsi uero nouem hoies non moueantur ex dicitio
 sanguam ex causa adaequata, et in parte partiali, simul et uoxio et
 mutua imitatio decem hominum, quo in euentu dicitur decem
 influunt in damnum ut cause partiales partialitate causa tamen
 si totalitate fuerit. Similis casus contingit in decem hoibus qui
 in uini dicitio et Hispanie Peguilla uinam dabant, aut in
 milite gregario qui adiubat ad diripiendam inuise urbem.
 Item locum hic in fluxibus uolentibus, iubentibus, palporibus,
 acceptoribus, et non obstantibus, quoniam singuli sunt causa parti
 ales damni illati, et rei destructae et iniuriam.

Prima uero potest
 esse singulos teneri duntaxat ad partem damni illati, ita
 ut quilibet ex decem auferentibus columbarum stimatam centum res
 restituere teneatur decem aureos, quantum socij non restituant. Ita
 docet apud Giamam *¶* tractus 4 resolutio 79. Henricus Stro
 uerdy de iure q. 67 art. 8 *¶* dicitur ita defendisse Doctores
 Alardum in Academia Louaniensi anno 1615. Quibus no
 bis addo Quintanaduenas tom. 2 tractus 3 singulari 10
 ubi forsam probabile dicit, et singulari 11. In fine magis
 firmus dicit non esse dubium hanc uiam esse probabilem, et pro
 illa adducit Nauarrij Casus delugo. Et Escobar. et qua
 ueritate inspicendum eduae ratios afferunt Henricus, et plures
 Quintanaduenas, et quales uidere oportet.

Haec uero ualiter probata
 et aduersus et tribus AA. infirma mihi improbabili est, quod uideo
 eius AA. pati paradoxiam dum intenti ad sensum diuinitum
 obliuiscuntur obliuiscuntur omnino sensus collectiui, ut postea ma
 gis apparebit. Propterea eam sequi non ualeo nec referat quod dicitur

Amadus fol. 21 ex P. Tanexo L. 2 d. 2 q. 4 (Corriges)
dub 3 n. 33 cum qui iudicat aliorum opinionem improbabilem
apertius inmi posse nihilominus ab extris propriis Auctoritatibus
docentis iudicare probabile, et q. illis operari, etenim hęc doc-
trina n. h. locum quando iudicio suo quisq. reputat certo, aut
evidenter improbabilem opinionem, ut observant idem Tanexus,
et Bosius tom. 1. de Scientia.

Quare ita hęc impugnatur
quia si duo boes auferant eorumq. quam singuli auferere
queunt, singuli tenentur ad restitutionem maiorem quam
proxima, si alter n. restituat q. certissimè e. et q. unus
quisq. n. solum tenetur ob influxum partialem dem. quia
adhibet partialiter saltem alterius actionem, et em. d. cas. totalis
negativa, quatenus potuit, et debuit impedire totum damnum
q. subtractionis actionis sue partialis, ut nemo negat, et scitit
d. ane. q. si decem boes noctu ingrediantur domum alienam Iuri-
dilio, et auferant centum aureos singuli tenentur ex delicto
n. solum proxima, s. em. ad maiorem summam, si socii n. resti-
tuant. Proinde negat, non ideo in priori casu singuli tenentur
ad maiorem sumam quam proxima, q. maior e. influxus, s. maior
em. influxus singulorum ex decem, non singuli praerati
fluxu partiali p. h. reliquos partialiter impellunt.

Deinde per
hoc e. quod n. aduertunt aduertant p. minor, non sumo
ex illis decem n. reuerente damnum n. fieret, singuli n. cas.
totalis negativa, potuntq. impedire totum damnum, ac proinde
evidens e. tenentur ad maiorem partem quam proxima. Quod
si dicas uno n. reuerente damnum nihilominus faciendum,
rogo an septem n. reuerentibus damnum illud fieret, si respon-
deat damnum n. faciendum, q. tenentur septem ad reparandum
totum damnum, siue q. id e. uere numeranti singuli teneby-
tur ad decem, et quatuor aureos, si alii n. restituant.

Quotus, si septem n̄ decemcentibus aduc damny fierere
 cene e ut saltem novem n̄ decemcentibus damnum hoc im
 pediretur, ac proinde novem tenebuntur ad totam summam,
 siue quod idem e singuli tenebuntur secundum rectam arit
 metica ad plusquam undecim aureos si ceteri n̄ restituant.
 Deniq si dicat novem et. n̄ decemcentibus damnum mihi
 hominis inferendum, inde sequitur evidenter damny esse
 datum Communi utilio, q̄ aliquem, t aliquos ex decem sciri
 se ut causam totale et sufficienter, ac proinde aliquem t ali
 quos ex decem teneri in solidum: igit certissime e falsu,
 q̄ docet Quintanaduenas q̄ singulos ex decem duntaxat tene
 ri pro rata, siue ad decem aureos si alii n̄ restituant. Vellem
 ut ostendas defectum huius ratio bene percepta.

Hanc ratio

It n̄ quoad proportionem propositam conatus diluere Quintanadu
 enas singulari D. S. autq̄ graviozem esse culpam eorum qui
 tan sibi quam alii factum procurant, ab eadem respectu
 restitutionis. Nam nupici id in quo unusquisq̄ proximo
 damnyfacit et sibi proficit audacior factus e, etiam si q̄
 alii delictum viderit. Hec responsio se ipse prodit debi
 litatem huius opinionis, quare ad hoc arguetur, q̄ omni
 qui damnyfacit tenetur restituere D. S. quantitatem in qua damni
 ficat, q̄ in hoc casu septem hoc damnyfacit in centum au
 reis, q̄ ut suppono et potest esse verum septem ex decem
 poterant impedire totum damnum, q̄ septem hoc tenetur
 restituere centum aureos: ecce verum collectivum huius
 oblii n̄ aduocari. Syllog e legitimus, et ex eo sequitur sin
 gulos ex decem huius teneri ad restituendos decem et qua
 tuor aureos si reliqui n̄ restituant.

Videamus ratio opposi

tas, q̄ sic se habet q̄ obligatio restituendi citius ex influen
 s influens decem hoc quoad singulos e partialis, q̄ et

obligatio erit partialis. Ut proxima. Cedo maiorem,
Et distinguo minoris loquendo de influxu positivo, cedo,
loquendo de influxu negativo, subdistinguo, si proxime
de influxu negativo diuine accepto, cedo minorem, si de
influxu negativo collectivae accepto & aliquem numerum
intra decem, nego minorem, & obligatio restituendi e par-
tialis distinguo sequens, pro data decem hominum, nego sequens,
pro data septem hominum, & alius numeri intra decem por-
tis impedire totum damnum, cedo sequens. Haec difficulta
videbuntur nisi attente considerentur.

¶ Arguit Henrichus.
Cum fluxus mercenarii columnam tuam transferat de uno
in alium locum non deuetur singulis merces integra, nec aliquis
plusquam stipendium pro rata accipere poterit, quamvis alij
non accipiant: quod enim singuli ex hominibus idem tenentur
pro rata restituere. Cedo autem ex nego sequens: ratio disparitatis
est quod non impedire translationem columnae non est ratio mercedi sti-
pendium, alioqui omnes qui non impediunt ius adquirent ad ali-
quam mercedem; Ceterum non obstante ex impedire totum da-
num ratio est ad restituendum. Propterea enim qui adhaere voluit,
sive dixit operarios transferentes columnam non merces inte-
gras stipendij, & operarii deuetur: attamen qui adhaere
voluit ut columna destrueretur ad totum damnum obligatur: quod pa-
rebit adducta ab adversariis patitur manifestam instantiam.

¶ Tertio arguit
quia unusquisque in ea se tenetur in qua damnificat, & unusquisque
ex decem in se metum damnificat: quod in se metum tenetur.
Minoris probat Quintana duenas quia si singuli ex decem plu-
quam pro parte damnificarent domus columnae fuisset damni-
ficatus in maiori quantitate, quam se ipsa fuit damnifica-
tus, & est implicatio, sequela patet quod si singuli damnifica-
rent plusquam in decem aureis dominus columnae esset

damnificatus in fluxibus aureis quam ^{centum} decem ut videtur
 ex *ira* rati, *in*. & damnificatus in fluxibus aureis, & in
 eisdem ideo tota summa damnificationis non excedit numerum
 centenarium. Profecto qui arguit propositum non videtur ad
 venturum eadem centum esse debere nobis a duobus deceptoribus
 obligatis in solidum qui vocantur duo rei deventi, et non pro
 tera ducenta debentur. Vide Antonij gomez tom I bar.
 § II de duobus reis.

Argumentum 4° quia si Petrus furctus
 aliquos sacculos ex vinea aliena durtaxat obligatus ad
 naturam ipsorum, quamvis sciat alios ab aliis furibus fuisse
 subreptos, et dominum vix pati grave damnum ut docent
 plures theologi. Ergo cum si Petrus & novus socius fuerit
 durtaxat obligatus ad singulos. Cedo autem, et nego. Negus ratio
 disparitatis est aperta quia in priori casu Petrus non influit
 nec positive, nec negative in actiones aliorum ac non in
 casu utroque modo influit in actiones aliorum, ut dicitur
intra rati.

5° arguitur, quia si Petrus & novus alii dicato
 vilis detrahat columnam centum aureis stimatam, et Pe
 trus restituat omnes centum aureos, tunc novus alii socii
 tenentur ex iustitia tribuere Petro durtaxat decem aureos
 pro rata, quamvis nihil retribuunt, ut docet Medina *cod de*
reus q. 6 § si autem. 6° similiter singuli ex decem durtaxat
 tenentur restituere domino columnam decem aureos, cum si alij
 non restituant. Et verum quod ideo singuli ex decem fluxibus
 tenentur domino restituere plusquam pro rata, ne dominus colu
 nam maneat defraudatus, & hanc ratio infirmitur in casu ante
 § si utroque valet & nullibi. Respondet. Petrus et novem socii
 tenentur domino columnam ex delicto et quia non impedierunt do
 num, et ideo tenentur plusquam pro rata, hanc a. ratio non mi
 litat in casu quo unus ex decem malefactoribus totus restituit

† siquidem sola decem denarij
 repetita efficiunt centum
 Et hoc arguitur esse indig
 num vix deo q. 11 si
 guli damnificaverint
 domini columnam in fluxibus
 aureis quam decem, ut

Unde sat erit si socij refundant pro rata L^o restitutioni.

Sexto quia nulla est ratio cuius singuli ex decem demolientibus vineam teneantur nisi ad sua partem si quid^{am} si causas parciales et nullo modo totaliter influunt de bastando rationem, et totalitate causae, ut certissime est, et totalitate effectus. Ratio huius rationis sumi debet ex ratione ipsa ad adversarios.

Arguitur, quia si socij Petri non possunt restituere propter inopiam et aliam causam legitimam non est ratio quare Petrus obligetur ad totam restitutionem. Quae causa esse ut restituat. Et totam mensuram praedicti influxus, atqui supra probavi influxum esse maiorem quam pro rata.

Octavo Quintana duenas idem prouat auctoritate C. Escob in summa de^o de iur^e Examine L^o G L^o n° 43, ubi ait. Teneatur ne in solidum quilibet ex cooperantibus restituere, ita plane quod de totius causa sit, si pars tantum pro parte tenebitur. Nihil haec auctoritas prouat et verissima sic quoniam dissensio in presenti est humani partis causa sic, qui omni iure iurata centum, quando uenturum non attingit Escob qui pro firmitate colligere quae scribitur ex L^o auctoribus societatis, quorum nullus est pro ea causa, quam Quintanaduenas intendit. Et magis fauere Joanes Enriquez in summa Hispana.

De praecipua sua docet illos qui d^{omi}ni iure et inspiratione et ueluti una manus ad damnum aliquod decurrunt, teneri in solidum aliis non restituentibus, et magis est auctoritas huiusmodi loquentur de milite gregario qui decurrit ad d^{omi}ni prend^{um} inuere ciuitatis. Sic primumeri aut feresomes, auctores docent ex g^o Molina et Busembaum adducunt militem gregarium teneri ad d^{omi}ni damnum, ceterum ex Regisita

tate uxoris dixerit sat esse si pater damny parci-
culare q ipse miles dedit moderaty aliquid restituat
prudens arbitrio.

Hec ita quamvis satis tuta et duris,
impugnari valet, quoniam nullus tenetur ad restitutionem
nisi pro mensura influxus, & miles gregarius nulla
raoe prestat influxum totum, q nulla raoe se solo obliga-
tur ad restitutionem totam, Maior e certa minor suadetur
quia in primis miles gregarius n influxu positus into-
ty damny totalitate caus, nec se solo potest damny im-
pedire, & alteruty erat necessarium ut in aliquo casu tene-
retur ad totum. Quod addit Molina de iustis

3ra
e miles gregarius sine quo damny n fieret obligari ad
totum, illy u sine cuius ope facty fuisset, n teneri
nisi ad restitutionem sui partis, & illius quod ad ipse peruenit.
Sic docet Nauarrus, in sum q 17 n 24 loquens de
militie gregario, qui in uabe dissipanda anno 1527
adhibuit dux Borbonus, item Vazq, Lessius, et alij pau-
ci.

Impugnari possent, quia miles gregarius pater suam
partem pater tribuere deest ad reparanda alia dam-
na, q hde opinio quoad 19 partem e insufficientis, p an-
q miles gregarius simul & alius aliquo iurisy numero
definitis potuit impedire totum damny illaty a toto exercitu, de-
inde q miles gregarius influxit in omne damny siquid nullus,
miles inferre damny ad quod auderet sine sociis, q singuli
ducunt ad singula damna.

Propterea n nihil addidit Card
de Hugo tom 1° d 19 sect 1 d 5 n 23 Ne cy qui par-
tialiter & insufficienter cooperatur ad damny quin ma-
neat alios totaliter, & quo n succurre damny nisi

12
Lominus fieret duntaxat teneri ad restituendum pro
p^{te} X mensurag maroxis + mirroxis influxus, cum a si
ne cuius causalitate damny n^o fieret teneri in solidy
Ex quo numero nonagesimocludit miles gregarij
ultra damny ase illaty parum teneri restituere dedam
nis alijs.

Adde opinio stinet quasi tres partes et quidp^{te} La
vera e si damny fieret sine ullo d^ocurrere, tan diuine
quig collectice accepto alioquin falsa est, Denode D^o p^{te}
est uerissima. Ceterig D^o difficilis e, q^d si miles gregarij in
fuit in reliqua damna quig ab alijs militibus inferuntur
quare parij, et n^o potius multy tenetur restituere, n^o q^{uod} l^o
influxus militis gregarij sic deuissimus, in ad quig plu
rima damna extenduntur, Luxus n^o assignata regula ex
qua sciet quid parij illud stinet.

Quamobrem restituendi
cendum e parciali casu teneri ad restitutionem, X^o d^omy influ
xy, quig exhibet illy q^{uod} influxu taxaxi posse, atq^{ue} certo
definiri, ty ex actioe positina ty ex potestate impediendi
+ diuine, + copulate sumpta. Exemplo res data, Si decem
hoes abstruxerunt Inuani d^oilio columnig centy aureis si
matis siquidp^{te} uno deficiente damny hoc impediretur, singuli
in defectu alioxy tenentur restituere centum aureos, nisi a
uno deficiente nihilominus damny fieret, at n^o quing^{te} de
ficienibus n^o fieret damny, damny diuidi deuet in cen
ting^{te}, et d^oputatione facta uniuicig ex illis quing^{te} d^opetit suma
Viginti aureoy, igit^{ur} h^{oc} quantitas e, quam singuli ex decem
deuent restituere duntaxat quing^{te} alij amplius n^o restituunt.
Quod si nouy n^o deuenibus damny fieret ex ui determinat
tionis absolute, quam unus ex illis habebat tunc singuli
ex decem d^ouy duntaxat tenentur ad decem aureos quig
uis alij n^o restituunt, Ceterig ille unus ad toty tenebitur.

Hæc nra ass' satis prouata ma-
net ex superioribus namq' obligat' inducit axiome
thice omnemvratq' toti influxui, tan positio, quam
negatio, q' reliquis s'd n' prestant. Quod si peritens,
n' definit quos deficientibus damny n' fiet, arbitrio
prudencis nri definiendum e, quemadmody em. deficiunt
maloz segety obustay + scuticary arce quam nareay
tra.

Ex dicitur sic 1° Mility gregariy n' solum teneri
ad p' damny quy ipse intulit dissipando, s' ad d'my camq'
quy xerit' facta partitione totius damny internumery
illy mility, qq' n' scuxentibus pbabilita impediretur ex
p'laso urbis. Sequenti Exemplo res plana fiet. Exercitus
istat quing' militibus, damny illaty e' viginti mille aure
ory, sane si duobus n' scuxentibus damny n' fiet toty
damny partiendy e' inter duo mille, et summa quy ex parti-
cione resultat ea e' quy a singulis deuet solui si imilito-
nes n' restituerint, itaq' singuli milites alii n' restituentibus,
tenebuntur preter damny ase datum ad decem aureos ob
alia damna; ac si 2^a quantaranduenas + ad nihil, +
ad quatuor aureos, et 3^a Card' de lugo preter damnum
illaty tenebuntur ad paxu aliquo.

Inferua decisio
ad casu frequentem de hoibus duni nilio deuantibus in
neg, quid n. dicendy sit 2^a alias sententias, et quid 3^a
rry quy media e' satis istat ex p'dictis.

3° fit ducem
general' Exercitus tenexi ad totum damny, et ad idem
tenexi plures duces copulaty sumptor 2^a rry spucatioy,
sicut q' tribuny spatate facta ad milites sub d'cto, ut
docet lesius, Nauarra, Et alij quos refert Orana + Zorac
I^o resd' 86. Atroxum damna quy milites inferunt seor

80
suis et abiq[ue] titulo militis n[on] expectant ad d[omi]nos, q[uod]
si unus miles in vinea vineiq[ue] ingrediat[ur], aut equum su-
ceat.

4° Si Petrus adhibet furem paratq[ue] et se solo potens
auferre columba n[on] tenetur nisi pro parte, em si fura n[on]
restituat. Ita d[icitur] q[uod] infra n[on] fuit partialis ex necessitate
nec alia r[ati]o potuit impedire. Conuerso. a. si duo
sint ead[em] totales unius damni in solidum tenentur &
actione aduocata totalsq[ue] producent, ut docet Molin[us]
3 d. 73. Hugo supra n[on] 82.

5° Quia subro oia
sua & plures vulnerent perny, ille solus tenetur de homici-
dio qui in facie vultus lesitale l. vlt. ff. ad legem Cor-
nelii de Siciariis, Conuentiones in eadem si fuerint p[er] 2
& 3. Si v[er]o percussus a plurius moriatur n[on] quod op[er] singula
vulnera, d[icitur] p[ro]p[ter] omnia collectivae d[omi]nos agnosceret sunt iure
gulariter ut docet Potholius et tenentur in solidum ad
restitutione[m], si quous vulnera n[on] infecto ille n[on] moreretur
alioquin fiet supputatio & iura actionis.

Sexto fit eum
qui recusat suffragio suo ad damnum teneri in solidum, t[ame]n
nullo modo teneri. C[ausa] e[st] quia si factum suffragii post alia
sufficiens ad damnum irrevocabilit[er] datus n[on] movetur obli-
gatio restituendi, At si suffragii vitium n[on] sufficiens
ut inferatur damnum inducet obligatio in solidum, eo q[uod] potuit
impedire existentis damni: nec valeat quod postea alia su-
ffragia foverit ut saepe morui. Hinc illationi refragatur ille
Proverbia apud Diang.

7° fit miles d[omi]nos in bello inius-
to fieri irregularis si & unus inimicus occidatur, ut docet
Molina tom 1 tract 2 d. 100, L. suar tom 5 in 3 p. 147, ni-
hilominus Bonacina de irregularitate docet diuiso exercitum induc[er]e

partes duntaxat manere irregulares militer partis in qua
 fit homicidium, Imo P. Konrabe de Saxaria Q. N. dub. 10
 ait irregularitates duntaxat stabili in hoc casu a militibus qui
 se mutuo iudice, & audire possunt, itaq; irregulares duntaxat
 taxat exendi ad quinquaginta, & fectum milites, q; iudicat
 probabile Ribalinus.

Denique plures s; qui ex officio tenentur im-
 pedire clamando, & abstando, si uno clamante damny impe-
 ditur singuli obligantur in solidum, quia singuli s; pro
 xalis caa totius damni. Quotus si uno clamante damny im-
 pedietur, s; opus erit clamorū duorum ad impeditorem; tunc
 nullo clamante damny totam diuidi deue in ea duos, et summa
 que ducit singulis ex duobus ea e ad quam singuli ex admi-
 bus n; clamantibus tenentur, si alii n; recitant. Ad extremum,
 si necessarius erat clamor duorum ad impeditorem, unus clama-
 uit, reliqui in solidum tenebuntur, eo quod si t; unus cla-
 mantem 1° sequetur et imitatur damny n; fecit. Ex
 quo fit ut quavis cognoscat tunc clamor n; proficere
 propter indispositionem totorum, nihilominus clamor unus sit
 necessarius ut exoneret attentionem. De hoc causa n; nihil
 perplexae egit. Causa delugo tom. 1. delug. d. 10. sect. 3. n. 109.

Secus 3°

Quo teneantur ordine causae cooperantes.

Causae cooperantes aliquando tenentur in solidum, aliquan-
 do pro parte, & aequalibus portionibus, & inaequalibus, ut supra
 dixi. Sect. 2° an. Restat declarandum an aequa teneantur, &
 duntaxat in aliorum defectu, et inde stabili em. quarum solutio
 alij libentur, & maneant obstrictae 1° satisficienti pro
 alio solui.

Regula generalis e Causam principalem tenere

1° loco ad restituendum; postea u^o atq; in illius defectum succe-
dere cuius minus principalis seu instrumentalis. Ratio quia causa
principalis e prior e^t finis ceterarum, quare prior tenet de
iure ad reparandum damnum, quod si non fuerit restitutum, t
n ponatur alia causa minus principalis tenetur reparare
satis aliter. Auctores hanc nulli negat, uerum diuersum
satur circa varias Hypothes, ut ostabit ex mai^{or} illationi-
bus.

Prima e qui rem alienam in specie retinet, t ex illa
iam sumpta dicitur e factus ad restitutionem ualoris tenetur
primi loco; Ratio e quia restituendi obligatio nasci rei acceptio-
ne prior e et immediatus innoxia innoxia que acceptio in
iure. Imo si quis iniuste et principaliter rem consumpserit
prior tenetur quantum n sit satisfactio factus, nisi for-
te sumptus ex mandato aliter. Quo fit mandatarius
esse atq; instrumentalis in summo faciendo, et posse esse prin-
cipalis in re ipsa sumenda.

Illatio e. Inbens auctoritate
t minus, ueni mandans. Iurii impelens, et regens ut suo
nomine fiat delictum, obligantur 1° loco ante mandatarium
t exequentes, Ratio e q^{uod} u^o ead^{em} principalis, et cuius gra alia
operantur. Ceterum Nau^{is} docet prius teneri exequentem
quam impetrantem, idem q^{uod} docet Vazq^{ue} quando precipiens
n e superior. Deniq^{ue} Nauarra disputandi gra insinuat
Exequentis teneri ad aliquam partem simul t causa imperante,
et n improbabile dixit teneri Cuius si damnum sit sex
aureorum iubens tenetur ad duos, Exequentis ad duos, et pal-
po ad unum. Illatio Exequentis tenetur 1° loco respectu
insistentis, precipientis, patroni, exequentis recurrentis t patroni
patris, sive subministrantis instrumentum. Ratio e q^{uod} e causa prin-
cipalis respectu executoris: Excipit, nisi Executor sit inducens.

ni aut dolo, aut fraude, ne tunc tenetur post inducentem
qua et. rabe si quis dicit rem iniuriam pro iusta subit
primus obligat retinendi q. ministeri regis, advocati et
similes.

Ex inde refutandi si quidq. asserentes dicitur iure
inducentem esse causam principalem respectu Exequentis. Profe
to nisi vis aut dolo incedat falsa e. hęc opinio, namq.
inductio et vilij dantur in utilitate Exequentis illiusq. gra
n. u. incommody propriy, et aliunde Scienti et Osciendi n.
fit iniuria nec dolo q. Scienti L. de reg. iur. in 6.

¶ Illud
e. Si plures omni vilio aliquo agrediantur, qui prior in
fuit vulnus l. loco tenetur quando homicidij n. sic omny
Kae ut sentit Mercad lib. 6. Dunc, m. p. habilis iudicat
¶ Quoz omes aq. tenent, q. omes fuerint exquentes in
eod. ordine vide illy de test. q. 9. l. 2. dub. 3.

¶ Illatio
Causę equaliter principales manent obligatę eod. loco, q.
duo volentes, et duo receptantes, quare qui omni vilio
demoluntur vineq. l. loco singuli tenentur ad restituen
dy damny a se daty, et l. loco ad damny illaty a foris
inspecta quantitate et obligatę iuxta varias sententias re
lactas sect. anti.

Sexta illao, qui tenentur eod. loco ali
quando devent retinere partes aequales aliquando inæqua
les, et q. instans fuit inæqualis, et q. iustum fuit ut lu
cry atq. preda inæqualiter dividere, quid. l. 2. rig. e.
ut cy sequantur inmoda, quem sequuntur et inmoda.

¶ Illao.
Inter causas positionas secundarias n. deuet ordo assignari
I. aq. l. tenentur, ita tenent, l. 2. et l. 3. Cas. e. q.
nec passio volenti, nec volenti passio, aut recurry q.

uenti subordinata, q̄ post principali tenentur dque 1.
Alij inter causas positivas secundarias ordinis obsequant,
ita Nauarra, et Alcocer q̄ favore Videtur D. Has I D
q̄ 67 art 7 ubi presentem discreptione breuissime delineauit
Octaua.

Causa negatiua n̄ tenentur eod̄ loco q̄ causis positivis, ut plures
et ratio e, quoniam causa negatiua ideo tenentur, quia n̄ impediunt
damnum, q̄ h̄c obligatio supponit alios inferre & continuare damnum
q̄ n̄ sit locy nisi damnum vituetur a causis positivis per
causam restitutionis. Nihilominus D. Mol tom 3 d 737 hanc
distinctionem praetermisit

9. Inter causas ipsas negatiuas n̄ e ordo
seruandus, quia n̄ datur ratio quare una primo loco teneatur
et alia 2° respectu eiusd̄ obligationis, sic Vazq̄ et alij. Care
ry Nauarra dicit 1° loco teneri superiores, 2° custodem, 3° q̄
in ius uocaty, et prouariute censet q̄ tenet quando cad
si aequaliter propinque, alioquin prior e custos quam
magistratus. Perus, tunc n̄ nullus ordinis seruat V. & D
ex causis negatiuis alia immediate, et alia mediate ocu
rit C. q̄ si famulus cui n̄ e cura custodia rei fami
liaris n̄ admonet dny de negligentia custodis.

Dicima illas
et iux obsequata ab A. A. Si plures dque principaliter
tenentur ad aliquo sumq̄ pecuniarig, unusquisq̄ tenetur
integre restituere, si n̄ sciat, totos restituere, at u^o qui
1° loco e obnoxius restitutioni, tunc efficaciter obligatur
restituere, si sciat eum qui 1° loco tenebatur n̄ restituere,
que duo longe diueria s, unde in 1° casu qui diuertet
an socij restituerint, nihilominus pro se et pro illis,
satisfacere tenetur, et in 2° casu diuertens an prin
cipalis restituerit nondum actus ad restitutionem.

Uillao.

Si causa principalis restituat, cad minus principales omnino liberantur, Ceterum si causa instrumentalis satisfaciat homini lego acquirit ius ut si sit sic recuperet a causa principali. Et de iure, quemadmodum modo deo principali solvente liberantur fidei iuxta, et e converso leg in omnibus § de solutionibus, in fidei iura recuperat a principali, quidquid solvit cre ditori.

Contra hanc dicitur doctrinam sentit Ceterus § de arx 6 d quem, si totum restituat ille qui est inductor ad maleficiu, tenentur eidem inducens refundere dequis portionibus, si uo restituat inducens, liberantur inducti, deinde si plures socij sint deque spontanei, et unus satis facit damnificatio si quid sine sociis non esset auris ei refundere partem socii devent, sin a abiq sociis fuisse auris nihil deest recuperare a sociis ex rigore iustitiae. Hic dicitur dicitur dupliciter.

XII. Si plures ead teneantur deque principaliter, et una ex illis integre solvat, reliquis devent eorj refundere pro parte, nec e opus distinctione Ceteri tani proxime adducta, sic Mo Vass, et alij, et utat ex leg 2 cod de duobus reis. Quod e nam qui satisfacit cre ditori pro alio deque lº obligato genere utiliter eius negotij ac proinde potest partem repetere a sociis, quod male negavit Angelus verbo furtum § 10. et alii apud Me Sing.

13. Si Petrus et Ioannes furey faciant In iusto, ac pin de deque lº teneantur, et aliquis iniuste vulat ioanni nec restituat iste vulator iniustus tenetur deque lº et petro ad restitutionem, eorj succedat in locum Ioanis, nec e inveni eni insolentem teneri lº loco simul et exigente quando se habent disparate sic Navarra lib 3 c 4 n 12.

f.
 faciat de n̄ petendo & fideiusore, n̄ ideo fuerat deutor principalis, & licite potest illum iuenire & molestare

Barro.

Si damnificatus remittat ead minus principali, et in super eisd cedat actiones, deutor principalis iuenatur a creditore, et tenetur ead minus principali cui actiones is cedit. Ratio e quia ius cedens transit in cessionarium leg. si donat. 36 § 1° ff. de donationibus inter, late Doctores de lesione iuris.

Barro.

Si plures in eodem loco sint obligati in solidum, et damnificatus uni ex illis remittat deutor, reliqui solvi n̄ iuenantur, nisi quoad partem duntaxat, quam ille soluet, cui fit remissio. Ita dicitur. Declaratum est p. Sempronius, Titius, et Phyladelphus. Si iudicio intulerunt damnus quadringentorum aureorum, lesus donauit Sempronio, tan Titius, et Phyladelphus solui tenentur restituere octo aureos. Et si Titius nollet, aut n̄ possit quatuor aureos restituere, Phyladelphus e obstrictus restituere pro se quatuor, et pro Titio duos aureos duntaxat, q̄ si damnificatus, n̄ donauit ut Sempronio, sic tenentur restituere duos aureos pro Titio nolente restituere, quare remissio facta Sempronio, n̄ deuet prejudicare Phyladelpho.

In p̄xi potest inueniri an

homicida fuerit proximi restitutione facienda, si huiusmodi moriatur. Ut occisus remiserit homicidę omnes restituendi. Verum hęc quęstio alibi locy est in res p̄xiu laxi caa homicidii.

Disputatio II

De possessione bona fidei.

Possessor bona fidei e qui ignorat res esse alienas, unde tenetur ratione rei accepti, et dicitur participari in re aliena.

Sectio 2^a

Quantum et qualiter teneatur restituere possessor bonae fidei.

Regula generalis est ex qua deducemus maximos casus. Possessor bonae fidei teneatur restituere rem apud se extantem, quantum dominus non reddat pretium, quo bonae fidei possessor eandem emerit: ceterum si aliam rem restituere non obligatur, nisi quatenus dicitur et factus. Haec est Iuris, et 1^a pars patet, quia res clamat pro domino, deinde si res bona fidei empta est, non est ratio restituendi, nisi quidem ratio iniuriae acceptioris, ut evidens est, nec ratio rei acceptae et non exiit. Attamen si locupletior fit teneatur ratio rei acceptae, quae aequaliter persequatur, ut dixit Cons. in leg. Item de auarandis 72 ff. de legatis 2°.

Ex his 1° inferatur si rem alienam emitte, ut reddat domino, iure pretium potest exigere. Et si negotium domini utiliter est gestum, eo quod medico pretio emitte, et cum aequali, si agnosceris et esse domino gratissimum, immo si prudenter putaueris, rem plus valeat quam fuerit pretium ante datum, potest totum pretium aequale rei recuperare, ut docet l. 1° de heret. lib. 2° c. 14 sub 3.

2°. Ille censetur locupletior factus cuius patrimonium caevit ratio alienae sumptus, et non est sumptibus aliquem faciendis diminutum, ut si quis donatus est suo centum, eam quantitatem donec ex re aliena, et ex illa allata, et parcat maximo suo. Unde si bonae fidei possessor laucius vivit quia et aliam habuit, et propterea donavit aliam non donatus, non dicitur locupletior, ut a censetur aliquis locupletior, et spectari deest tempus in quo bona fides cessat, quare si Ferrus alienam sibi donat, et bona fide acceptam vendidit, non debet quoniam patrimonium petri augetur, atam si durante bonae fidei pretium illud multatim dissipavit, iam dicitur non perseverare,

et proinde ad nihil tenetur.

3. Nemo debet iniuri lucry bone fidei
 possessoris, sed enim dicitur iactura. Et si quis praedictos cibos bona fi-
 de comodat, non tenetur restituere nisi quos domi comedit. Quia
 nisi si quis invitatus ad cenam parvi praedicti peperit laetitiam,
 cibis suis, non horum, sed cenam parvi praedicti praedicti restituere dicitur quo
 ad partem sumptus.

4. Si quis bona fide sumat mutante amico res suas obligat
 et restituendi si dicitur et factus, hoc in. impeditur a Caad de lu-
 go d. 171. l. cog. summa sumit cibos apud invitatum nomine illius,
 et non aliter quod si iussu invitantis proiciatur in sumptus, quia enim ratio
 Religionis summe potest esculenta, et poculenta quam hoc pro-
 tiosa, enim absque licentia superioris, si ab aliquo invitetur. Si
 si possessor bone fidei res alienam vendiderit, et praedictum donaverit
 suam, alioquin non daturus, nec tenetur ad restitutionem, non
 quidem donans qui nec ipse sit nec dicitur et factus, nisi ^{cusa} si ipse
 sit ipse alienus, nec locupletior et factus, ex re aliena, et pecunia
 quod emptor transtulit in dominium venditoris, eiusdemque possessoris
 bone fidei, ut melius ostabit infra.

Nec possessor iste bone fidei in hoc casu locupletior esse obstrinxit
 sibi donatarius. Quod si donatarius retribuatur donanti, hic tene-
 bitur restituere domino, quantumvis quantitas retributionis excedat
 quantitatem rei donatae, ut docet Sanchez in decalog. c. 16. Melius
 in hac parte sentit Picardus quod quantitas retributionis solet esse fructus
 industriae, ac proinde non restituendus, ut si Hortolanus forefex ali-
 eno orto Principi mutata. Eximie pecuniam non modicam accipiat.

5. Si bone fidei possessor rem alie-
 nguendat, et non solummodo praedictum accipiat, sed etiam centum aureos,
 ratio prope dicitur propter moram emptoris non solventis, non tenetur
 restituere centum illos aureos quia prope non veniunt ex
 re aliena. Ita Picardus licet refragetur a Thomas San-
 chez de sumpta industria.

70
posse bonae fidei tenere
restituere id in quo est factus locupletior, et in rebus
usu venerabilibus, quantum sicut sit potens restituere. Hec
illud est. Dicitur quia dominus illarum rerum non est apud bonae
fidei possessorem, et si locupletior fiat restituere obligatur pro
portione detrahendi si alicui. Ad qui dixerunt ita deum
tenere bonae fidei possessorem in hac causa, si sua sit impo-
tens restituere et alias secus, sic Bonet. Ledesma et alij
et si

Sua pecunias fortunas immisceat et proprias non modici spa-
tium, et easdem tibi donaverit, non tenetur ad restituendum,
nec domino cui pecuniae fuerunt subtractae. Hoc est
mutuo pecuniarum alienarum et propriis parte acquisitionis do-
minii, l. si alieni et de solutionibus, Sanchez lib. 1.
sum. c. 23 et dicitur in moralibus, q. 4. quantum. Sua
miscens pecunias alienas et proprias maneat obstrictus ad
satisfaciendum, teneturque actione personali in donatarium
nihil, hoc alienum, nec ex alieno dicitur, et ex bonis pu-
ris. An eadem doctrina accomodari possit rebus aliis sum-
mibus, affirmat Occasillo, negat in et merito Lay-
man. Secus et tract. 4. de tractibus c. 17 quomodo
singulare est in pecunias ut mixtae, adquirentia, unde
patet quantum Gallatus Torres d. 62 lib. 2. circa interpo-
sitionem. Si duorum Institutionum de rebus divise.

Si in sua pecu-
nias alienas immisceat et proprias et eas donet alicuiusmodi
dammificari, donatarium non peccat contra charitatem accipiendo
ut docet et Fluvio. Quia p. 3. tract. 5. resol. 39. Quia
Layman supra dixit donatarium eiusmodi non esse tunc in-
stentia eo quod cooperatum iniuste donationi, et certius est
si dicamus mixtionem pecuniarum factam male fide non operari
translationem dominii, ut non nulli docent.

Decimo. Si quis rem suam dimaxit et accepit bona fide ab emptore pecunias suas, castore tunc restituere domino si extant: quod si venditor per bona fide miscuerit pecunias proprias in quantitate non modica respectu, nihil restituere debet ut docent Medina, Sanchez, Dicastillo et alii. Casus est quod venditor hic non est factus locupletior. Vixit in. Tenuis lib 2 cap 23 sub 18 censet valde credibile, quod si cum multus ille ex pecuniis mixtis permanet, posse eum qui Dominus fuit pecuniarum mixtarum, accipere occulte ex eo cumulo tunc, quantum fuit suum.

11. Si emas equum

Alieny bona fide et equum pecuniarum, quamquam ualor equi sumas in curatioe, nihilominus restituere obligatus totum ualor, quoniam locupletior factus est qui tantum ex proprio Patrimonio expendit. quemadmodum et si sumas intemperanter ab aliis civis, restituere teneas, quantum propterea incidit in mortu, ut docet Sanchez lib 2 sume q 23 n 12

12. Petrus

bona fide emit centum aureis rem suam, eandem quoque tibi donauit, ipse uero uendidit ipsi centum aureis, non est dubium quomodo teneas restituere domino centum aureos in quo locupletior existit. Nec refert quod Petrus potuit et centum aureis uendere et pretium retinere, quod ipse non uales ueri hoc iure, quia locupletior existit et nemo debet locupletari et alterius detrimento l 14 de uoluntate in de uidi, Petrus autem non foret locupletior.

Attamen si

Petrus bona fide rem alienam emitet, deinde uendidit tibi centum aureis, et post venditorem remisit tibi pretium, in hoc casu si ipse rem illi uendas non teneberis.

147
ad restitutionem pretii q̄ accepti ab ultimo emptore, Quod
quoniam ip̄ illo n̄ accepit gratis s̄ per veram obligationem
ad pretium solvendum, et postea remissus fuerit.

¶ Tercio dicitur
Aliena Credit in specie deest eadē numero reddi dno
nec ut rem unq̄ pro alia solvere creditori in iure
leḡ Manifesti cod̄ de Solutionibus, et dicit Regy B. q̄
¶ Attamen si res sit unū sumptuabilis et in genere
functionis recipiens q̄ pecuniaria dicitur dicit, satis erit
dare q̄ aliḡ eiusdem bonitatis et qualitatis, uti dicitur
n̄ cessare graviter in iure et in rebus aliis. Hinc
satis dicitur doctrina in Mexico. se opponit Joanes Valerius in
diferentiis utriusq̄ Jo. V. de iure, ubi docet posse restituere
similes rei Creditis, et ut plerumq̄ esse iura charitatis si
onus valde sit interum.

Sectio 2^a De Fidei jure emente, et vendente alienam.

¶ Titulo 1°. Petrus bona fide emit equum alienum, postea eundem
vendit Jo. an̄, a quo verus dno equi civis, seu vindicavit in hoc
casu Petrus tenetur reddere pretium Jo. an̄, immo si periculum imminet
Jo. an̄, Petrus tenetur reddere pretium; hinc dicitur et 2^a pars
adicta quia venditor emptori de civitate & tractu celebrato
ut dicitur de civitate, in titulo, quod admodum extra si emptor tra
dat venditori pecuniam adhibentem deest pretium respondere in iure
m̄ probatis. Hinc etiam liquet pars 2^a assertionis.

¶ Quia si ven
ditor in hoc casu tenetur admonere emptorē ex charitate quo
fieri venditor ex tali administratione n̄ potest in iure iactare, et
contra emptorē, sine Jo. an̄ debet admonere venditorē ante quam ip̄ resti
tuat dno, nisi necessitate impulsus a iudice n̄ possit admonere.
¶ Hinc

de hereditate petis. Verum ille text intelligitur in iudiciis
 utlibet; si scilicet hereditate, aut dote, et loquitur de iure positivo.
 Nam ex his si bona vendat et suavitur emptori bona fidei
 tractu esse validi, et emptor transeat dominium predicti, quis non accipi
 at dominium rei vendito. Quibus emptio rei alienae non suavitur valet
 quantum emptor, et venditor non cognoscit esse alienam. Nam alienam
 tractanda emptio. Ad h. in l. d. 327 d. observata. Quia quando
 venditor tradit iuram pro gemma tractus est nullus, ac proinde
 dominium predicti non transeunt in venditoris.

In foro T. si servus bonae fidei
 alieni egi emat ancy aureis egi dicit panno gualio fran, no. d. m. l.
 cognovit egi alieni deest recendere tractu, et reddere annuall. fran et
 egi dno. q. si q. ut imponitur recisio tractus q. d. l. fran non paret
 pennis deest dare annuall. dno equi. Quod q. servus non accipit domi
 nium annuli, si ipse non transeunt dominium equi, et in tractu mu
 tationis transeant deest utriusq. rei dominium, q. d. d. tractus re, et non
 inq. d. servus perfectus. leg. l. d. exery permutatio. Deficit unicus q. qui
 videtur potest pag. b. tractus. Sectio 3.

Argui emat q. alieni q. fure possit furi reddere ad rem
 venditoris predicti.

1^a opinio docet emptoris bona fidei posse iure reddere furi
 rem alienam ut trahat indemnitate, et predicti sui recuperet,
 q. bona fide furi vendenti dederat, farnetti videat furi
 non restitutoris. Sic Gabriel, Bonacina, Serius, Petrus Hugo
 alij quos refert Orana p. l. tractu de distractionibus resol
 69, et l. p. tractu 3. resol. 4.

Probat hanc assertionem
 Card. delugo, q. si quis bona alieni ducat, et auferat a fure
 q. m. videt bobem illum esse comitatus, bobemq. sui peri
 citari, potest bobem alienum relinquere rediturum ad fu
 re, q. d. l. m. h. Nec ratio non placet quia aliud est non serva
 re rem alienam, aliud eam positive detinere, at qui ex
 pty probat esse licitum non servare rem alienam quoties mihi
 creat damnum, sicut non positive cooperari et tradere
 furi, quod admodum et rem alienam extra ab igne ponere

relinquere, et emanibus mutare, si mihi damnum
infert. Deum cum re aliena iam a Flammaris libera
ni in possum in Flammas proicere. 70

¶ Arguit lenis,
¶ Et ut tractus fuerit validus de quo si in bonae fidei emptor
qui deceptus est a Jure potest rescindere tractum, et res reducere
ad statum pristinum, quemadmodum qui lesus est in emptioe ubi
dimidius iusti pretii sit rescindendi tractus, sicut augeatur par
tis L. C. de rescindendo a venditione. Hec ratio enim non placet
quia petit principium, eoque quaestio sit an liceat emptori
re Juri reddere, et cooperari inique retentioni Juri.

¶ Inquit
¶ Quod si actio indifferens licita est quoties datur ad suffici
enter excusant, et actio vendendi redendi venditori rem
empti aliena, et rescindendi tractus est indifferens, et adest
iuxta eam ut damnum evitandi; seu pretii recuperandi: quod
quavis emptor videat Jure non restitutum nihilominus
potest licite re tradere Juri ad pretii recuperandum. Pro
inde emptor non potest reddere Juri rem alienam si facile
potest alio modo pretii recuperare, aut si non potest recu
perare tamen reddere: et ratio non est dubia quoniam em
ptor potest reddere Juri empti re ad pretii recuperan
dy quando certum Jurem restitutum domino, et alias su
lit illius honori.

¶ Opposita sua tueretur emptor bonae fidei non
potest enim ad pretii recuperandum redigere iterum in poter
tate Juri re aliena. Ita Alaior, Soto, Caietanus. Alex
Medina, et Layman quorum arguta diluenda.

¶ Primum
¶ si dominus ageret contra emptor bonae fidei, et rem suam
peteret iudex pro domino sententiam faceret, et obliga
ret emptor ad restituendum. quod et ipse emptor restituere

debet, et si potest reddere Juri etiam ad pretium recuperandum.
si sequela quia iudex declarat quod iustus est. Q^o Deciso an, et ne
gando regnum, Q^{uo}o Disparitatis est, quod Dominus ius fructuosa
tunc se sua quoniam impediatur ab alio, tamen si hoc ius uterque
proxi illi offerat si prius possit recuperari sui pretium. Verum.
hic emptor non potest retinere rem alienam, aut tempore, aut
tempore, dicitur, et dicitur eo temporis intervallo quod non
dicitur quod non minus si impetere eum ad restituendum
dum dicitur.

Arguitur quia si meis sumptibus uentem
alterius ex incendio cupiam quamquidem meam putavi, non
potum eandem proicere in ignem ad recuperandum sumptus.
Q^o sicut si non potest emptor Juri rem tradere. Respondeo nego
an et negando regnum, quia emptor rem alienam tradens
Juri non destruit dicitur, et indirecete, quatenus agnoscit rem
domino peritum ex malicia Juris, at enim proiecchio in
ignem est destructio positiva atque directa.

Arguitur quia si
Juri habeat rem meam non est ad eam recuperandam appetere Juri
ancam Juri, ut numeros auferat, quod nec tradere rem alienam
Juri ad pretium recuperandum. Nego regnum quia in toto casu res
aliena inferit emptori damnum, et impedit recuperare pretium: Ceterum
numi Juri nulli mihi inferunt damnum, cum quod factum est
positiue exponere Juri rapacitati. Sic enim si rem alienam
habeo J^o Petri et deinceps meus J^o Petri mihi minetur non adu
tury quod debet, nisi rem illam illi tradidero, non licet eandem tradere,
ut deinceps exigatur.

Arguitur quia emptor bonae fidei non
potest scienter rem alienam alteri vendere ad pretium sui recu
perandum et non amittendo, quod nega potest Juri tradere. Deciso
an, et nego regnum, quia Juri facit minus potest bonae
fidei dum pretium acceptum restituit, alius a Juri non in

87
Secus 4

An restitui debeant fructus a possessore bonae fidei.

Industria

Fructus alii s. naturales, alii industriales, alii civiles. Naturales s. quos sponte sua, et a big boy industria terra producit, s. poma, claudes, ligna. Industriales s. quorum tellus et foras accedente cura, et cultura, ut segetes, ubi, lac. Deniq. Civiles s. qui proveniunt ex locazione, ut mercedes domo-ry. Paulo aliter theologi fructus partuntur Naturales, de qq. supra, et industriales qui respondent s. industriis, atq. negotiationi. Et si ex pecunia aliena premij duc-tionis lucraris + ludo exportas, lucrum q. speras, et deniq. fructus mixtos. Et illos qui partim a natura, partim boy cura proveniunt, s. segetes, etc.

Capitulum de fru-ctuum restitutione fructus intelliguntur qui reliqui s. deduc-tis expensis, que faciunt in collectione, ita. Modica tom-tract. l. d. l. 4. ubi proponit duas exceptiones, quarum 1^a e quia decime solvantur ex fructibus collectis, et in ad-olutos decimarum si s. deductio expensarum, aut laonis im-posita. Ina nobis l. 6. de decimis, 2^a e in successu societatis, et suppositi.

1° ratio e. Possessor bonae fidei debet restituere omnes fructus tan naturales, quos mixtos et stantes, sicuti et fruc-tus pendentes. Ita Inim. ff. et ratio e quia quicquid res dno suo fructificat, et ideo restitui devent acciones, que ex ipsa proveniunt.

Cuius assertioni obstat possessor bonae fidei fructus domini omni fructuum, eosq. ubi collecti fuerint suos face-re, leg. Bonae fidei emptor ff. de adquisitio rerum domo-ry.

q̄ n̄ si obnoxio restitutioni. Sedo an̄ et nego sequi q̄
 n̄ ad iuramentum dominij irrevocabile, et effectū, et reuocabi-
 le et imperfectū, qua r̄one deest intelligi lex faucey,
 et q̄ si de iur̄is, relicta interpretatioe C. Sanchez in
 p̄d, et Antoini Fabri lib 4. de iur̄is q̄ 17.

Arto 2.º
 Sesor bonę fidei restituere deest faucey nales sumptos
 quatenus dicitur factus ē, Acus n̄ si locupletior n̄ sit.
 Ita gluxes AA, et r̄ao ē quia in iur̄is ex alieno proue-
 niens deest restituere, et id̄ in quo bonę fidei posesor ē locu-
 pletior sit instar incrementi alieno, q̄ deest restituere.
 Nihilominus Aliqui AA hinc assertioni contradicunt eo q̄
 Existiment bonę fidei posesorę per sumptionē faucey
 huerari, q̄ faucey videtur Conclut lib 4. de iur̄is
 q̄ 2.º, et ibi P. Maldus.

Arto 3.º
 Bonę fidei posesor
 n̄ tenetur faucey minor sumptos, quatenus locupletior
 sit factus, ita Sanchez et C. de iur̄is loquendo de iudiciis
 particulatibus n̄ n̄o uniuersalibus, et r̄ao ē quia sic dis-
 ponit lex 3.º tit 28 p 3, quatenus em̄ stando r̄oni
 probabile sit bonę fidei posesorę n̄ teneri restituere
 faucey industrialē sumptos, et oppositū em̄ sit pro-
 babile Imo legē Regiam posse intelligi de bonę fidei
 posesorē n̄ dicitur factus, et faucey industrialibus
 affirmat Covarrubias

Arto 4.º
 Faucey collecti
 a bonę fidei posesore usucapiuntur triennio em̄ adue-
 rus eccl̄is, ac proinde triennio Staty n̄ devent res
 situi, quod em̄ uerū ē quatenus faucey ante sum-
 ptionē n̄ usū capiuntur, et postea templis opteant. +
 R̄ao huius ē q̄ leges potēunt propter bonū publicū
 restituere posesori bonę fidei dominij Imo irrevocabile.

aut mixtos sumptos quos Dominus non exat perceptus.

Nota autem Possessor male fidei non tenetur res restituere fructus, qui percipi poterunt ex agnoscendo, quando nec si percipi ante fidei possessione, nec Dominus eos percepturus esset, ita plures et ratio est Dominus in hoc casu nulla ratio damnificatus. Nihilominus tamen rigide iura tenent, Aniena, Armilla Rosela, ut ita male fidei possessor satis puniatur.

Asso 10^m
 Tenetur male fidei possessor restituere fructus reales mixtos quos Dominus perciperet ex melioramento, quod ipsemet male fidei possessor rem alienam advenit, ita Cuanza, et alii, et per Ex leg. Gray 31 de rei vindicatione, ubi male fidei possessor non tenetur restituere emolumenta, quos Dominus percipere realis fidei possessor credidit. Ray 29to + Dominus ex melioramento perciperet, in non apponit illi melioramenta, unde dicitur non patiatur, ex quo fit ut si Dominus foret redditurus rem suam melioris, et fructus inde perciperet ab omnibus teneatur obligatio restituendi, tamen si Sanchez et pugnet.

Asso 11^m Possessor male fidei non tenetur restituere fructus rei alienae quos Dominus in hoc casu percipere, ut dicitur quibus in honestis, et si in eorum fructus percipi fuerint a possessore male fidei, restituere debent, ut dicit Sanchez. Perique fructus pure industriali male fidei possessor non restituit.

Asso 12^m. Si quis creditur

q. hanc esse Perri, et fuxam eam Perro, et in reuera
ut fuxam n. tenet fuxam ad fuxum restituendos tanquam pose
fox male fidei, et ut potest bono fidei. Ita Mol. tom 3. disp
713. et xao e, quia hoc fuxum n. e. immatione francisco:
limite assertionis, nisi affus fuxandi fuerit absolutus, ead
rem cuiuscumq. fuerit.

Arto 13. Potestor male fidei tene
tur ad restitutionem rei subreptae et pretii iurij, quem habuit
res toto eo tempore deventioris, usi q. subreptus tunc
cy tempore quo modius valebat quinq. argenteis, et postea
crevit ad octo. Deinde tempore restitutionis decrevit ad
tres. Alii docent illud pretium restituendum duntaxat quo
Dominus tunc vendidisset. Ceterum si male fidei pose
tor vendidit pulli quinq. iam adulti, n. e. dubij teneat
ad totum illud pretium quia e. iurij augmentum.

Arto 14. Potestor
male fidei n. tenetur restituere alicuius rei pretium, quod
apud ipsum perierit si eodem modo erat peritura apud
Dominum. Ita Plures, tamen alii ma. sentiant. Ratio
iura e. q. Dominus n. dampnificatus in hoc casu si eod
modo res erat peritura nimirum absq. actione iniurta ali
cuius, quo sensu intelligenda e. ma. assq. Ceterum si
quis destruxit segetes alienas, et primis segetibus inci
piant, Stimao facienda e. et statum presentem arbi
trio prudentis iur. Alii m. dicunt stimaoq. in eadem tanqum
si ad maturitatem peruenissent, deductis expensis, et de
derato periculo grandinis etc.

Arto 15. Molestus incertus an
incipias rem possidere dubitans esse alienam, an post bono
fidem dubij superueniat, nam in 2. casu em. examine
adhibito n. poteris retinere si dubium aduc. perseverat,

nisi utendo iure. & Immuatoe uenditoris, qui tibi bona
fide uendit, ut plures docent: Atroxum in Locum
deus quidam Examp adhibere, quod si perueueret dubium,
retinere poteris. Exinde etiam stat quando dubitans de
ualore maximorum potest petere deuitum, aut si potest,
ut reddere teneatur. Ratio utriusq; pariter e, quia in
dubio melior e ratio prudentis leg Impari ff de reg
iuris.

Dices in dubio tutior pars e ~~pariter~~ eligenda ut eam
iura clamant, q' etiam si dubium superueniat prosero bono
fidei, tenebitur perseuerare dubio restituere quoniam pars
e tutior. Ad hanc objectionem satis implexse respondet Tapia
in Catena moralis tom 1 lib 1° q' 8 art 9 § 4. Facilius
et melius respondetur tutioris partem eligendam quando
timeatur maius malum, ut si dubites an q mouetur sit bono
§ Jera, et post in quibus adue dubium maneat si sit proiceat
Sagitt, attamen in nro casu si timeatur maius malum
ex retentione.

Ex his obiter colliges falsantes monetaam
eum malis fidei prosero, et teneri ad omnia damna sequuta,
et similiter teneri qui falsam monetaam alii tradidit ut
docent Laroxus § 4 q' 8 dub 3 Trullere C 22 dub 2.
Si quis u' bona fide numum adulterinum accepit, et bona
fide alteri tradidit ad nullam restitutionem teneri, pro
babile docet Diana parte 3 tract 6 Michaelano resol 3.

Disputatio ultima

De circumstantiis restituendi, et causis que excusant.

Ad hunc novem circumstantiis numerari his Verbis
stent.

Quis, quid restituar cui quare quomodo quare.
Ordine quo ue loca, que caa excusant inquit.

18
quatuor. Ad substantiam potius pertinet, et tunc dicitur
de illis, sicut et de G. De reliquis agemus.

Secio L

De causis excusantibus restitutionem

1^a Causa est inopia, et inopia necessitatis debitoris. Necessitas
duplex, alia extrema, quae est de rebus necessariis ad vitam
servandam, ita ut periculum morale sit, ut hoc praebimo
natura sensum vel alicuius membrum aliquod admittat. Est
gravis propter quam imminet malus gravis, et quando quis
sibi scire non potest, si cogitur agere usque miseriam
et abiectionem. 2^a est dicitur quia praesentem pauperes mendicantes
ostendit.

In quibus sumitur si quis extreme indigeat non po-
test retinere alienum, sed etiam absque peccato subtrahere a quocumque
quis non vigetatur aequali necessitate, alia melior est reductio
providentia. Imo plures idem affirmant de iustitia in necessitate
gravi et in utroque casu si exit necessitas retinendi, et si
quid ad meliorem fortunam perveniat, Ratio est quia utraque
necessitas res dicitur redigit ad primum statum in quo erat pri-
mi occupantis.

Unde si Ceteri rem sive iuste sive iniuste a pe-
te habeas, et in gravi, et extrema necessitate usque ad
nihil ultra obligaris, quando quidem et apud Ceterum rem ipsam
existentem facile posses accipere. Aliquando in inopia est
temporalis, quia ut qui eam patitur si dum exigit de iure
quae sibi debentur, et haec inopia et suspendat obligationem non tollit.
Quatenus a sit obligatio subveniendi per elemosinam indige-
ntibus non est huius loci.

1^a Causa excusans est dispensatio, sive
de iure et crediti interesse distributio, Unde qui debet centum
restituere excusatur a restitutione si centum sibi debeantur

ab eodem creditore, quia Opensao e' solutio.

Atque idcirco requiruntur

ut sit licita Opensao, 1^a ne sit periculum ut deutor
verum solvat d' effu. 2^a ut debitum pro quo fit Opensao
liquidum sit e' certum, alias melior e' solutio possidentis, acti.
tatis e' probabilitas moralis rase cuius potest coram iudice
cui d' effu. Alij idcirco offerunt d'ere quod in n' iuxta
Instituta Cx q' ne sequatur alteri damnum, ut si furti
alteri imputaret, verum hac solutio non obligat ex
charitate quando n' e' nimis necessaria Opensao. Deinde
alii dicunt in deposito n' admitti Opensatioes, et hanc n' esse
solvendam nisi quando n' potest debitu' recuperari, t' n' abiq'
magna difficultate; deniq' n' e' opud quod de presenti sit debi
ty, d' satis si certo sit furtum.

Constat Cx hac causa si

Genarum Cx communicatio non eos qui rem abstulerunt,
f' em quomodolibet acceperunt n' ligare eos qui x' open
satioe utuntur, imo si iudex deferat iurisdictione, potest ne
gare qui opensaoe usus e', q' sensus e' n' accepisse iniuste.
Deniq' si iudex d'erneret ad pdnam Opensantis eo q' p'p'
sumpserit furti nequitiam detur obligao solvendi p'
reg.

3^a caa e' graue detrimentu' deutoris, ut si ad resti
tuendu' sit opus paxi vendere rem magni valoris, seu
decidere ab statu iuste adquisito, secus n' si latrocinii
status ille fuit adquisitus. Similiter caa exit suffici
entis ad differendam restitutione' si deutor patiatu' iac
tura' in bonis ordinis Superioris, Ut a' d', salutis,
fame, aut honoris. Ceterum Cx eo q' deutor admittat
magnu' luctu' si restituat, n' excuset a restituendo.
Deniq' damnu' em imminens ipi creditori excusat
deutores, ut si Dominus perdat gladium suu' ad occi

17 58
deinde inimicy
A. qui cedit bonis ut ex illis faciat
suis creditoribus, postea ex aliis bonis de novo adquisitis
tenere eisdem creditoribus in quantum facere potest, id est
reservatis ibi alimentis et in foro externo, n. m. ga
udet hoc privilegio adversus novos creditores. *Dissent. a.*
Cetero bonorum quod nullus Casus observat, Antea credito
ry quomodo illa fit ex necessitate ad instantiam credito
ry, hanc vero deinceps hinc format: illa, siue cetero
bonorum tendit immediate ad satisfactionem creditorum, hinc
a siue hinc creditorum tendit ad determinationem quantita
tis et privilegia creditorum: Cetero bonorum fit enim, nisi ex
dico, et nemo format licet creditorum, nisi res sal
et creditores nominentur. Denique alii omnes hinc credito
ry et remedium praeservatibus, n. n. cetero bonorum, Unde
Cap. mediorum discriminantur, ut docet Salgado in
libris p. l. p. l. G. ca. et remissio deinceps
praeservata, et tacita, quia sepe numero indicamus et praeserv
mimus dicitur rei nolle restitutionem, quantum fuerit
inventus et rei ablatio. Huic casus potest annexam
praeservatio et nunc capio, quoniam alius est quae adquisi
tio rei aliter per divisionem possessionis tempore a lege
definito. Requiritur ergo ad usucapionem bona fides, et posse
sio, nec n. enim titulus: longum a. esse recensere dicitur
ita tempora, quae ius requirit ad diversas praeservationes.
Cetero
Causa. Deinceps liberata si solvat creditum sui cre
ditoris, quomodo ius adquisit quo creditorum sui pecuniam
repetit. Ex q. Deinceps certam Deinceps, Deinceps deinceps
Joani, si solvat Joani fuerat a Petro, n. q. Jo
anes transferunt inter ius quod sit adversus Petrum. Ali
qui dicunt deinceps n. Petrus solvat creditum Creditorum

pro eodem tempore: & alii melius negant.

Itaq. si
 affluxa deuita quis incerta teneant potest sumere bullas
 oppositiones, et una bulla oppositionis accepta restitui et
 sententia quinquaginta et octo dragmas, et 28 dupondia. It. n.
 quolibet anno duxationis bullae accipi possunt quingua
 quingua grana bullae compositionis, et rursus amplius,
 et si amplius, ac proinde illis opponi ualent duo mille non
 gentes quadraginta et una dragme, et sex dupondia, unde si
 maior quantitas deueat incertis creditibus, nec differri
 potest restitutio. Fugit potest ad comitatum cauciat, aut
 restitui integre pauperibus ut late tractat P. Bardi, de
 Bulla p. 3 tract. 9.

8. Si quis honoratus e deuitis, et sit
 ceteros creditores et in seculo manens satisfacere potest re
 netur X aliquos si ingredi religioe X alios si breui sa
 tisfacere ualeat, et X plures absq. distictione potest in
 gredi religioe. Lexo Sixtus VI curauit professiones
 obtrahi ex alieno supra suas uires, et obligati ad rades
 reddendas: at Clemens VIII imbaliditatis indultit, et
 prohibitorum firmavit.

9. qui debet centum ex iusticia
 Titio, et sumq. illi donat liberaliter immemor pious obli
 gationis n. tenetur ad alig. solutionem, quia inuicem q. st
 tacity et generale uoluntate solvendi pro titulo et
 obligatoe potiori. Ita P. Celsarius in Manuali tom
 4. tit. 4. sect. 4. subsec. 3, n. 337. P. Valdeus
 libro 5. theologie moralis d. 39. n. 18, et alii, facit
 textus in l. 4. ex plurib. ff. de solutionibus.

10. qui
 q. aliena prosequat. ab interitu alia inuicem n. uideo
 adquisit illius dominij, et tenetur deo restituere accepto

28
pretio lauois. Ita dicitur II, et p̄a ex pluribus legibus,
iuris. Hoc ē quia n̄ adest titulus, nec aliqua restrictio
iuris gentium rade cuius dominus amittat dominum rei suę
per alij sexages ab interitu.

Attamq; Moderus quidq; longi-
ssima disputatio ostendit iuratore rei alienę ab interitu
tu fieri domini illius, quod probare intendit quam plu-
ribus iuris, axiomatibus quę longę esse referre, iurum
satis audite cuius instar si reliqua. Per illi abesse
dicitur qui abest rei pretij leg. Plane § Quodsi, de lege
ter. l. 1. Si illa res in periculo alias inuentum vituta
nullius ē pretij domino, q̄ iam censetur abesse, ac prom-
de iuratore poterit occupare. Verum ex hoc argutto
et̄ sequitur eum qui erit equum alienę a Turca n̄
tenere restituere equo dno, nam poterit respondere
n̄ habeo equ, quia pretij eius mihi habet. Unde quę
admodum hęc responsio dno ē explosenda, ita et argu-
tatio Recensiois, iam axiomata iuris intelligenda si
A xery conditione de q̄ pronunciantur, et omnia poterit
retorqueri, cog omnia patiuntur mille exceptiones, ut
ceteris et apud Barbona qui axiomata iuris dgent.

Impugnatio
Ex ea ita sequeretur eum qui liberat Patris familias ab
interitu acquirere in eo ius Paternitatis, ita ut liberatus
teneatur revereri liberatorę, alie, et hęc institueret.
Hoc ē absurdissimū, q̄ est. Sequella inferna ex paritate
rationis q̄ liberans censetur ab interitu censetur daxe nonq̄
esse liberato.

Sectio III
De tempore, loco, et ordine restituendi.

1.º Si quis detrahit aliquid deus debet restituere dno dno, lucry
censans, et damny emagere. Nisi tenetur qui mox culpauit

Item, em. si res pereat casu fortuito. Probabile em e n̄ teneri ad valoreu rei si eodem modo erat peritura apud Dny absq spe recuperationis

2° Debita ex delicto morq culpabilis dicit, ubi n̄ restituit q̄ modo pt, ac debita ex contractu si n̄ restituat tempore iustu to: q̄ si tunc n̄ e p̄fixus, creditor q̄ n̄ peccat, q̄ potest facile n̄ di stina moralitabilis.

3° q̄ attinet ad ording, si debitor solvendo e omnibus creditorib? n̄ teneri ordinem servare q̄ nonis n̄ omnibus n̄ potest satisfacere. Quis opinio docet prius solvenda fore debita circa quam incerta, nihilominus nullu ording inter hac debita servandum aliqui dicunt, veru si xp̄ in specie aliena q̄ possideat illg alteri creditori dare n̄ potest. 4° plures docent debita ex delicto prius esse solvenda, quq̄ debita ex contractu, alii contra opinantur. Periq̄ opinio em e nullu inter hac ording servandy. Quos triplici usq̄ facile si deranti elucet.

5° Creditores hypothecarii regulariter preferuntur debitoribus in generalibus, quoniam illi habent res reale in bonis hypothecatis. Inter ipsos a hypothecarios qui prior e tempore potior e iure, si excipias aliqua privilegia de q̄ iuris iusti obtine agunt, et con servantur debet illos consulere ante quam admoneatur n̄ tunc debitorum. Quamvis inter ipsos privilegiatos ordo et prelatio

6° Sexto loquendo de debitis personalibus n̄ privilegiatis. Quis utraq̄ opinio tenet prius esse solvenda quq̄ debita ex titulo honoroso quam ex titulo gratuito, seu donatio, q̄ iniquu e ut donata prius caperet lucru cy creditores patiantur damnu. Comparati a nullu ording servant. Exterea inced

78
Deiuta personalia si p[re]ferantur antiquioribus, tamen si p[re]sentia
id daceant. Proinde isto probabile sic creditorum d[omi]ni, et
personalium et[er]n. antiquioribus p[re]ferentia posse pauperem creditorum
et[er]n. si n[on] p[er]iciatua grauis necessitas, probabile et[er]n. e[st] oppositum.

7° Creditorum
personalium siue chirographario prius petenti et[er]n. si minus
antiquior sit prius solui potest, unde deutor potest admonere
re creditorum amicis ut prius petat. Equidem irregulari ius
fauet. Alii dicunt antiquioribus p[re]ferendum, et saltem
pro rata d[omi]nibus solvendum, bona omnibus si suffi-
ciunt.

8° Quod attinet ad expensas et locum deutorum ex delicto,
debet eo loco rem et summas reponere, ubi prius habi-
tavit fore, si in rem transfere[n]do plus impenderit, et
quam res valeret posset d[omi]nibus pauperibus ex p[re]sumpta
D[omi]ni voluntate. Deinde deuita ex re accepta restituenda
si ubi res extat, et expensis creditorum prius moniti r[ati]-
tenda quo dixerit.

9° Res deuita ex tractu deuitae restituenda
ubi inter irratantes euenit fuit. Quod si nihil dicitur fue-
rit res donata tradi debet ubi promissa e[st]. Depositorum
u[er]o in loco pro quo acceptum e[st]. Quod si Valis d[omi]nibus exi-
tenti mariti deponitur fuit. Quod ut scribitur Valis
d[omi]nibus, sicut Valis d[omi]nibus debet. Quoties a aliud pro
alio reditur ut[er] mutuo, et uenditione res redi debet
ubi alia traditur. Est hoc de restitutione in d[omi]ni
sufficiant

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

Biblioteca
18

UVA BHSC